

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

δεκεμβρης 1987
γεναρης - 1988
τευχος 28ο
τιμη £1.00

- αγωνία εναντια στο ραδιο-φονικο ιδρυμα
- 1963: πρασινη γραμμη
- οι γυναικες επιστρεφουν
- διαφανεια-συσκοτιση και ενα ταξιδι στη μοσχα
- περεστροϊκα αναποδη
- προ των εκλογων: απο την ει-σβολη στα καθημερινα αδιεξοδα
- προταση για εναλλαχτικες κοι-νοτητες
- παγκυπριο θεατρικο συνεδριο και εβδομαδα νεοελληνικου θε-ατρου
- σκεψεις γυρω απο το γλωσσικο προβλημα

διαλεχτή

εργαστηρι - γκαλερυ κεραμικής

αρχιεπισκοπου φιλοθεου - 8, μεταξυ εναλλαξ και ορφεα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσια

Τηλεφωνείστε μας και μεις σας στέλλουμε
λουλούδια και ευχές για σας.

Ανθοπωλείον

Λεωφ. Στροβόλου 62B, Τηλ. 427270, Στρόβολος
οικίας: 311051 ή 427541

Κικλάμινο

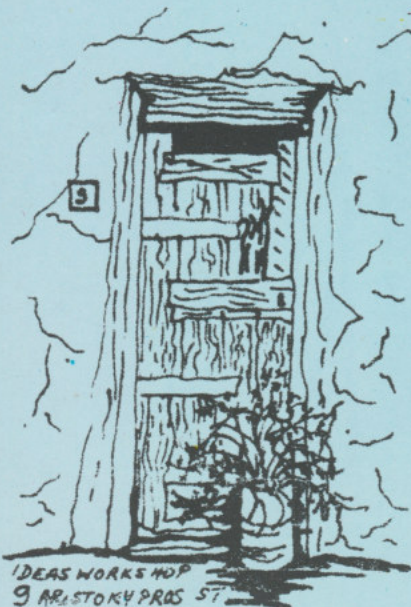
«ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ»

Αν για τα Χριστούγεννα θέλετε να χαρίσετε κάτι το ξεχωριστό επισκεφτείτε το «Παλαιοπωλείο».

Είδη Παλαιοπωλείου και λαϊκής τέχνης από διάφορες χώρες, καθώς επίσης και ποικιλία κοσμημάτων.

Ανοιχτό: 9 π.μ. - 1 μ.μ. 2.30 μ.μ. - 5.30 μ.μ.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ - ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΔΕΕΣ

IDEAS WORKSHOP
9 ΑΡΙΣΤΟΚΥΠΡΟΣ ΣΤ.
ΛΑΙΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ
NICOSIA TEL. 452004

Ξωιδεφθείτε μας
και δείτε τα
αρωτότυπα δώρα μας,
μωατι, διαμοσμητια
μαξιγαράμα, ζύγινα
χειροωοίητα παχνίδια
ποσμήματα,
περαμιά,
μεντήματα,
θίναμες ζωγραφίης
και ωολλά ωολλά
άλλα!...

Λαϊκή Γειτονιά Λευκωσία

Κωμοδρομίο

Εργαστήριο
Χαζμίνων

Βιβλιοπωλείο

Εργαστήρι περαμιάς
Πάνω από τα
περαμιά.
Ενοχλητικοί

αρχοντικό

εστιατορειο — ταβερνα

λαϊκη γειτονιά τηλ. 450080

καπηλειό

λαϊκο—ταβερνειο

η δημοκρατική βουλη... (1)

...θέλοντας να υποχρεώσει το μη δημοκρατικό ΡΙΚ (επ' αυτού καμιά αντίρρηση) να γίνει δημοκρατικό, θέσπισε τον «περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (τροποποιητικό) Νόμο του 1987.

Το ΡΙΚ εφάρμοσε τον νόμο, χωρίς απ' ότι ακούω (τ' ομολογώ), η προεκλογική καμπάνια να γίνει λιγότερο ανιαρή. Εδώ όμως θα μας απασχολήσουν δυο παράγραφοι του νόμου αυτού, που πέρασαν απαρατήρητες.

Η μια, καθορίζει την έννοια του «πολιτικού κόμματος» για τις ανάγκες του νόμου. «Πολιτικό κόμμα» λέει «σημαίνει κόμμα εκπροσωπούμενον εν τη Βουλή ή Οργανισμόν ή Ένωσιν προσώπων, ή Ομάδα προσώπων η οποία κατά την αντίληψιν του μέσου συνετού πολίτου έχοντος γνώσιν της εσωτερικής πολιτικής πραγματικότητας της Κύπρου και προσβλέποντος εις την οργάνωσιν, την δομήν, τους θεσμούς και την απήχησιν της θεωρείται ως πολιτικόν κόμμα».

Η δεύτερη παράγραφος εξηγεί την έννοια «Υποψήφιος πρόεδρος». Μεταξύ άλλων σημαίνει το άτομο που «κατά την αντίληψη του συνετού μέσου πολίτου, έχει διαδραματίσει ή διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλον εις την πολιτική ή οικονομική ή κοινωνική ζωήν της Κύπρου ή είναι προσωπικότης απολαμβάνουσα κύρους και/ή σεβασμού μεταξύ μέρους του εκλογικού σώματος».

Μ' άλλα λόγια συνειδητά (πώς αλλιώς εξ' άλλου), θέλουν ν' αφαιρέσουν το δικαίωμα χρήσης του ΡΙΚ από κάποιους πιθανούς υποψήφιους. Εισάγουν λοιπόν την «αντίληψη του μέσου συνετού πολίτη», την οποία αντίληψη, θα καθορίσουν ασφαλώς κάποιοι τεχνοκράτες και πάνω στην οποία θα βασιστούν, για να αφαιρέσουν τον λόγο από κάποιους υποψήφιους. Επιπλέον σαν καλοί σαδιστές θα φορτώσουν την διχτατορική αυτή πράξη στη συνείδηση του μέσου πολίτου.

Κατά τ' άλλα το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλεγείν είναι κατοχυρωμένο από το σύνταγμα για τους μέσους ή όχι πολίτες. Και φυσικά η δημοκρατία ανθεί.■

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΙΑΤΙΚΟ

ΠΑΡΤΥ ΣΤΗ ΧΡΥΣΑΛΛΙΔΑ

για αργόσχολους, ορφανά, UFO και όσους άλλους δεν θέλουν να περάσουν Χριστούγεννα μπροστά στη τηλεόραση. 24/12/87 κατά τες 9 η ώρα. ΕΙΣΟΔΟΣ ΦΥΣΙΚΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ Χριστοδούλου Σώζου 13, Λεμεσός

η δημοκρατική βουλη... (2)

...θέλοντας να ...επεκτείνει τη δημοκρατία σ' όλους τους τομείς της κοινωνίας δεν αρκείται σε γενικές αποφάσεις, αλλά ενδιαφέρεται και για την εφαρμογή τους στη κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Π.χ. στη περίπτωση του εκλογικού νόμου, ενδιαφέρθηκε, με το τρόπο που περιγράψουμε στη προηγούμενη στήλη, για την εκλογική συμπεριφορά του ΡΙΚ. Προηγούμενα είχε ενδιαφερθεί για τους πολίτες χαμηλής πολιτικής συνειδητοποίησης, που αρνούνται ή βαριούνται να ψηφίσουν. Και φυσικά καθώς ξέρετε, έλυσε το πρόβλημα, εγκρίνοντας τον «περί υποχρεωτικής ψηφοφορίας» νόμο. Κύριε αντί να ψηφίσεις, πας εκδρομή; Γνώριζε ότι πέρα από τα κανονικά σου έξοδα θα πληρώσεις και κάμποσες δεκάδες λίρες πρόστιμο. Έτσι οι πολίτες απόχτησαν την πολιτική συνείδηση που θάπρεπε, κληρονομικά άλλωστε να έχουν σαν απόγονοι της... «αθηναϊκής δημοκρατίας».

Με τον ίδιο τρόπο μερίμνησε και για τους ιδιαίτερα ταγκούνηδες. Γνωρίζοντας ότι υπάρχουν μερικοί, που θέλοντας να διαφυλάξουν τα δημόσια ταμεία, αρνούνται να χρησιμοποιήσουν τα στυλό που τους παρέχονται και ρίχνουν λευκό ψηφοδέλτιο, αποφάσισε να μετρούνται τα λευκά μαζί με τ' άκυρα. Είσαι ταγγυόλης; Εγώ θα σε μετρώ γι' αγράμματο, (είναι μερικοί που αντί να βάλουν το σταυρό εκεί που πρέπει τον βάζουν αλλού) ή τηψίζη (είναι μερικοί νεαροί που επιδουκνείουν τις γνώσεις τους στην τουρκική).

Είναι δυνατόν η τεράστια αυτή δόση χιουμοριστικής διάθεσης που κατέκλυσε τη βουλή μας, να προέρχεται μόνο... από τον οχταήμερο Παριανό;■

GUNNI

Τις πρώτες δυο βδομάδες του Νιόβρη ξέρετε τι προβαλλόταν στο Μετροπόλ. Μια φοβερή πολεμική ταινία με τον Κλυντ Ίτογουντ, ονόματι "Gunny". Ο ήρωας μας, λοχίας των πεζοναυτών βετεράνος της Κορέας και του Βιετνάμ, μάγκας και βαρύς, εκπαιδεύει τους νέους πεζοναύτες χωρίς να λαμβάνει υπόψη, τους αξιωματικούς των σχολών που τα μάθαιναν όλα στα χαρτιά. Μοναδική του έγνοια να γλυτώσει τους στρατιώτες του από τα κομμούνια καθώς φυσικά και την πατρίδα του. Όταν επιτέλους αυτή η τελευταία τους καλεί, αποβιβάζονται στη Γρανάδα όπου εξολοθρεύουν στα γρήγορα τους Κουβανούς και ελευθερώνουν τους Γκραναδέζους και τις πολύ ελαφρά ντυμένες ζουμερές Γκραναδέζες. Έτσι το 0-1-1 (μηδέν νίκες, μια ισοπαλία στη Κορέα και μια ήττα στο Βιετνάμ) γίνεται 1-1-1. Και φυσικά σημαϊοστολισμοί και χαρές.

Οι θεατές λιγοστοί ευτυχώς, νεαροί δυστυχώς συναγωνίζονταν στις στρατιωτικές γνώσεις: Το αυτόματο τάδε, το ελικόπτερο έτσι, το τανκ δείνα κλπ. Δεν ληψήθηκαν δε, καθόλου τη Γρανάδα.■

η δημοκρατική βουλη... (3)

...θέλοντας να διαφυλάξει το κύρος των εκλογών (υπέρτατο στυλοβάτη της δημοκρατίας, μην το ξεχνάμε) αποφάσισε ν' αφαιρέσει το εκλογικό δικαίωμα από όσους δεν τιμούν τον τίτλο του ενάρετου πολίτη από τη μια, χωρίς από την άλλη να καταφέρουν να το κρατήσουν μυστικό: τους φυλακισμένους. (Τους υπο αναμόρφωσιν καθώς λέει ο ποινικός κώδικς). Έτσι η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών παρόντων των Λεάνδρου Ζαχαριάδη, Μανώλη Χριστοφίδη, Πολύβιου Κολόκου, Νίκου Μουσιούττα, Ανδρέα Φάντη, Χρίστου Πέτα και του Ευστάθιου Ευσταθίου (όλα τα παιδιά μαζί) πρότειναν μια τροποποίηση στον «περί εγγραφής εκλογών κ.λπ.» νομο όπου στη παράγραφο β' εισηγούνται: ..

«Διευκρινίζεται ότι ο στερηθείς της ελευθερίας του, λόγω νόμιμης φυλάκισης, δεν θα δικαιούται να ψηφίζει σε εκλογή αν κατά την ημέρα της διεξαγωγής της εκλογής εκτiei ποιή νόμιμης φυλάκισης».

Η βουλή ενέκρινε το νόμο ομόφωνα συμπληρώνοντας ότι επίσης «δεν δύναται να ψηφίσει...» οιοσδήποτε «έχει κηρυχθεί, δυνάμει των διατάξεων του εκάστοτε σχετικού Νόμου, ως πρόσωπον μη έχον σώους τας φρένας».

Παρακολούθησα αυτήν τη βουλή πρόσφατα, να συζητά για 6 ώρες, για το ποιός ήταν ο πραγματικός εμπνευστής, του ούτω καλούμενου νόμου για την δωρεάν παιδεία. Στη περίπτωση της απαγόρευσης του ψηφίζεϊν στους φυλακισμένους, δεν ξεροκατάπιε κανείς. Και μετά σου λένε ότι η συμπεριφορά της πολιτείας δεν είναι εκδικητική ή ότι ενδιαφέρεται για την επανένταξη των φυλακισμένων και άλλα τινά προοδευτικοφανή.

Η αυταρχικότητα του Κυπριακού κράτους αυξάνεται, ακολουθώντας κατά πόδας άλλωστε την τάση των καιρών και εις Ευρώπας.■

Ανακοίνωση για τους βιβλιόφιλους

Το Βιβλιοπωλείο «ΜΑΜ», σε συνεργασία με το Κυπριακό Βιβλιολογικό Κέντρο, προγραμματίζει ΕΚΘΕΣΗ/ΠΩΛΗΣΗ Σπανίων, Παλαιών και Δυσσευρέτων Βιβλίων (1548-1948) ως και Χειρογράφων στο πρώην οικημα της Βιβλιοθήκης Φανερωμένης.

Παρακαλούνται οι ενδιαφερόμενοι να επικοινωνήσουν τηλεφωνικώς στον αριθμό 02-472744, για να τους αποσταλεί η σχετική πρόσκληση μετά του τιμοκαταλόγου της έκθεσης.

Πως άραγε θα μπορούσε κανείς, να μιλήσει σήμερα, το Δεκέμβρη του 1987, για το Δεκέμβρη του 1963;

Πως μέσα σ' αυτό το φωταγωγημένο περιβάλλον της καταναλωτικής βιτρίνας, θα μπορούσε άραγε να στρέψει τη ματιά του πίσω και να διακρίνει στο σούρουπο του χρόνου το φτωχό, μόλις μεταποικιοκρατικό και ματωβαμμένο Δεκέμβρη, του 63;

Ίσως πιο εύκολα αυτοί που το βιοτικό τους επίπεδο τους αποξενώνει ούτως η άλλως από ένα περιβάλλον που είναι υποχρεωμένοι ν' αντικρύζουν εχθρικά. Κι' είναι πολλοί, άσχετα αν η άρχουσα προπαγάνδα φροντίζει να τους κρύβει πίσω από τις φωταγωγημένες βιτρίνες κι' άσχετα αν η μικροαστική «κριτική σκέψη» τους κρύβει ακόμα περισσότερο πίσω από αναλύσεις που επικεντρώνουν το πρόβλημα της κυπριακής (ελληνοκυπριακής) κοινωνίας στο «καταναλωτικό πρότυπο που κυριάρχησε».

Ίσως ακόμα αυτοί που πασκίζουν να αντιπαρατεθούν στο διπλοενωτικό χείμαρρο που χωρίς βρυχηθμούς, πίσω από τις βιτρίνες της νατοϊκής διπλωματίας ανάλαβε να ξεβράσει στη θάλασσα του χαμού τ' απομεινάρια της πραξικοπηματικής - κατοχικής φουρτούνας του 74.

Και πως ακόμα να μπορέσει κανείς να διαπεράσει το φράγμα που οι «συναινετικές προσεγγίσεις» των συνεχώς διαφωνούντων κομμάτων στείνουν μπροστά στην κριτική αντιμετώπιση της χρόνιας διαμάχης των αρχουσών τάξεων των δύο κοινοτήτων, εθελοντών κομπάρσων στο Νατοϊκό θέατρο του «διαίρει και βασίλευε»;

Το να θεωρείται η τουρκική κατοχή σαν το μεγαλύτερο και ποιο επείγον πρόβλημα προς λύση είναι ασφαλώς ορθό. Το να χρησιμοποιείται όμως αυτό το γεγονός για να αποκρύψει η να διαστρεβλώσει την ιστορία, πέρα από το ότι είναι λάθος, καταργεί και την δυνατότητα αντιμετώπισης μια φοβερά αρνητικής κληρονομιάς. Στοιχείο της κληρονομιάς αυτής, ουσιαστικό τεκμήριο μιας απελπιστικής συσσώρευσης λανθασμένων βηματισμών, είναι η κατοχή.

Συνοπτικά: η εθνική - υποκειμενική αντίληψη της ιστορίας και της πολιτικής χρεωκόπησε. Ο εθνικιστικός αγωνιστικισμός, όποτε εκδηλώθηκε, ήταν καταστροφικός στα αποτελέσματα του. Η «διπλωματική» αντίληψη της ανεξαρτησιακής προσπάθειας, πέρα από την ανειλικρίνεια της, καταλήγει σε πιο «εξαρτημένες» λύσεις κάθε φορά. Η ιδέα της κοινής πάλης των Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών μαζών, είναι μια πρώτη απόρριψη των δοκιμασμένων και χρεωκοπημένων επιλογών. Εάν όμως φιλοδοξεί σαν αντίληψη, να μεταφραστεί στο πεδίο της πολιτικής πάλης θα πρέπει να τα καταφέρει να ξεπεράσει το στάδιο του «δηλώνω» και να μπει στο στάδιο του «πράττω».

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

• φωτογραφία εξωφύλλου: σωκράτης περικλέους

δεκεμβρης 1987
γεναρης - 1988
τευχος 28ο
τιμη £1.00

«Εντός των τειχών». Το μηνιαίον περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μίνως 6B. Παλιά Λευκωσία
Τηλ. 431278

- διευθύνεται από συνταχτική επιτροπή
- υπεύθυνος για το νόμο: κωστής αχιώτης
- τεχνική επιμέλεια: κούλα γεωργίου
- για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους

περιεχομενα

• εκδοτικό	1
• στο ποδι	2
• αγωνια εναντια στο ραδιο-φωνικο ιδρυμα: κωστας σταυρινος	4
• νεα της ακουρδαλιας: ιακη κορδελιερ	5
• 1963: πρασινη γραμμη: κωστη αχιωτη	6
• καταστροφικα στη χαραυγη: κωστη αχιωτη	7
• οι γυναικες επιστρεφουν: πορεια αρ. 2: κ.α.	8
• διαφανεια-αυσκοτιση κι ενα ταξιδι στη μοσχα ιακωβου ρωσιδη	9
• περεστροικα αναποδη: κωστη χαραλαμπιδη	10
• προ των εκλογων: απο την εισβολη στα καθημερινα αδιεξοδα: νικου περισιανη	12
• εικονογραφημα: η γυναικα στο στρατο: φροσω	15
• οικολογικα	
• βοηθεια οι κυνηγοι	16
• προταση για εναλλαχτικες κοινοτητες πιερη χατζηπιερη	17
• οικολογικα-ταχυδρομειο	21
• β' παγκυπριο θεατρικο συνεδριο και εβδομαδα νεοελληνικου θεατρου	23
• κυπριακο θεατρικο εργο και πολιτιστικη ταυτοτητα χριστακη γεωργιου	24
• παιδικο θεατρο: κικας πουλχεριου	26
• νεοελληνικα εργα απο τον καρολο κουν στο θεατρο τεχνης: ελενης βαροπουλου	28
• τασεις στη συγχρονη ελληνικη δραματουργια	29
• σκεψεις γυρω απο το γλωσσικο προβλημα δρ γιαννη ιωαννου	31
• διηγημα: η μικρη σημαιοφορος: ιακη κορδελιερ	35
• show business του αρκα	36
• διηγημα: μεταθανατιο του: χριστου πελεκανου	38
• ποιηματα	40

αγωνία για το ραδιο-φωνικό ίδρυμα

Κώστας Σταυρινός

Δεν μπορούμε να πούμε, Δότι η εκδήλωση διαμαρτυρίας εναντίον του ΡΙΚ (Σάββατο 12/12/1987 στη πλατεία Ελευθερίας) έδωσε πειστική εναλλαχτική πορεία για το ΡΙΚ — αν υποθέσουμε ότι μπορεί να υπάρξει μια τέτοια πορεία για το συγκεκριμένο ίδρυμα — όμως εξέφρασε πιο δυνατά ένα αίσθημα δυσφορίας εναντίον του ΡΙΚ, δίνοντας, ή προσπαθώντας να δώσει μια δυναμική έκφραση στις διαμαρτυρίες και αρνητικές κριτικές που κατακλύζουν τον τύπο, τα τελευταία 1-2 χρόνια. Σωστά το κείμενο που διένειμαν οι διαμαρτυρόμενοι εντόπιζε ορισμένα καίρια σημεία, όπως την ανοχή έναντι του ιδρύματος, των «ανθρώπων της Τέχνης και του Πνεύματος», την ανοχή των κομμάτων, καθώς και την άρνηση των συνδικαλιστικών φορέων των εργαζομένων στο ίδρυμα, να παρέμβουν πάνω σε ζητήματα ποιότητας του ΡΙΚ, αρκούμενοι σε στενές συνδικαλιστικού τύπου διεκδικήσεις. Η άποψη ότι το ΡΙΚ πρέπει να ανοίξει τις πόρτες του σε οργανωμένες ομάδες και σύνολα είναι ενδιαφέρουσα, χρειάζεται όμως πολλή επεξεργασία για να σπράινει κάτι στην πράξη. Το ίδιο θα λέγαμε και για το αίτημα για πιο «δυναμικές παρεμβάσεις» που θα εξουδετερώνουν τους «κύριους άξονες που συντελούν στη διαμόρφωση μιας πραγματικότητας επικίνδυνης και αρνητικής έναντι του σύγχρονου ιστορικού κοινωνικού πλαισίου». Τι άραγε να εννοούμε, πιο συγκεκριμένα μ' όλα αυτά; Ολόκληρο το κείμενο της «Ομάδας Αγωνίας» που διοργάνωσε την εκδήλωση δημοσιεύουμε δίπλα.

Η εκδήλωση όμως αυτή, μπορεί να σημαίνει και κάποιες εσωτερικές εξελίξεις στο σωματείο «Ελευθερη Καρπασία». Κατ' αρχή η διαμαρτυρία εναντίον του ΡΙΚ θα διοργανωνόταν απ' αυτό, μετά από εισήγηση της επαρχιακής οργάνωσης Λευκωσίας του σωματείου. Η εισήγηση είχε γίνει αποδεχτή από το παγκύπριο κεντρικό συμβούλιο που ανάθεσε στην επαρχιακή Λευκωσίας την υλοποίησή της. Σαν αποτέλεσμα είδαμε στις εφημερίδες ένα κά-

λεσμα για την εκδήλωση που έφερε την υπογραφή «Ελευθερη Καρπασία». Δυο μέρες μετά είδαμε μια νέα ανακοίνωση που έφερε την υπογραφή «κεντρικό εκτελεστικό συμβούλιο» της Ελευθερης Καρπασίας που καλούσε τον κόσμο να μην συμμετάσχει διότι το συμβούλιο δεν είχε αποφασίσει να οργανώσει την διαμαρτυρία... την μέρα εκείνη. Προφανώς κάποιοι φιλοκυβερνητικοί κύκλοι ήθελαν να μετατοπίσουν την εκδήλωση για μετά τις εκλογές. Οπότε φαίνεται κάποιοι του σωματείου έφτιαξαν στα γρήγορα την «Ομάδα Αγωνίας» και κατέβηκαν στη πλατεία Ελευθερίας.

Τα συνθήματα της εκδήλωσης ήταν περίπου τα εξής:

- ΡΙΚ: Φτάνει πια το δεν ξεχνώ — πες μου πως ξυπνώ.
- Σαν θ' αναπνεύω το καυσάεριο της Αθήνας, θα σε θυμάμαι με μίσος, ΡΙΚ.
- ΡΙΚ δεν σ' αντέχω πια.
- Η Κύπρος χάνεται και το ΡΙΚ χτενίζεται.
- Το ΡΙΚ δεν έχει ήχο — δεν έχει υλικό.
- Ελεύθερη Ραδιοφωνία.
- Ραδιο-φωνικό ίδρυμα Κύπρου, είμαι τρελλός ζητώ ποιότητα.
- Προειδοποίηση Ομάδας Αγωνίας: το ΡΙΚ μπορεί να βλάψει την υγεία σας.
- Στους αστόχαστους που ποτέ δεν αμφιβάλλουν συνταιριάζουν οι στοχαστικοί που ποτέ δεν δρουνε. Μ. Μπρεχτ.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ διαμαρτυρίας

Μας συγκέντρωσε σήμερα εδώ η κοινή ανάγκη να εκδηλώσουμε τη διαμαρτυρία μας ενάντια στην πολιτική που ασκεί το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, γιατί πιστεύουμε ότι, δεκατρία χρόνια μετά από την εισβολή και κατοχή της μισής μας πατρίδας και την ξεκάθαρη απειλή για κατάληψη της υπόλοιπης, δεν είναι με κούφια λόγια και δυνήματα κενά, που θα καταπολεμήσουμε όλες εκείνες τις εστίες που

υποβοηθούν στην οικοδόμηση ενός κλίματος αποπροσανατολιστικού, ουδέτερου και παθητικού, αλλά με παρεμβάσεις πιο συγκεκριμένες και περισσότερο δυναμικές, που σκοπό θα έχουν την ανατροπή και εξουδετέρωση των κύριων αξόνων, που συντελούν στη διαμόρφωση μιας πραγματικότητας επικίνδυνης και αρνητικής έναντι του σύγχρονου ιστορικού κοινωνικού πλαισίου.

Το ΡΙΚ με τη στάση και την πολιτική του — λόγω ακριβώς της τεράστιας δύναμης που του προσδίδουν τα μέσα που διαθέτει — έχει συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στο να δημιουργηθεί η σημερινή πραγματικότητα που κύρια όψη της είναι: Η μεγάλη απόσταση που χωρίζει το λαό από τους προβληματισμούς εκείνους, που θα τον υποβοηθούσαν εάν υφίσταντο, να αποτελέσει μια ζωντανή και κριτική παρουσία μέσα στον — κατά γενική ομολογία — ασθμαίνοντα κυπριακό χώρο. Διότι η διαρκής αγωνία, η εγρήγορση και η αμφιβολία, θα παρείχαν τη δυνατότητα άσκησης εποπτείας στη διαμόρφωση των εκάστοτε αρνητικών είτε θετικών πραγματικότητων.

Οι λόγοι που, κατά τη γνώμη μας, συνετέλεσαν ούτως ώστε το ΡΙΚ να έχει αστοχήσει όσον αφορά τη υπόθεση του έναντι των ιστορικών δρώμενων και των κοινωνικών αναγκαιοτήτων είναι:

1. Η λανθασμένη επιλογή και τοποθέτηση ανθρώπων σε καίριες θέσεις.
2. Η αποδοχή από μέρους του ιδρύματος, του ελέγχου που ασκείται από την πολιτική ηγεσία, τους διάφορους φορείς και τους ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.
3. Η ευθυνοφοβία.
4. Η ουσιαστική έλλειψη κριτικής στάσης έναντι των πολιτικών εξελίξεων και των κοινωνικών προβλημάτων. (Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί, αν παρέχόταν η ευκαιρία σε οργανωμένες ομάδες και σύνολα, σε ομάδες ειδικών και σε διάφορα πρόσωπα να προβαίνουν σε αναλύσεις των επι-μέρους

στοιχείων που συνθέτουν την κυπριακή πραγματικότητα).

5. Η απουσία έρευνας.
6. Η έλλειψη φαντασίας.
7. Η έλλειψη ποιότητας.
8. Η έλλειψη τόλμης.
9. Η έλλειψη άμιλλας, συναγωνισμού, σημείου σύγκρισης (ελεύθερη ραδιοφωνία, άλλο κανάλι).
10. Η μη ορθή (ή καθόλου) χρησιμοποίηση προικισμένων προσώπων (ασφαλώς και εκτός ΡΙΚ) που — αν τους παρέχόταν πρωτοβουλία, ελευθερία — θα μπορούσαν να δημιουργήσουν σωστά αποτελέσματα.
11. Η απουσία δημιουργικού εσωτερικού διαλόγου.
12. Η επιβολή εκ των άνωθεν αισθητικών κριτηρίων.
13. Η αυθαίρετη λογοκρισία πνευματικής και καλλιτεχνικής εργασίας, καταξιωμένων δημιουργών.
14. Η αποδοχή από μέρους του προσωπικού του ιδρύματος, αυτής της ουδέτερης και φθοροποιού πραγματικότητας.
15. Η στάση της συντεχνίας των υπαλλήλων του ΡΙΚ, που περιορίστηκε στο να επιδιώκει οφέλη οικονομικά, καλύτερευση ωρών εργασίας, κ.τ.λ., και που δεν αγωνίστηκε, καθώς όφειλε, και γι' άλλα, επίσης ουσιαστικά θέματα, έτσι που να επέφερε εκείνες τις αλλαγές που θα καθιστούσαν το ΡΙΚ ένα ζωντανό και πιο ευαίσθητο οργανισμό.
16. Η σιωπή των ανθρώπων της Τέχνης και του Πνεύματος.
17. Η ανοχή όλων των κομμάτων αυτής της απαράδεχτης κατάστασης.

Ομάδα Αγωνίας

οικιακή βοήθος
ζητά εργασία
τηλ. 438407

νέα της ακουρδάλιας

Ιάκης Κορδελιέρ

Η φωτογραφία που παρουσιάζουμε σήμερα σ' αυτή την σελίδα, δίνει τουλάχιστον μια άποψη για την εμφάνιση που έχει στις μέρες μας ένας γόνος των υπερήφανων κορδελιέρων. Είναι μια φωτογραφία που δείχνει νομίζω όλο το μεγαλείο κι' όλη την δόξα που έχει η ιστορία αυτών των ανθρώπων. Αριστερά βλέπουμε τον κυρ Σχιζα (πολλοί τον φωνάζουν κερκύζα) και δεξιά τον κόμη Φίλιπ ντε Καονί! Ο Φίλιπ Καονί έχει υποστεί τελευταίως κάποια βλάβη στα υπερήφανα ώτα του· πράγμα όμως που δεν θέλει σε καμιά περίπτωση να παραδεχτεί. Ένας κόμης θεωρείται αφ' εαυτού αδύνατον να πάσχει από κουφάματα. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο όταν περνάει δίπλα από κάποιον απαντά από μόνος του σε πολλές και ανεπίπτως ερωτήσεις. Είναι δυνατόν δηλαδή ενώ περνά από δίπλα σου να τον ακούσεις να λέει πως πάει στο χωράφι, πως αργεί ακόμα να μαζέψει την σοδειά και γελά συνήθως μόλις διαισθανθεί πως το ύφος του άλλοι το επιβάλλει. Κεντρικός ήρωας όμως και της σημερινής μας αναφοράς παραμένει η ανεξάντλητη προσωπικότητα του Σερ Τηλλε Ρος που δεν εμφανίζεται βέβαια στην φωτογραφία αφού κατά την γνώμη του ένας Κορδελιέρρος δεν πρέπει ποτέ να υποβάλλει τον εαυτό του στην προσβολή ενός ποζαρισματος. Άσε που σπάνια τον βλέπει κανείς από τότε που κλείστηκε στο σπίτι του

και μεθοκοπά τραγουδώντας παλιούς κορδελιέρικους ύμνους. Ωστόσο έφτασε προς τα έξω η εξής πληροφορία. Αποφάσισε κάποιο βράδυ να μεταφέρει 1170 σακούλες με άχυρο που βρίσκονταν στην αυλή - και που κινδύνευαν βέβαια από τις πρώτες βροχές - στον μεγάλο πίσω από το σπίτι αχυρώνα. Περιττό βέβαια να πούμε πως καθόλου δεν χρειαζόταν όλο αυτό το άχυρο, αφού είχε όλα κι' όλα τέσσερα κασιόκια, επτά κότες, έναν πετεινό, έντεκα γατιά, και εκατόν ένα ποντίκια. Ο ίδιος όμως μονολογούσε πως θα μείνουν ηστικά τ' αλόγατα κι' ύστερα τι θα γίνει τον χειμώνα με τ' αφύλακτα σύνορα.

Κουβάλησε λοιπόν τα μισά, και γύρω στις μία μετά τα μεσάνυχτα ξεκίνησε για το σπίτι του κοινοτικού άρχοντα που τον βρήκε έξω στην αυλή να καθαρίζει μες' την βροχή ένα παλιό μονόκαννο όπλο. Αντάλλαξαν σιωπηλά κάποιες ακαταλαβίστικες λέξεις κι' ύστερα ο Σερ Τηλλε αναστενάζοντας κτύπησε δυο-τρεις φορές με την παλάμη του το δοξασμένο όπλο και ανεχώρησε. Έφτασε στο σπίτι του και συνέχισε την μεταφορά των υπόλοιπων σακκούλων. Μόνο στις τέσσερις και δεκαπέντε το πρωί ανακάλυψε χωρίς ίχνος λήψης ή απογοήτευσης πως το μόνο που κατάφερε μετά την επιστροφή του από το σπίτι του κοινοτικού άρχοντα ήταν να μεταφέρει όχι τις σακούλες που του απέμειναν στην αυλή, αλλά τις σακούλες που ήδη είχε μεταφέρει στον βρόντο, αλλά ο Σερ Τηλλε Ρος άφησε ένα αινιγματικό χαμόγελο να φύγει από τα χείλη του και ξεκίνησε για το χωράφι του γείτονα με τις Βαλανιδιές που βρισκόταν ως εξήχιλιόμετρα μακριά από το χωριό. Πήρε μαζί του και μια ξυλοκοπτική μηχανή και πριν χαράξει ο ήλιος είχε ξεπαστρέψει και τις εκατό τόσες βαλανιδιές που υπήρχαν στο χωράφι. Στον άρχοντα του χωριού μπροστά στον οποίο κλήθηκε κατ' ιδίαν για να παράσχει τις δέουσες εξηγήσεις, εκμυστηρεύτηκε πως ο γείτονας είχε πρόσφατα απαρνηθεί την καταγωγή όλων των κατοίκων της πολίχνης από την ένδοξη ράτσα των Κορδελιέρων. Ένας τέτοιος Φαλμεράιερ συνέχισε σε υψηλή ρητορική ο Σερ Τηλλε Ρος, δεν θα 'πρεπε να μείνει ατιμώρητος. Ο άρχοντας των δικαστηρίων τον αθώωσε αργότερα στην δημόσια δίκη, αποφαινόμενος πως ο Σερ Τηλλε βρισκόταν υπό το κράτος θυμού και πυρέσσοντος Κορδελιέρισμού. Εκατό βαλανιδιές πρόσθεσε ο άρχοντας ξαναγίνονται σε εκατό χρόνια, αλλά απόψεις σαν αυτές του γείτονα πιθανόν να μην αφήσουν το γένος των Κορδελιέρων να επιβιώσει για άλλα 50 έστω χρόνια.

Ο γείτονας κατεδικάσθη να ξαναφύτεψει τα απωλεσθέντα αιωνόβια δέντρα αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα την υποχρέωση να κουβαλεί κάθε πρωί· το απαραίτητο νερό για το πότισμα τους.

Η απόφαση έγινε δεκτή με χειροκροτήματα και ιαχές ενθουσιασμού.

κυκλοφορεί, η ποιητική συλλογή:
για τη μικρή και μακρινή ακουαντα
του Τάκη Χατζηγεωργίου
Πληροφορίες: «Εντός» — τηλ. 431278

μινι-μα-τακι

Σας γράφω τη μετάφραση της αγγελίας του Κυρίου Ιακη Κορδελιέρ και ως με συγχωρέσει που άργησα. Αυτό οφείλεται σε απουσία μου στο εξωτερικό.

Παρακαλώ δώστε στο ποιητή μας τις ευχές μου για καλή τύχη και ως μας πει ποιός είναι για να διαβάσουμε και κανένα ποίημά του.

Uno Poeta de, Méditerráneo d' oeste quiere casar con una Espanola Botanólogo que sú noble es Maria Bode Nelódo.

Ευχαριστώ πολύ
Με εκτίμηση

Δεκέμβρης 1963: Η Πράσινη Γραμμή

• Μια Τουρκοκύπρια ανακαλύπτει τα πτώματα των δικών της. Κύπρος-1964. Από το περιοδικό PHOTO PRESENTE. LES GRANDS MAITRES DE LA PHOTO. Τεύχος 3 αφιέρωμα στον Mc CULLIN.

• Ίσως νάσαι η πρώτη φορά που μια τέτοια φωτογραφία δημοσιεύεται στον Ελληνο-κυπριακό τύπο. Γνωρίζοντας εκ των προτέρων τις αντιδράσεις που θα προκίψουν διατάσαμε πριν την δημοσίευσή μας.

Όμως αυτή η φωτογραφία μαζί με αρκετές άλλες, είναι απρόσιτη μόνο για τους Ελληνοκύπριους, οι οποίοι έχουμε την εντύπωση ότι η βαρβαρότητα βρίσκεται μόνο στην άλλη πλευρά της γραμμής. Κατά τ' άλλα μπορεί κανείς να δει τέτοιες φωτογραφίες σ' όλη την Ευρώπη, ή να τις αγοράσει από ένα περίπτερο της Αθήνας, όπως εμείς.

Τη δημοσιεύουμε επίσης σαν οφειλή σ' εκείνο το κοριτσάκι που στέκεται τρομαγμένο στη πόρτα.

Είχε τότε την ίδια ηλικία μαζί μου. Σήμερα ανήκουμε σ' εκείνη τη γενιά που καλείται ν' αντιστρέψει την πορεία των πραγμάτων και να κτίσει μια πιο αξιοπρεπή σχέση ανάμεσα στις δυο κυπριακές κοινότητες.

κωστής αχνιωτής

ΥΓ: Κάποιος μου είπε: δημοσίευσε την αλλά βάλε, δίπλα και κάποια, που να δείχνει Ελληνοκύπριους σφαγιασμένους, για λόγους αντικειμενικότητας. Μα αυτό το ξερουμε, και το βλέπουμε συχνά. Αυτό το «άλλο» είναι που αρνούμαστε να δούμε.

Η συμφωνία της Ζυρίχης επέτρεψε στη Μεγάλη Βρετανία ν' αποσυρθεί από την ένοπλη αντιπαράθεση με τους Ελληνοκύπριους, αποδίδοντας κάποια ψιχουλά ανεξαρτησίας.

Αμέσως οι «αγωνιστικές» ομάδες των δυο κοινοτήτων αρχίζουν την προετοιμασία για την διεκδίκηση των εθνικών τους οραματισμών. Οι ένοπλες ομάδες διατηρούνται και επεκτείνονται ενώ η εθνική-ηθική διαπαιδαγώγηση κι' απ' αυτές («Οργάνωση», ΤΜΤ), και από τα σχολεία, φτάνει σε νέα ύψη «καθαρότητας».

Η αριστερά διασπάται ουσιαστικά, με την Ελληνοκυπριακή της συνιστώσα να προσεταιρίζεται το Μακάριο, ενώ οι Τουρκοκύπριοι εγκαταλείπουν σιγά-σιγά την Π.Ε.Ο. και το ΑΚΕΛ, αδυνατώντας φυσικά ν' αντιπαρατάξουν στην εθνικιστική ηγεσία τους και στο «ταξίμ», την Ένωση με την Ελλάδα.

Μετά από μια σειρά διακοινοτικών αντεγκλήσεων στη Βουλή και την κυβέρνηση φτάνουμε στις 30 του Νιόβρη το 63, στην υποβολή από το Μακάριο των 13 σημείων, αναθεώρησης του συντάγματος.

Στις 20 του Δεκέμβρη του 1963 ξεσπά η πρώτη ανταλλαγή πυρών που γενικεύεται τάχιστα. Γράφει ο Πλουτής Σέρβας στις «ευθύνες» του.

«Η φωτιά πιά είχε ανάψει και το σύνθημα Ταξίμ (διχοτόμηση) βροντολογούσε σ' όλες τις τουρκοκυπριακές περιοχές. Ταυτόχρονα, ξεδιπλώνονται και τα ελληνοκυπριακά καπετανάτα, του Γιωρκάτζη, του Σαμφών και του Λυσσαρίδη. Και, για επτά μέρες, ως τις 27 Δεκεμβρίου, άγριες μάχες διεξάγονται στις τουρκικές συνοικίες. Η άφροσύνη δεσπόζει παντού, σε πλήρη συνάρτηση με τις ώμότητες. Ο Σαμφών ανέλεητα κατακρεουργεί γυναικόπαιδα και γέροντες στην Όμορφια. Και Τούρκοι βάρβαροι εξοντώνουν τους ελληνοκύπριους στην Τόχνη. Και επιστρέφουν ό καθένας θριαμβευτής στις βάσεις του, ενώ τα φανατισμένα πλήθη, άμφοτερον των παρατάξεων, ωρύομενα στρώνουν δάφνες και μερσίνια για νά περάσουν οι χασάπηδες ήρωες! Και οι εκατέρωθεν εφημερίδες γιομίζουν με τὰ τρόπαια των καπετανέων. Η Άγκυρα είναι εκείνη που πέτυχε στο στόχο της. Κατώρθωσε νά επιβάλει την «πράσινη γραμμή» και νά κερδίσει την πρώτη μάχη τής διχοτόμησης.

αλληλεγγυη στη νικαραγουα

Το Σωματείο Αλληλεγγύης με τη Νικαράγουα διαθέτει προς πώληση μικρό αριθμό Ημερολογίων της χώρας αυτής. Ελάχιστη τιμή £3, μπορείτε όμως να τ' αγοράσετε ακριβώτερα. Αξίζουν τον κόπο, όπως μπορείτε να δείτε. Τα έσοδα θα χρησιμοποιηθούν για την ανέγερση ενός νηπιαγωγείου στο Porto Marajano.

Μπορείτε ν' αγοράσετε τα ημερολόγια από το βιβλιοπώλειο Κοχλιάς, το Graft-Box, το ανθοπωλείο Κυκλάμινο στο Στρόβολο και το «Εντός».

Πληροφορίες: «Εντός — 431278

Αντρούλα Εντρικεζ 366107

Στις 27 του Δεκέμβρη 1963 παρεμβαίνουν οι Άγγλοι, σαν ουδέτερη, ειρηνευτική δύναμη. Ένας στρατηγός τους, τρεις μέρες αργότερα, χαράσσει πάνω σ' ένα χάρτη μια πράσινη γραμμή. Την Πράσινη Γραμμή! Καθώς λέγει ο Γλαύκος Κληρίδης: («Ευθύνες» σελ. 349)

«Δεν είμαι εγώ ο υπογράψας, ως ισχυρίζεται η κακώς πληροφορημένη εφημερίς «Μάχη», την Συμφωνία της Πράσινης Γραμμής. Αυτή υπεγράφη υπό του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, υπό του Δρος Κουτσιαούκ και εμονογραφήθη υπό των Πρεσβευτών Ελλάδος, Τουρκίας και Αγγλίας».

Και πάλιν οι τρεις Νατοϊκές χώρες, όπως και στη Ζυρίχη συμπεριφέρονται σαν αξιόπιστοι σύμμαχοι, που μοιράζουν έντιμα τον έλεγχο του νησιού. Οι δυο κοινότητες δρουν γεμάτες έπαρση, πιστεύοντας ότι εκπληρώνουν κάποια θεόπεμπτη αποστολή, αδυνατώντας μάλιστα να καταλάβουν ότι και ο δυό τους, λειτουργούν μεν, αντιθετικά μεταξύ τους μέσα όμως από την ίδια ιδεολογία και νοοτροπία, όπως απορρέουν από τους μητροπολιτικούς μεγαλοϊδεατισμούς.

Για τους Ελληνοκύπριους η απομυθοποίηση του εθνικού κέντρου θ' αρχίσει λίγο αργότερα, με την χούντα που σαν τέτοια είναι λιγότερο εύκαπτη από τις πολιτικές κυβερνήσεις και κόρυφώνεται το 74.

Για τους Τουρκοκύπριους αυτή η διαδικασία τώρα φαίνεται ν' αρχίζει, μέσα σε συνθήκες δυστυχώς πολύ πιο δύσκολες.

ενας τρόπος αναγνώσης της Ζυριχικής συμφωνίας

- α) Η Αγγλία επικυρώνει την στρατιωτική κυριαρχία της στη χώρα μας στο βαθμό ακριβώς που το κρίνει αναγκαίο για την αστυνόμευση της περιοχής (βάσεις και πλήρης στρατιωτική χρήση της χώρας όταν χρειάζεται).
- β) Η Αγγλία παύει να είναι στόχος του αντιαποικιακού κινήματος.
- γ) Η Κύπρος είναι αβύθιστο αεροπλανοφόρο του Ιμπεριαλισμού.
- δ) Οι «εθνικές μετροπόλεις συνυπογράφουν και αναγνωρίζουν αμοιβαία συγκυριαρχικά δικαιώματα στο νησί μας.
- ε) Οι εθνικές μητροπόλεις χρησιμοποιούν τις αντίστοιχες κοινότητες «δυναμικά», προσπαθώντας να επιτύχουν ένα, προς όφελος της κάθε μιας συσχετισμό δυνάμεων, που θα της επέτρεπε να αναδειχθεί σε κυρίαρχη δύναμη στο νησί.
- ζ) Η Αγγλία συντηρεί την διπολικότητα για να εξασφαλίζει την ησυχία της.
- η) Η επικράτηση των εθνικισμών και της αστικής ιδεολογίας στις δυο κοινότητες απαγορεύει στους Κυπρίους ν' αντιληφθούν και ν' αντιμετωπίσουν την διπλοενωτική δυναμική, με αποτέλεσμα να σκάβουν οι ίδιοι τον τάφο τους.

η καταστροφικά στη Χαραυγή

Η πρόσφατη διαβάθμιση αρκετών στελεχών της Χαραυγής και η αποχώρηση των περισσότερων θέτει επί τάπητος το ζήτημα της λειτουργίας των αριστερών κομματικών εφημερίδων, της σχέσης τους με το κομματικό και κοινωνικό σύνολο αλλά και το αντικείμενο της δουλειάς τους: την δημοσιογραφία και ειδικότερα την αριστερή διάστασή της.

Ανάλογα περίπου φαινόμενα παρατηρήθηκαν και στην άλλη αριστερή εφημερίδα, τα «Νέα», λίγο πιο πριν, σε μικρότερη όμως κλίμακα.

Τα πιο πάνω οδήγησαν στο διπλασιασμό των αριστερών εφημερίδων με την εμφάνιση του «Εμπρός» και του «Παρασκήνιου».

Δυστυχώς και στη μια περίπτωση και στην άλλη η μόδα της «διαφάνειας» δεν ξεπέρασε το επίπεδο της φρασσεολογίας, απ' όλες τις πλευρές, με αποτέλεσμα να μην ξέρουμε ακριβώς, ούτε τις διαφωνίες που βρίσκονται πίσω απ' αυτές τις εξελίξεις, και φυσικά χωρίς να συζητηθεί καθόλου το ζήτημα που έθεσα στην αρχή.

Αυτό ακριβώς το ζήτημα θέτει ακριβώς η «διαφάνεια» στο τομέα του τύπου και εδώ πάνω είναι που καλείται σήμερα η αριστερά να προβληματιστεί.

Έχω επί πλέον την άποψη, ότι μέσα σε μια παγκόσμια περίοδο κρίσης που διαπερνά την αριστερά και ειδικά την ευρωπαϊκή, και επιπλέον, σ' ότι μας αφορά ειδικότερα, σε μια περίοδο όπου τα πρώτα δείγματα αβεβαιότητας και πιθανής κρίσης της Κυπριακής αριστεράς εμφανίζονται, ο τομέας του τύπου, της έκφρασης δηλαδή αυτών των οργανισμών, είναι θεμελιακό.

Μια έγκαιρη ανανέωση και προσαρμογή του αριστερού τύπου στις ανάγκες των καιρών, μπορεί να αποτελέσει το κύριο βάθρο πάνω στο οποίο μπορεί να στηριχθεί το ξεπέρασμα της κρίσης. Μέσα ασφαλώς από τον ανοιχτό διάλογο και προβληματισμό. Άλλωστε μέσα από τον σημερινό τρόπο λειτουργίας της η αριστερά, μπορεί έμπραχτα, στο βαθμό που της επιτρέπεται μέσα στους αστικούς περιορισμούς, να δώσει ενδείξεις για την κοινωνία που προτρέπει.

Αγγειοπλαστικό Αγγειοπωλείο

Γ Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά,
τηλ. 456977

- Όλα τα προϊόντα μας κατασκευάζονται από μας
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας 9 τηλ. 430787
Άγιος Κασσιανός.

- Πέραστε τη δραυάδα σας στο κλασσικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια
- Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπάρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας
- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιό ττικ αγουέ με δέκα (10) σελίνια τη πίττα.

ΜΑΕΙΡΚΟ ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πηραιώς 10 τηλ. 76420.

Απέναντι που το ππάρκι του παλιού δημαρχείου.

Μαιερκό για όσους βαστούν τζαι για όσους έββαστούν.

* Ότι φαί πεθυμά ο καθένας.

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

(νότια της πράσινης γραμμής στη πλατεία της λαϊκής γειτονιάς, Σερβίρουμε:

- Όλα τα είδη σάρας, φαγητά του φούρνου, σαλάτες, φρούτα διαφόρων ειδών, και όλα τα ποτά.
- Τιμές πραγματικής λαϊκής γειτονιάς.

εστιατοριο ματθαιος

δίπλα από τη Φανερωμένη
και τη Τζαμούδα

- Ανοίγουμε στις 4.00 το πρωί και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.
- Σερβίρουμε όλων των ειδών σουπες και προγεύματα από το πρωί και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.

• Το «Εντός» εκδίδεται αυτή τη φορά για δυο μήνες: Δεκέμβρη και Γενάρη, λόγω «ευτυχών» υποχρεώσεων του αρχιουντάχη.

• Οι συνδρομητές δεν ζημιώνουν: θυμηθείτε οι συνδρομές σας είναι για 12 τεύχη.

• Για τις γιορτές κυκλοφορήσαμε κουπόνια μισής συνδρομής του περιοδικού (6 τεύχη για £5).

• Όσοι θέλουν να ενισχύσουν την εκδοτική μας προσπάθεια μπορούν να τα προσφέρουν σαν δώρα για τις γιορτές. Παραγγελίες στο 431278.

οι γυναίκες επιστρέφουν: πορεία Αρ. 2

Το κείμενο αυτό γράφεται κάπως βιαστικά τη Δευτέρα 23 Νοεμβρίου, την επομένη της πορείας κι αφού ήδη ρίξαμε μια ματιά στον καθημερινό τύπο. Έτσι μαζί με ορισμένες σκέψεις που έκανα στη διάρκεια της πορείας εκφράζω και κάποιες κριτικές για την αντιμετώπιση της από τον τύπο, και τα κόμματα. Σε αντίθεση με την πρώτη πορεία η οποία μπουκοταρίστηκε σαφέστατα από το σύνολο σχεδόν του τύπου και των κομμάτων, και καλύφθηκε φειδωλά εκ των υστέρων η 2η πορεία προβλήθηκε απλόχερα και πριν και μετά.

Οι δευτεριάτικες εφημερίδες έκαναν λοιπόν την είδηση της πορείας πρωτοσέλιδη και σωστά διαπιστώνουν ότι για πρώτη φορά από το 74 οι γυναίκες πέρασαν τη γραμμή αντιπαράταξης. Μέσα από τις περιγραφές διαφαίνεται επίσης η άρτια διοργάνωση της πορείας. Κατά τα άλλα όμως καμιά δεν προσπάθησε να μελετήσει την υπόθεση αυτή περισσότερο, και ολόκληρες σελίδες γέμισαν με συναισθηματικές περιγραφές των «ηρωικών μας γυναικών», του «υποχωρούντος Αττίλα» και άλλα τινά δαφνοστεφανωμένα. Εμφανής ήταν επίσης η προσπάθεια καπελωμάτων και προεκλογικής ψηφοθηρίας από αρκετές πλευρές.

Ότι πρόκειται για μια πολύ τολμηρή πράξη δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Πρόκειται όμως πάνω από όλα για μια εξαιρετικά καλοζυγισμένη πολιτική κίνηση που μπόρεσε με ασφαλή τρόπο να εκμεταλλευθεί τα δεδομένα της συγκυρίας. Κατ' αρχή λόγω προεκλογικής περιόδου εξασφάλισε την ανοχή ή την υποστήριξη των κομμάτων, και την αδράνεια της αστυνομίας. Στις επόμενες πορείες η οποιαδήποτε κυβέρνηση θα παρεμποδίσει μάλλον την πορεία, νοσημένη μάλιστα της πιο έντονης αντίθεσης του ΟΗΕ και κάποιων αντιμέτρων του καθεστώτος Ντεκτάς, που θα πρέπει να αναμένονται. Επάνω σ' αυτό το σημείο μάλιστα θα υποχρεωθεί η Κίνηση «Οι γυ-

ναίκες Επιστρέφουν» να κάνει μια δουλειά πρόβλεψης από τη μια καθώς επίσης και μια δουλειά επεξήγησης προς τον υπόλοιπο λαό διότι κάποια από τα αντίμετρα είναι πιθανόν να επηρεάζουν όλο τον κόσμο. Πάντως η ενέργεια της Κίνησης, χτυπά στο κέντρο του πολιτικού μας ζητήματος, είναι δυνατόν εάν υπάρξει συνέχεια να το επηρεάσει σημαντικά και θα είναι επομένως υποχρεωμένη να αποχοληθεί πιο σφαιρικά μ' αυτό.

Ένα δεύτερο στοιχείο χαρακτηριστικό της πολιτικής συγκυρίας είναι ότι η Τουρκία αυτή την περίοδο προσπαθεί να καλλιεργήσει την εικόνα μιας ήρεμης και «μετριοπαθούς» γγγυήτριας δύναμης στο Κυπριακό, πράγμα που μπορεί να βασίζεται πάνω στις τελευταίες επιτυχίες της στον ΟΗΕ, στις δυσκολίες της με το κουρδικό πρόβλημα, και την επιθυμία της να μπει στην ΕΟΚ. Το ότι επίσης βρίσκεται και η ίδια σε προεκλογική περίοδο και μάλιστα μπροστά σε εκλογές που πρέπει να θεωρηθούν σαν σημαντικό βήμα εκδημοκρατικοποίησης δεν ευνοεί απότομες κινήσεις. Σαν συνέπεια όλων αυτών η αντιμετώπιση των γυναικών υπήρξε ήρεμη και «κόσμια» από τον τουρκοκυπριακό ή τουρκικό στρατό και την τουρκοκυπριακή αστυνομία. Τα περί «πανικόβλητου» Ντεκτάς κλπ που είδαμε στις εφημερίδες ασφαλώς δεν ευσταθούν.

Η 2η πορεία ήταν πολύ πιο μαζική από την πρώτη. Κύρια όμως είχε τεράστια απήχηση στον κόσμο κι είναι οπωσδήποτε ένας τεράστιος αριθμός γυναικών που βάδισε νοερά μαζί της. «Οι Γυναίκες Επιστρέφουν» είναι δυνατόν να εξελιχθούν σ' ένα μαζικό κίνημα. Έχουν εν πάση περιπτώσει τα βασικά χαρακτηριστικά ενός νεογέννητου μαζικού κινήματος: ένα κύριο άξονα πάλης αποδεχτό από πάρα πολλές γυναίκες, πολύ περισσότερες απ' αυτές που συμμετείχαν, ριζοσπαστική διάθεση και μια προδιάθεση αναζήτησης του γυναικείου ρόλου στα πολιτικά πρά-

γματα. Είναι δυνατόν αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό να εξελιχτεί και να επεκταθεί γυρεύοντας να επαναπροσδιορίσει το πρόσωπο της σημερινής Κύπρου μέσα από τον αγώνα για ισότιμη γυναικεία συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα.

Στο προηγούμενο τεύχος είχα εκφράσει την επιφύλαξη μου για την ειρηνική φύση της πορείας. Οφείλω να ομολογήσω ότι υπόकुψα στο λαθεμένο δίλημμα: ειρηνική λύση ή πολεμική αναμέτρηση όπως προβάλλεται τελευταία από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (και που ακόμα πιο λανθασμένα και παραπλανητικά εκφράζεται από την ούτω καλούμενη αντίθεση απορριπτικών - ενδοτικών). Αν ο πόλεμος είναι συνέχεια της πολιτικής, το πραγματικό δίλημμα είναι ποιά πολιτική, ποιός ο φορέας της, ποιοί οι στόχοι της. Τα μέσα, ειρηνικά ή πολεμικά έρχονται για να εξυπηρετήσουν την επιλεγμένη πολιτική, ανάλογα με τους παράγοντες που επενεργούν. Η ειρηνική πορεία των γυναικών είναι αναμφίβολα η πιο δυναμική ενέργεια που έγινε εδώ και πολλά χρόνια και οπωσδήποτε η μοναδική που έσπασε τη γραμμή

αντιπαράθεσης. Ενώ φαινομενικά χρησιμοποιεί ένα «συνθησιμένο» αίτημα, η αποκλειστική συμμετοχή και μόνο του γυναικείου φύλου ανάντηρε τα δεδομένα κάθε άλλης πορείας (γι' αυτή τη φορά φυσικά). Δεν πρέπει φυσικά να παραγνωριστεί ο ρόλος ασπίδας που διαδραμάτισαν οι ξένες προσκεκλημένες.

Η παρουσία των ξένων προσκεκλημένων πάνω στις οποίες στηρίχτηκε σε μεγάλο βαθμό η επιτυχία της πορείας είναι ουσιαστικά βασισμένη πάνω στο παραδοσιακό σκεπτικό της «διεθνούς συμπαράστασης». Γι' αυτό και υπήρχαν μόνο αντιπρόσωποι κομμάτων εκτός μιας αντιπροσώπου ενός γυναικείου κινήματος για τη ειρήνη, και προσωπικότητες. Είναι παραδοσιακό σκεπτικό, με την έννοια ότι η «διεθνής συμπαράσταση», γίνεται αντιληπτή σαν μια υποστηρίξιμη κυβερνήσεων προσωπικότητων η κομματικών επιτελείων. Έρχεται φυσικά σε αντίφαση με την «εσωτερική» φύση του κινήματος που τεινεί όπως ανέφερα πιο πάνω, να γίνει ένα μαζικό λαϊκό γυναικείο κίνημα. Αυτή η αντίφαση μπορεί να λυθεί αν η Κίνηση απευθυνθεί στα αντίστοιχα της κινήματα στην Ευρώπη και επιδιώξει αφ' ενός μεν και «διαφώτιση» σαν κίνημα προς κίνημα και αφ' ετέρου μια μαζική συμπαράσταση που μπορεί να εκδηλωθεί και στο εξωτερικό (συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις κλπ) αλλά και με μια μαζική συμμετοχή στις πορείες εδώ.

Ένα άλλο στοιχείο που η πορεία έβγαλε στην επιφάνεια είναι ο ρόλος των στρατευμάτων του ΟΗΕ. Η άποψη ότι τα στρατεύματα αυτά είναι κατοχικά κι ότι η ύπαρξη τους καταστρατηγεί αφ' εαυτής, την έννοια της ανεξαρτησίας, (όχι ασφαλώς με τον ίδιο τρόπο που το κάνουν τα τουρκικά στρατεύματα) ηχεί συνήθως σαν εξτρεμιστική η τραβηγμένη από τα μαλλιά. Στην πορεία όμως αυτή φάνηκε ξεκάθαρα ο κατασταλτικός ρόλος της «ειρηνευτικής» δύναμης. Από τη μια αστυνόμευαν την πομπή των λεωφορείων παρεμβάλλοντας αυτοκίνητα και αστυνομικούς με ασύρματο και από την άλλη την παρακολουθούσαν με δύο ελικόπτερα. Αλλά και όταν οι γυναίκες μπήκαν στα κατεχόμενα ασκούσαν ένα δικαίωμα τους και κανείς δεν ζήτησε από τον ΟΗΕ να τις γλυτώσει από την σύλληψη. Οι χυδαίοιτες των ανδρών του «ειρηνευτικού» αποσπάσματος είναι επίσης ενδεικτικές της μισοφορικής τους νοοτροπίας.

Τελειώνοντας επιστρέφω ακόμα μια φορά στην αντιμετώπιση της πορείας από τον τύπο. Επειδή η πορεία διάθετε μόνο εκείνα τα δύο συνθήματα — «οι γυναίκες επιστρέφουν» και «ερχόμαστε ειρηνικά» — πράγμα που δεν είναι λάθος αφ' εαυτού η κάθε εφημερίδα εκμεταλεύτηκε την είδηση όπως ήθελε, μερικές μάλιστα την είδαν σαν επιχείρηση κομμάντος, ενώ άλλες σαν λιτανεία. Μια πιο οργανωμένη δυνατότητα από την ίδια την κίνηση να δίνει τις απόψεις της πάνω στη δική της δράση θα ήταν πιο διαφωτιστική, κι' οπωσδήποτε θα ήταν και πιο αληθινή.

Το μήνυμα των «πρασίνων»

Η εκπρόσωπος της Κεντρικής Επιτροπής των «Πρασίνων» της Ομοσπονδίας Δημοκρατίας της Γερμανίας έφερε στην πορεία το μήνυμα που δημοσιεύουμε πιο κάτω:

Είμαι πολύ ευτυχισμένη που είμαι εδώ σήμερα και σας φέρνω χαιρετισμούς από το Κόμμα Πρασίνων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Αιτιολογούμαι που σας μιλώ σε άλλη γλώσσα εκτός της δικής σας. Ένα από τα βασικά αιτήματα του κόμματός μας είναι: «Η Δυτική Γερμανία εκτός του NATO». Και θα ήθελα να προσθέσω σήμερα: «Το NATO έξω από την Κύπρο».

Στην πραγματικότητα, σ' αυτή τη σκανδαλώδη «Πράσινη Γραμμή» την οποία δεν μπορεί να προσπεράσει και η οποία διασχίζει ανελέητα αυτό το όμορφο νησί, βλέπουμε τη Νατοϊκή συμμαχία σε δράση. Και επιβεβαιώνεται δραστικά η αντίθεσή μας προς το NATO: εξ αιτίας του ότι είναι μια επιθετική συμμαχία, και φέρνει κατοχή από ξένα στρατεύματα, διαίρεση και απειλή πολέμου, στη χώρα σας όπως και στη δική μου. Έλληνες Νατοϊκοί συνταγματάρχες έστησαν το φασιστικό πραξικόπημα που προκάλεσε την επέμβαση της Κύπρου από τους Τούρκους Νατοϊκούς συνταγματάρχες. Με Αμερικανικά ραντάρ, βρετανικές νατοϊκές βάσεις και Τούρκους νατοϊκούς στρατιώτες, το NATO έχει μετατρέψει την Κύπρο σε ένα αεροπορικό μεταφορέα που δεν μπορεί να βυθιστεί για Αμερικανικές επιχειρήσεις στην Μέση Ανατολή και στον Αραβικό κόλπο.

Οι Κύπριοι κατοικούν και στις δυο πλευρές αυτής της γραμμής. Έχετε το δικαίωμα να τη διασχίσετε. Οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ταξιδέψουν και να ζήσουν όπου επιλέξουν πάνω σ' αυτό το νησί, λόγω του ότι έχουν ένα κοινό σημείο: νιώθουν ότι η Κύπρος είναι η πατρίδα τους. Τα τουρκικά στρατεύματα δεν έχουν το δικαίωμα να είναι εδώ γιατί δε ανήκουν εδώ. Δεν έχουν το δικαίωμα να μετατρέπουν το Βορρά σε ακόμα μια κατοικία, όπως έχουν κάνει στο Κουρδιστάν. Γιατί το NATO, γιατί η Αμερική τους αφήνει; Φυσικά όχι για να προστατεύει τους Τουρκοκύπρι-

ους όπως ισχυρίζονται οι συνταγματάρχες, αλλά για να προστατεύσει τα Νατοϊκά συμφέροντα και τις Νατοϊκές εγκαταστάσεις στην Κύπρο — οι Κύπριοι — Έλληνες και Τούρκοι — δεν ψήφισαν καμιά φορά ούτε ήθελαν να είναι μέρος της Νατοϊκής συμμαχίας. Αλλά με το να διαιρέσει την Κύπρο και σιωπηλά να εγκρίνει την Τουρκική κατοχή, το NATO και ο Αμερικανικός ιμπεριαλισμός προσπαθεί να κρατήσει υποταγμένη την Κύπρο. Γι' αυτό λέμε: Η Γερμανία έξω από το NATO, όλα τα Νατοϊκά στρατεύματα έξω από την Κύπρο.

Δώστε μου την ευκαιρία, να θέσω σαν οικολόγος ακόμα ένα σημείο. Εκατοντάδες χιλιάδες Γερμανοί τουρίστες επισκέπτονται την Κύπρο κάθε χρόνο, ψάχνοντας για ωραίο καιρό και φέρνοντας εμπόριο. Αλλά από μερικές απόψεις, η δεύτερη επέμβαση στην Κύπρο είναι ελάχιστη πιο ειρηνική από την πρώτη. Δεν είναι ο ατομικός τουρίστας που φέρνει θάνατο και καταστροφή στην χώρα, στους φυσικούς της πόρους και την άγρια ζωή. Είναι η τουριστική βιομηχανία που απειλεί να κάνει μερικές περιοχές της Κύπρου σχεδόν τόσο απρόσιτες στους Κυπρίους όπως τις έχει κάνει η πράσινη γραμμή. Πιστεύω ότι εμείς, σαν Γερμανοί οικολόγοι, έχουμε κάποια ευθύνη να συνεργαστούμε με Κύπριους οικολόγους που θέλουν να σταματήσουν την ανεξέλεγκτη επέκταση της τουριστικής βιομηχανίας και οι οποίοι πολεμούν για την κήρυξη του Ακάμα σε εθνικό πάρκο.

Εύχομαι ότι μια μέρα θα περάσετε όλοι την πράσινη γραμμή, και ότι η Κύπρος θα είναι ελεύθερη από ξένα στρατεύματα, ανεξάρτητη και ένα ωραίο μέρος για όλους. Ευχαριστώ.

Μαρίνα,
για το κόμμα Πρασίνων
της Ομοσπονδιακής
Δημοκρατίας της Γερμανίας

Αναμνήσεις και κρίσεις ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ — ΣΥΣΚΟΤΙΣΗ ΚΙ' ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ

Του ΙΑΚΩΒΟΥ ΡΩΣΣΙΔΗ

Με την πληθώρα των δημοσιευμάτων σε Ανατολή και Δύση σχετικά με το δίπτυχο «Ανασυγκρότηση-διαφάνεια» που προσπαθεί να προωθήσει η σημερινή σοβιετική ηγεσία, έρχεται στηθύμηση μας πιο έντονα αυτόν τον καιρό ένα δημοσιογραφικό ταξίδι που κάναμε στη Μόσχα πριν 18 τόσα χρόνια, το φθινόπωρο του 1969.

Τότε δεν γνωρίζαμε τη ρωσική λέξη «γκλάνοστ» που σήμερα χρησιμοποιείται διεθνώς — όπως και η «περεστρόικα» — χωρίς καν να είναι απαραίτητη η μετάφραση της. Τότε που επισκεφθήκαμε τη σοβιετική πρωτεύουσα, αγνοούσαμε με τις λιγοστές γλωσσικές μας γνώσεις ότι υπάρχει μια τόσο εκφραστική λέξη που σημαίνει διαφάνεια, ανοικτή των πραγμάτων εξέταση και κριτική θεώρηση. Αλλά και να την ξέραμε δεν θα μπορούσαμε — αυτό θα ήταν το πιο σημαντικό — να τη χρησιμοποιήσουμε με την έννοια του θεσμικού όρου του ζυμωμένου με την καθημερινή πρακτική.

Η γκλάνοστ - διαφάνεια, που συνοψίζει μονολεκτικά τη νέα κατευθυντήρια γραμμή Γκορμπατσώφ κυρίως ως προς την ενημέρωση της κοινής γνώμης, έλειπε σε απελπιστικό βαθμό.

Βρεθήκαμε εκεί πολλοί εκπρόσωποι αριστερών εφημερίδων από διάφορες χώρες, που θα μέναμε για μια μέρα και μια νύχτα στη Μόσχα προτού συνεχίσουμε το ταξίδι μας προς τη Βόρειο Κορέα όπου θα μετείχαμε σε ένα «παγκόσμιο αντιιμπεριαλιστικό συνέδριο δημοσιογράφων» (άλλο ένα εικοσιεπτάωρο επρόκειτο να μείνουμε και κατά το ταξίδι της επιστροφής). Γάλλοι και Ιταλοί, Άγγλοι και Έλληνες και άλλοι προερχόμενοι κυρίως από χώρες της Λατινικής Αμερικής.

Κανένας, λοιπόν, δεν μιλούσε για γκλάνοστ, για κάτι δηλαδή που δεν υπήρχε. Καθώς όμως καλά καλά δεν είχε περάσει ένας χρόνος από τη σοβιετική στρατιωτική επέμβαση στη Τσεχοσλοβακία, έδιναν κι' έπαιρναν οι συζητήσεις μεταξύ συναδέλφων για τα νωπά γεγονότα που συγκλόνισαν — όπως κι' εκείνα της Ουγγαρίας του 1956 — το παγκόσμιο κομμουνιστικό στρατόπεδο. Συζητήσεις περισσότερο ή λιγότερο ανοιχτές, ρήσεις και αντιρήσεις. Βέβαια, δεν ακούσαμε κανένα Σοβιετικό συνάδελφο ή συνοδό να συζητά για το καυτό θέμα που είχε ήδη τακτοποιηθεί επί τόπου με τα «αδελφικά όπλα».

Να όμως που υπάρχει η περιέργεια των Ιταλών, των Γάλλων, των ξένων γενικά λειτουργιών του Τύπου — αριστερών λειτουργιών — να πληροφορηθούν για κάποιες, οποιεσδήποτε εξελίξεις ή αντιδράσεις που εξακολουθούσαν να σημειώνονται διεθνώς μετά την καταστολή της «Ανοιξης της Πράγας». Κι'

αρχίσαμε να γυρεύουμε στα περίπτερα στο κέντρο της σοβιετικής πρωτεύουσας, μέσα κι' έξω από τα ξενοδοχεία, κάποια αγγλική, γαλλική, ιταλική ή ισπανόφωνη εφημερίδα.

Εφημερίδες γυρεύουμε κι' εφημερίδες δεν βρισκαμε για να ενημερωθούμε κάπως ως δημοσιογράφοι σε διηπειρωτική αποστολή (ο υποφαινόμενος συμμετείχε ως εκπρόσωπος της «Χαραυγής»). Ειλικρινά, δεν περιμένουμε να δούμε στα κόσκια, δίπλα στην «Γράβδα» εφημερίδες όπως οι «Νιου Γιόρκ Τάιμς». Αλλά ψάχναμε να βρούμε τουλάχιστον ξενόγλωσσες εφημερίδες «αδελφών» κομμάτων — οι Ιταλοί γύρευσαν την «Θυντά», οι Γάλλοι των «Ουμανιτέ», εμείς κάποια έκδοση έστω και κάπως μπαγιάτικη του βρετανικού «Μόρνινγκ Σταρ».

Η συσκοτίση, όμως, πρόβαλλε πλήρης. Στη μπρεζνιεφική Μόσχα του 1969 δεν επρόκειτο να αντικρύσουμε έστω και μια εφημερίδα αδελφού κόμματος που είχε τηρήσει διαφορετική στάση απ' εκείνη του ΚΚΣΕ ή που είχε ανοιχτά καταδικάσει την επέμβαση στην Τσεχοσλοβακία. Δεν υπήρχε ούτε ένα έντυπο κομμουνιστικής προελεύσεως που θα μπορούσε να περιέχει επικριτικά σχόλια για τη σοβιετική ενέργεια. Η ο λ ο κ λ η ρ ω τ ι κ ή λογοκρισία είχε λειτουργήσει άψογα...

Κι' εμείς, όσοι είχαμε καταδικάσει — ο καθένας στον τόπο του — την «αδελφική» στρατιωτική επέμβαση, αρκεστήκαμε να χαμογελούμε πικρά για τον τρόπο αυτό «ενημερώσεως» ντόπιων και ξένων. Ήταν φανερό πως η ροή πληροφοριών ήταν τόσο άμεμπτη, όσο και ο τρόπος που «υπερασπίστηκαν τον σοσιαλισμό» έναντι των μεταρρυθμίσεων του Αλεξάντρ Ντούμπσεκ, λίγους μήνες νωρίτερα.

• μνημες και σκεπτικισμος

Αυτά όλα και άλλα ανάλογα — στη Μόσχα και την Πυονγκιάγκ, στην Πράγα και τη Βουδαπέστη — ξανάρχονται με ζοφερότερα χρώματα στη μνήμη μας καθώς βλέπουμε να συντελούνται τα επαναστατικά ανοίγματα του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ.

Άνθρωποι που για δεκαετίες ζήσαμε με τό ανεκπλήρωτο ακόμα όραμα μιας «αναδομημένης και διαφανούς» σοσιαλιστικής κοινωνίας, είναι επόμενο να τηρούμε κάποια στάση αναμονής με ελπίδες αλλά και με πολύ σκεπτικισμό. Πολύ περισσότερο γιατί ζήσαμε προσωπικά και για αρκετό διάστημα στην Ουγγαρία το ανανεωτικό κίνημα του Νικίτα Χρου-

τσιώφ και τις προσδοκίες που δεν δικαιώθηκαν. Γιατί ζήσαμε προσωπικά στον χώρο του «υπαρκτού σοσιαλισμού» την εποχή του 20ου Συνεδρίου του ΚΚΣΕ που στάθηκε και εποχή της εισόδου των σοβιετικών αρμάτων μάχης στη Βουδαπέστη, για να περισωθεί το ουγγρικό καθεστώς από μια καθολική εξέγερση...

Αναμφίβολα είναι ουσιαστικές οι προσπάθειες ως προς την ανασυγκρότηση και τη διαφάνεια στη σοβιετική επικράτεια. Αλλά και με πολύ κόπο είναι που σημειώνονται οι αλλαγές — με τολμηρά βήματα μα και με υπαναχωρήσεις μπροστά σε ισχυρές αντιδράσεις — ώστε να δυσκολεύεται κανείς να κρίνει οριστικά. Είναι γεγονός ότι η σοβιετική κοινή γνώμη — που είχε πληροφορηθεί πριν μερικά χρόνια τον θάνατο του Προέδρου Λεονίντ Μπρέζνιεφ με καθυστέρηση 36 ωρών — μαθαίνει εδώ και μήνες περισσότερα πράγματα και πιο έ γ κ α ι ρ α για «τα αρνητικά φαινόμενα της ζωής στη χώρα». Και συζητά πιο ανοιχτά για τον καταλυτικό ρόλο της συγκεντρωτικής γραφειοκρατίας ή για το «πράσινο φίδι» του αλκοο-

Προ των εκλογών:

απο την εισβολη στα σημερινα αδιεξοδα

Νικος Περισιανης

Ενώ βρισκόμαστε προ των εκλογών του Φεβράρη 88, είναι σημαντικό να διατηρούμε μια διαχρονική οπτική των κοινωνικο-πολιτικών πραγμάτων. Μια σύντομη αναδρομή στις βασικές εξελίξεις από την εισβολή μέχρι σήμερα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για μια πιο «ενημερωμένη» αξιολόγηση των σημερινών δεδομένων και των επιλογών που έχουν να γίνουν.

Το άρθρο αυτό αποτελείται από δυο μέρη. Το πρώτο μια γενική επισκόπηση από το 74 μέχρι σήμερα. Το δεύτερο ένας προβληματισμός γύρω από τις επερχόμενες εκλογές.

Τα πρώτα χρόνια Ανεξαρτησίας

Ποιές ήταν οι βασικές συντεταγμένες της Κυπριακής κοινωνίας πριν το 74 και πως επηρεάστηκαν αυτές από την εισβολή;

Θα μπορούσε κανείς να πει ότι η περίοδος από την ανεξαρτησία μέχρι την εισβολή αποτελεί ένα είδος «χρυσής εποχής» της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στο επίπεδο της οικονομίας η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από μια συνεχή ανάπτυξη - μια κάπως εντατική εκβιομηχάνιση (κυρίως μικρής και μεσαίας κλίμακας μονάδες) αλλά κυρίως μια μεγάλη ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου. Αυτές οι εξελίξεις στην οικονομία έφεραν και τις συνακόλουθες αλλαγές στην κοινωνική διάρθρωση. Έτσι είχαμε ένα πλάσμα των μεσαίων στρωμάτων που έπαιξαν τον σημαντικό ρόλο της εκτόνωσης της ταξικής αντιπαράθεσης και σύγκρουσης. Η απουσία ταξικής σύγκρουσης σε αυτή την περίοδο οφειλόταν βέβαια και σε πολλούς άλλους παράγοντες. Από τους πιο σημαντικούς ήταν και ο συσχετισμός των ταξικών δυνάμεων, καθώς και οι ιδεολογικές επιλογές που επικράτησαν. Από τη μια η συνέχιση της αδυναμίας της αστικής τάξης να στηριχθεί στις δικές της δυνάμεις και ο φόβος της δύναμης του ΑΚΕΛ (που παρά την απομόνωση του κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα κέρδισε σχεδόν το ένα τρίτο των ψήφων στις προεδρικές εκλογές του 59) οδήγησαν στον συνασπισμό της δεξιάς και την αποδοχή της αδιαφιλονίκητης ηγεσίας του Μακαρίου. Από την άλλη η αποδοχή από μέρους του ΑΚΕΛ ενός περιορισμένου ρόλου στη διαμόρφωση του πολιτικού βίου και η υιοθέτηση μιας καθαρά αμυντικής στρατηγικής (όπως φαίνεται για παράδειγμα στην αποδοχή της άنيσης εκπροσώπησης του στην βουλή με 5 από τις 35 Ε/Κ βουλευτικές έδρες)

Το ΑΚΕΛ συγκέντρωσε τις δυνάμεις του σε καθαρά οικονομικές διεκδικήσεις ενώ στο

πολιτικό επίπεδο έγινε ο πιο σταθερός υποστηρικτής του Μακαρίου. Συμπερασματικά, τα πιο πάνω, μαζί με τις διεθνείς περιπολικές του κυπριακού και τους συνεχιζόμενους εξωτερικούς κινδύνους, οδήγησαν σε μια καθολική αποδοχή της πολιτικής της «ενότητας» του Μακαρίου και σε μια 15ετή περίοδο ταξικής ειρήνης.

Μετά την εισβολή:

Το πλήγμα της οικονομίας και ο εκτοπισμός 1/3 του πληθυσμού που επέφερε η Τουρκική εισβολή οδήγησαν σε ένα πρώτο στάδιο στη σύμπτυξη των μεσαίων στρωμάτων, τα οποία έβλεπαν ξαφνικά τις ελπίδες τους για κοινωνική άνοδο να εξανεμίζονται. Αυτό, μαζί με τα αντι-αμερικανικά και αντι-δεξιά αισθήματα που επικράτησαν αμέσως μετά την εισβολή οδήγησαν σε μια ριζοσπαστικοποίηση των μαζών και σε μια όξυνση της ταξικής αντιπαράθεσης. Σε ένα κατοπινό στάδιο όμως, η επικράτηση του «οικονομικού θαύματος» και οι λανθασμένοι ή τουλάχιστο άστοχοι χειρισμοί της αριστεράς, που θα δούμε πιο κάτω, οδήγησε στην ανασύνταξη των μεσαίων και μικρο-μεσαίων στρωμάτων και την απώλεια του εφήμερου ριζοσπαστισμού τους.

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά τις πολιτικές εξελίξεις στη φάση αυτή. Κύριο στοιχείο την επαύριο της εισβολής ήταν η ηθική δικαίωση της αριστεράς (σε αντίθεση με τον ηθικό σιγματισμό της στο παρελθόν από τη μη συμμετοχή στον εθνικό-απελευθερωτικό αγώνα.) Ξαν αμέτοχες και ξεκάθαρες από τις ευθύνες για το πραξικόπημα, οι αριστερές δυνάμεις θεωρήθηκαν τώρα οι αληθινοί εκφραστές των αισθημάτων του λαού, οι αληθινές «πατριωτικές δυνάμεις».

Ήταν τώρα σειρά της δεξιάς να σιγματισθεί. Στη συνείδηση του λαού οι δεξιές δυνά-

μεις ήταν ένοχες για το ρόλο τους και τη συνεργασία τους με τη Χούντα για το πραξικόπημα. Ένοχος ήταν και ο ρόλος της Αμερικής της ΣΙΑ και του ΝΑΤΟ που ήταν παραδοσιακά ταυτισμένοι με την δεξιά. Άρα η δεξιά ταυτίστηκε με την προδοσία, τον φασισμό, τη συνεργασία με τους «πράκτορες του ιμπεριαλισμού». Το αντι-αμερικανικό αίσθημα που επικρατούσε μεταφραζόταν σε αντι-δεξιο αίσθημα. Η δεξιά, αποπροσανατολισμένη και συγχισμένη δεν ήξερε πως να αντιδράσει: ήταν η σειρά της τώρα να τηρήσει μια καθαρά αμυντική στάση.

Το πρώτο αποτέλεσμα των πιο πάνω ήταν μια μαζική στροφή προς και μια δικαίωση των αριστερών θέσεων. Ας μη ξεχνούμε και πάλι το γεγονός ότι υπήρχε και αντικειμενική βάση για τη στροφή αυτή - δηλαδή οι εξελίξεις στο οικονομικο-κοινωνικό επίπεδο. Όμως η όποια επιβολή της αριστεράς και κάποιων αριστερών θέσεων αποδείχτηκε απατηλή και εφήμερη. Ελλείψη της απαραίτητης διορατικότητας και τόλμης μπροστά στις ιστορικές ευκαιρίες και ευθύνες στις οποίες βρέθηκε η αριστερά, αναζήτησε και πάλι την λύση του «μεγάλου συμβιβαστή». Και πραγματικά ο Μακάριος με την επάνοδο του και την πολιτική του «κλάδου ελιάς» προχώρησε στην αποκατάσταση των δεξιών σε καίρια πόστα ελέγχου της οικονομίας και της πολιτικής (π.χ. Αζίνας στο Συνεργατισμό, Πασχαλίδης στην ΕΜΕ). Ταυτόχρονα η κυβερνητική βοήθεια επανδραστηριοποίησης και τα δάνεια σε επιχειρηματίες για νέα έργα οδήγησαν σε μια ανασυγκρότηση της εμπορομεσαιικής αστικής τάξης.

Ακολούθησε η σύμπτυξη κοινού μετώπου των «Δημοκρατικών Πατριωτικών Δυνάμεων», μέσου του οποίου (και βοηθώντας του πλειοψηφικού συστήματος βουλευτικών εκλογών) αποκλείστηκε από την πολιτική ζωή ένα μεγάλο μέρος των Ε/Κ πολιτών. Έτσι το ΑΚΕΛ (30 - 40%), και το ΔΗΚΟ (10 - 15%)

απέκλεισαν από τη βουλή το «ακροδεξιό» ΔΗΣΥ (25 - 30%). Στη νέα βουλή το ΑΚΕΛ πήρε 9 έδρες, η ΕΔΕΚ 4 και το ΔΗΚΟ την πλειοψηφία.

Η σύμπραξη αυτή ανάδειξε το ΔΗΚΟ, την «πατριωτική (Μακαριακή) δεξιά» σε καθοριστικό και ρυθμιστικό παράγοντα της πολιτικής ζωής.

Μετά τον Μακάριο: Άνοδος της δεξιάς

Μετά τον θάνατο του Μακαρίου σημειώθηκε μια σταδιακή άνοδος της δύναμης του ΔΗΣΥ, και μια σταδιακή πολιτική «αποκατάσταση» του. Το κόμμα αυτό, σαν το κατ' εξοχήν κόμμα της δεξιάς, κατάφερε να συνενώσει κάτω από τη στέγη του την αστική μπουρζουαζία και τους παραδοσιακούς εθνικιστές. Τα δύο αυτά κοινωνικά σύνολα είχαν κοινούς πολιτικούς στόχους: την συνένωση και συσπείρωση της δεξιάς με την παράλληλη παρεμπόδιση της ανόδου της αριστεράς.

Ποιοί παράγοντες βοήθησαν το ΔΗΣΥ σε αυτή την πορεία; Ένας πρώτος σημαντικός παράγοντας ήταν η αποτελμάτωση των διαδικασιών για λύση του Κυπριακού. Η «σύμπραξη» δεν κατάφερε να προσφέρει μια πειστική πρόταση ξεπεράσματος των αδιεξόδων. Αυτό ενέτεινε τα αισθήματα ανημπορείας και εγκατάλειψης του λαού που ένοιωθε αδύναμος και ανυπεράσπιστος, έρμαιο μπροστά στη δύναμη του εχθρού και την πιθανότητα μια νέας καταστροφής. Μέσα σε αυτά τα δεδομένα ο ΔΗΣΥ έκτισε πάνω στα αισθήματα ανάγκης για προστασία. Ξανάκτισε μέσα από μια ανανεωμένη εθνικιστική ρητορική που πέτυχε ξαναθυμίζοντας την Ελλάδα, μια Ελλάδα αξιοπρεπή, δημοκρατική, την Ελλάδα του Καραμανλή. Αυτή η στροφή ήταν «η μόνη ελπίδα» που πρότεινε ο ΔΗΣΥ.

Υπήρχε βέβαια και ένας δεύτερος εξ ίσου σημαντικός παράγοντας στην άνοδο του ΔΗΣΥ. Αυτός είχε να κάνει με τα προβλήματα που φάνηκαν στην «συνδιαχείριση» της εξουσίας. Έτσι όταν κατά τη διάρκεια της σύμπραξης φάνηκαν οι αδυναμίες διακυβέρνησης του τόπου, φάνηκαν τα προβλήματα διαφθοράς μέσα από τα απανωτά σκάνδαλα (Συνεργατισμού, ΞΕΚΤΕ, ΕΜΕ), τα αριστερά κόμματα βρέθηκαν συνυπεύθυνα. Το μόνο κόμμα που έμεινε αμέτοχο και αμόλυντο στη διακυβέρνηση και τη διαφθορά ήταν ο ΔΗΣΥ. Αυτό έδινε το δικαίωμα στο ΔΗΣΥ να διεκδικεί πως μόνο αυτό μπορούσε να φέρει την «Αλλαγή».

Ο χώρος της Αριστεράς

Παράλληλα με την άνοδο του ΔΗΣΥ σημειώνεται αυτή την περίοδο μια κάθοδος του ΑΚΕΛ. Ένας κύριος παράγοντας στην πορεία αυτή ήταν και οι ασυνέπειες γραμμής μαζί με τις αντιφατικές εναλλαγές πολιτικής που ακολούθησε το ΑΚΕΛ. Έτσι, ενώ αμέσως

μετά το 74 το ΑΚΕΛ συμπορεύθηκε με την ΕΔΕΚ στην πρόταση ενός μακροχρόνιου, αντι-ιμπεριαλιστικού αγώνα, σύντομα διαφοροποίησε τη στάση αυτή προς μια ηπιότερη κατεύθυνση από την ΕΔΕΚ. Χαρακτηριστικά ενώ το ΑΚΕΛ επικρότησε αμέσως τις συμφωνίες Μακαρίου - Ντεκτάς για διζωνική ομοσπονδία, η ΕΔΕΚ τις θεώρησε σαν παραχωρήσεις που έγιναν κάτω από τις πιέσεις των Αμερικανών και που έπρεπε με την πρώτη ευκαιρία να καταγγελθούν.

Οι πιο έκδηλες αντιφάσεις του ΑΚΕΛ είχαν να κάνουν με τις πολιτικές του συμμαχίες ή αντιπαραθέσεις. Στις πρώτες βουλευτικές της περιόδου συμπορεύθηκε με το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ. Στις πρώτες προεδρικές συμπορεύθηκε με τον Κυπριανού και το ΔΗΚΟ (που είχε αμέσως πριν κατηγορήσει) με το μίνιμουμ πρόγραμμα. Ακολούθησε η καταγγελία του μινιμουμ από τον Κυπριανού και ο πόλε-

μος μεταξύ των δύο. Τέλος η πρόσφατη φαινομενική, έστω, συμπόρευση με το ΔΗΣΥ, κόμμα που αμέσως μετά το '74 πολεμούσε σαν «φασιστικό» και «πράκτορα των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων».

Βέβαια ακόμα πιο σημαντικός παράγοντας στην καθοδική αυτή πορεία του ΑΚΕΛ είναι κάποια δομικά χαρακτηριστικά της κυπριακής κοινωνίας. Ιδιαίτερο ρόλο εδώ παίζουν οι αλλαγές που εντοπίσαμε πιο πάνω σχετικά με την οικονομική ανάκαμψη και τη διόγκωση των μεσαίων στρωμάτων (υπηρεσίες) σε σχέση με το βιομηχανικό προλεταριάτο που αποτελούσε το κύριο μέρος των παραδοσιακών ψηφοφόρων του ΑΚΕΛ.

Την πιο άδοξη πορεία στην περίοδο αυτή είχε το Σοσιαλιστικό κόμμα. Αμέσως μετά το '74 η δημοτικότητα της ΕΔΕΚ αυξήθηκε κατακόρυφα. Η ριζοσπαστικοποίηση στο χώρο του κέντρου και της κεντροδεξιάς οδήγησαν

σε μια μαζική στροφή προς τα αριστερά. Για τους περισσότερους απ' αυτούς το ΑΚΕΛ αποκλειόταν σαν πολύ ακραία επιλογή. Η μόνη υπαλλακτική λύση ήταν η ΕΔΕΚ, η οποία άλλωστε είχε το επιπρόσθετο πλεονέκτημα του μονοπωλίου της αντίστασης στη διάρκεια του πραξικοπήματος. Η ΕΔΕΚ διατήρησε μια «αντιστασιακή» ρητορική με συνθήματα απελευθέρωσης κάθε σπιθαμής κυπριακής γής, για αγώνα μέχρι του τελευταίου κυπρίου, για μετατροπή του κάθε σπιτιού σε κάστρο. Όμως δεν πρότεινε πειστικούς τρόπους υλοποίησης των αγωνιστικών της προτάσεων. Ας μη ξεχνούμε ότι στην περίοδο αυτή η κυβέρνηση της Ελλάδας ήταν η δεξιά κυβέρνηση του Καραμανλή, την οποία η ΕΔΕΚ έβλεπε με καχυποψία (όπως είδαμε πιο πάνω το κόμμα που διεκδικούσε τη σχέση και τη συμπαράταση της Ελλάδας του Καραμανλή ήταν το ΔΗΣΥ). Αυτή η έλλειψη συγκεκριμένων μεθοδεύσεων και συμμαχιών στον προτεινόμενο αγώνα, οδήγησε στην δημιουργία μιας «εικόνας» της ΕΔΕΚ σαν κόμματος ρομαντικού, ουτοπικού, με φανερή έλλειψη ρεαλισμού στην αντιμετώπιση του εθνικού θέματος. Μετά τα πρώτα χρόνια «αγωνιστικής εκτόνωσης» ο λαός αντιμετώπιζε με πολύ σκεπτικισμό την ΕΔΕΚ.

Ένοιωθε κουρασμένος, εγκατελειμμένος,

απογοητευμένος. Ότι τα συνθήματα ήταν πλέον μάταια, ότι από μόνος του τίποτε δεν μπορούσε να αλλάξει. Φοβόταν χειροτέρευση της κατάστασης· φοβόταν ότι ο εθνικισμός της ΕΔΕΚ θα παρέσυρνε σε νέες περιπέτειες. Όταν μετά το '81 στην εξουσία στην Ελλάδα ανέβηκε ο Παπανδρέου οπότε η ΕΔΕΚ είχε να προτείνει σαν βάση του αγώνα την Ελληνική συμπαράταξη, ήταν πλέον αργά για την ΕΔΕΚ. Εξ' άλλου ας μη ξεχνούμε ότι ούτε και το σύνθημα της ΕΔΕΚ για αλλαγή φάνηκε πειστικό στην περίοδο '74-'81 μια και συμμετείχε στην κοινοβουλευτική σύμπραξη και έτσι θεωρείτο εξ' ίσου συνένοχη για τη διαφθορά, τα σκάνδαλα και την κακή διακυβέρνηση του τόπου.

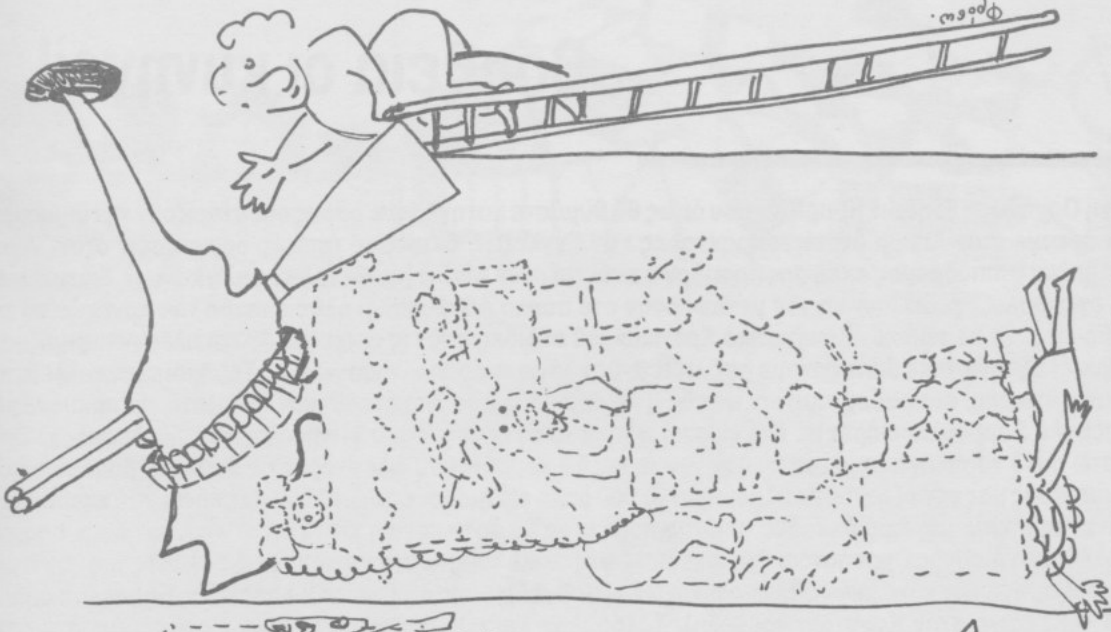
Το κέντρο

Η πλάτυση των μεσαίων στρωμάτων και η σταθεροποίηση της «μικρομεσαίας δημοκρατίας» στην υπό εξέταση περίοδο φυσικό να ήταν να ενθαρρύνει τις προσπάθειες διεκδίκησης του κεντρικού χώρου. Αν λάβουμε επίσης υπ' όψη την απογοήτευση με τη δεξιά και την παράλληλη ανικανότητα της αριστεράς να κερδίσει ή να κρατήσει αυτά τα στρώματα, τότε γίνεται πιο κατανοητή η διεκ-

δίκηση του χώρου αυτού από νέα πολιτικά σχήματα. Ο πλέον φυσικός διεκδικητής, μετά την αποτυχία της ΕΔΕΚ, ήταν το ΔΗΚΟ.

Η άνοδος του ΔΗΚΟ στηρίχθηκε αρχικά στην προώθηση του Κυπριανού στην ανάληψη εξουσίας και η συσπείρωση γύρω απ' αυτόν ενός μεγάλου μέρους των «πατριωτικών-Μακαριακών» δυνάμεων. Η άσκηση της εξουσίας βοήθησε στην περαιτέρω επέκταση της δύναμης του κόμματος αυτού. Ακόμα και όταν δημιουργήθηκαν τα οξύτερα προβλήματα στο εσωτερικό του κόμματος, ακόμα και όταν υπέστη τις πιο έντονες επιθέσεις για την σήψη και διαφθορα που επικρατούσε στη διαχείριση της εξουσίας, το ΔΗΚΟ κατάφερε να συγκρατήσει τα πράγματα. Έτσι, όταν προ των βουλευτικών εκλογών του '81 διασπάστηκαν από το χώρο αυτό η Ένωση Κέντρου, το ΠΑΜΕ και η ΝΕΔΗΠΑ, το ΔΗΚΟ δεν πλήγηκε σοβαρά. Στην ουσία το ΔΗΚΟ κέρδισε από τα λάθη και τις ασυνέπειες των άλλων, εκμεταλλεύτηκε σωστά τις «Μακαριακές υποθήκες» και τα πλεονεκτήματα της εξουσίας. Τέλος φάνηκε τέλειος γνώστης και εφαρμοστής των αρχών του παραδοσιακού πολιτικού συστήματος πελατειακής εξάρτησης (μηχανισμοί «κουμπαριάς», «γνωριμιών» και «προστασίας»).

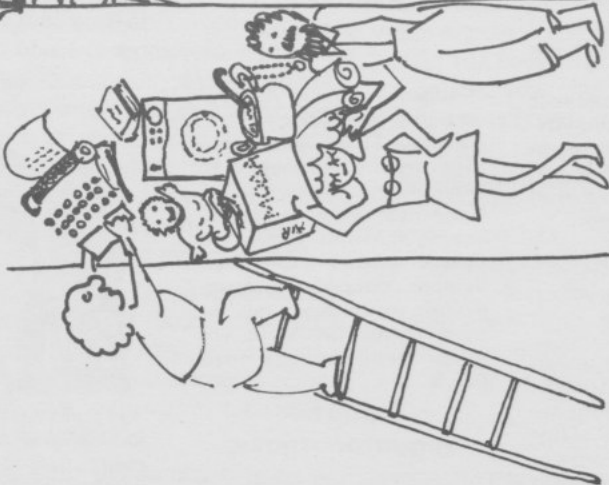
ΜΑ... ΤΟ ΣΚΟΥΦΙ ΚΑΙ ΤΟ ΟΠΛΟ... ΤΙ ΑΛΛΟ!
 ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΕΙΣΕΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΩΝ ΑΝΔΡΑ.
 ΚΑΙ ΤΩΡΑ, Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΟΡΘΩΝΕΙ
 ΤΟ ΠΑΡΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΦΩΑΝΗ. ΤΟ
 ΕΘΝΟΣ ΤΗΝ ΚΑΛΕΙ!

ΚΑΙ ΔΕΝ ΘΑ ΔΙΣΤΑΘΩΜΕ
 ΝΑ ΤΗΣ ΔΕΞΟΥΜΕ ΚΙ ΑΥΤΟ
 ΠΟΥ ΠΑΝΤΑ ΗΤΑΝ ΚΑΤ'
 ΕΞΟΧΗΝ ΑΝΔΡΙΚΟ ΠΡΟΝΟ-
 ΜΟΙΟ.
 ΠΟΙΟ; ΠΟΙΟ;

ΚΑΙ ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΟΥΜΕ
 ΝΑ ΤΗΣ ΔΙΝΟΥΜΕ
 ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΣΙΑ.
 ΘΑ ΤΗΣ ΔΕΞΟΥΜΕ ΟΜΟ
 ΤΟ ΥΨΟΣ ΠΟΥ ΤΗΣ
 ΑΝΗΚΕΙ...

ΔΙΝΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΝΤΑ!
 ΣΥΝ... ΕΝΑΝ ΑΝΔΡΑ
 ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΗΣ.

ΣΤΗ Ν
 ΓΥΝΑΙΚΑ,
 ΕΜΕΙΣ...

βοηθεια οι κυνηγοί!

Μετά την «Εθνική Οργάνωση Γνησιών Κυπρίων» που όπως θα θυμάστε κατηγορήσε όσους υποστηρίζουν την δημιουργία «εθνικού πάρκου» στον Ακάμα ότι είναι πράκτορες των Εγγλέζων, διάφορες τοπικές οργανώσεις στον Άγιο Παύλο που ζητούν να μείνει ο ιππόδρομος εκεί, σαν προπύργιο ενάντια στον Αττίλα (αυτοί τελικά καλά κάνουν, διότι δεινοί κυβερνητικοί και μη εγκέφαλοι σχεδιάζουν να τον μεταφέρουν στο πάρκο Αθαλάσσας) ήλθε η σειρά των κυνηγών να το ρίξουν στο πατριωτικό-κιτς. Το περιοδικό «Κυνηγετικά Χρονικά» (60 σελίδες από τις οποίες οι 40 και πλέον διαφημίζουν όπλα και φυσίγγια κυρίως) εξοργίστηκε διότι «γίναμε ρεζίλι διεθνώς» λόγω «παραπλάνησης», οι δε Τούρκοι εκμεταλλεύτηκαν δεόντως τους «αντεθνικούς, απαράδεκτους και ψευδείς ισχυρισμούς που διοχετεύθηκαν (άγνωστο για ποια συμφέροντα), στο ΔΣΘ (Διεθνές Συμβούλιο Θήρας)». Και φυσικά κάπου αναφέρεται και ο «Πτηνολογικός Σύνδεσμος». Σας παραθέτουμε πιο κάτω αυτό το πικάντικο κείμενο. Αφήνουμε και το κομμάτι που φλερτάρει τις διεθνείς βοήθειες και προτείνουμε στους κυνηγούς μας τον εξής πολλαπλασιασμό 40.000 όπλα επί (μέσον όρο) £400.00 μας κάνουν 16 εκατομμύρια λίρες, που σημαίνει ας πούμε μερικές δεκάδες αρίστης ποιότητας θωρακισμένα ή κάτι τέτοιο —«Λεωνίδας» από τη «μητέρα» πατρίδα! Αλήθεια η Διεθνής Ομοσπονδία Θήρας επισκέφτηκε και τους κρατούμενους στις φυλακές της χούντας ή μήπως ζήτησε την αποχώρηση των κατοχικών αθρωποκυνηγών. (Το συνέδριο της Διεθνούς Ομοσπονδίας Θήρας στο οποίο συμμετείχαν και η Κ.Ο.Κ. έγινε στην Κωνσταντινούπολη). Τέλος μιας και μας δόθηκε η ευκαιρία αναφερόμαστε στη σχιζοφρένεια των κειμένων αυτού του εντύπου. Σ' άλλες σελίδες του κλαίγεται γιατί το ποντικοφάρμακο σκοτώνει το θήραμα και σ' άλλες εκθειάζει την εξολόθρευση αλεπούδων και φιδιών (φυσικών ανταγωνιστών των ποντικών). Αλλού κλαίγεται για την έλλειψη θηράματος κι' αλλού επιχαιρεί που οι κυνηγοί αυξάνονται και πληθύνονται (βλέπε που αυξάνει η πελατεία του).

Μας είπαν και ... «αιμοστάγαις δολοφόνους» «Σκοτώνουμε - λένε - τα πουλιά στην Κύπρο μέρα και νύκτα...»

Ρεζίλι γίναμε στο εξωτερικό με την παραπλάνηση

«Κάθε Κύπριος κι' ένα όπλο στραμμένο στους λαγούς και στις πέρδικες. Κάθε πρωί οι 40.000 Κύπριοι κυνηγοί ξεκινούν με το ντουφέκι στο ένα χέρι και με τα βερκιά στο άλλο και δεν αφήνουν «πτερό» στο πέρα-

Αυτή την εικόνα είχαν μέχρι προ ημερών οι αρμόδιοι του Διεθνούς Συμβουλίου Θήρας κι' έτσι μας παρουσίασαν στην Τουρκία όπου πραγματοποιήσαν πρόσφατα το συνέδριο με θέμα «Η άγρια ζωή στην Τουρκία και στα Βαλκάνια».

Τέλεια οργάνωση από τους Τούρκους, όργιο προπαγάνδας για τον τουρκικό παράδεισο και τα κατεχόμενα και ... η Κύπρος κατηγορούμενη για κυνηγετική ασυδοσία.

Μαύρη βίβλος για τη Κύπρο

Αφού ετοίμασαν και μαύρη βίβλο για την Κύπρο, (από τα τηλεγραφήματα, επιστολές και διαμαρτυρίες του «Πτηνολογικού Συνδέσμου»), και κρατώντας από την άλλη ένα ξένο περιοδικό με φωτογραφία από την Κύπρο με ένα

αμπελοπούλι να κρέμεται από ένα βερκί, οι αρμόδιοι του Δ.Σ.Θ. απαίτησαν εξηγήσεις.

Ανασκευή των ψευδών

Ασφαλώς οι κ.κ. Α. Αθανασιάδης (πρόεδρος της Ε.Ε. Λεμεσού), Π. Φιλίππου (πρόεδρος της Ε.Ε. Πάφου) και Κ. Παπαμιχαήλ (προϊστάμενος Υπηρεσίας Θήρας) σπατάλησαν πολύτιμο χρόνο για να ανασκευάσουν τους αντεθνικούς, απαράδεκτους και ψευδείς ισχυρισμούς που διοχετεύθηκαν (άγνωστο για ποιά συμφέροντα) στο Δ.Σ.Θ.

Τεράστιες χρηματοδοτήσεις

Στο μεταξύ από τις επαφές της τριμελούς Κυπριακής αντι-

σματος τους. Άλλη δουλειά οι Κύπριοι δεν κάνουν. Ούτε και η κυβέρνηση αφού στην κατεχόμενη Κύπρο το θήραμα προστατεύεται και στις ελεύθερες περιοχές οι «δολοφόνοι» κυνηγοί μας κτυπούν αδιάκριτα»...

προσωπείας διεφάνη ότι το Δ.Σ.Θ. διαθέτει τεράστια ποσά για διατήρηση ορισμένων ειδών που τείνουν να εξαφανιστούν, ή για να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης του φερωντού πλούτου και άλλων θηραματικών ειδών.

Η αλυκή Λεμεσού

Για παράδειγμα αναφέρθηκε η περίπτωση της αλυκής Λεμεσού για την οποία έγινε λόγος διατήρησης νερού σ' αυτή ολόχρονα. Ένα έργο που μπορεί να στοιχίσει πολλές δεκάδες χιλιάδες λίρες και το οποίο το Δ.Σ.Θ. είναι πρόθυμο να συζητήσει.

Πληρώνουν τα πάντα

Είναι αρκετό να αναφέρουμε ότι μόνο η ετήσια συνδρομή της Δ. Γερμανίας στο έργο του Δ.Σ.Θ. φτάνει το £0.5 εκ. και πως χρηματοδοτούνται τεράστια έργα, αποζημιώνεται εργασία, πληρώνονται μεροκάματα και χρηματοδοτείται η συγκέντρωση πληροφοριών για διάφορα θήματα.

Η βοήθεια αυτή παραχωρείται ιδιαίτερα σε αφρικανικές χώρες, όμως το Δ.Σ.Θ. φάνηκε πρόθυμο να βοηθήσει και την Κύπρο αν αυτό της ζητηθεί για την δημιουργία τέτοιων έργων.

φωτογρ. από οικολογική εγκυκλοπαίδεια

προταση για εναλλαχτικες ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

πιερης χατζηπιερης

Ο πολιτισμός μας καυχιέται ότι έχει καταργήσει τον θεσμό της δουλειάς εδώ και μερικούς αιώνες. Είναι όμως έτσι τα πράγματα; Γιατί δεν λέμε «θα πάω στην εργασία μου» ή «στην απασχόλησή μου» και λέμε «θα πάω στην δουλειά μου».

Η δουλειά σημαίνει δουλειά με σκοπό να βγουν χρήματα για όσο το δυνατόν περισσότερες ανέσεις και πράγματα που καταναλώνονται. Κι αν νομίσει κάποιος ότι είναι ικανοποιημένος, οι διαφημίσεις του δημιουργούν καινούργιες ανάγκες οπότε πρέπει να βρει και δεύτερη δουλειά και ο φαύλος κύκλος δεν τελειώνει ποτέ.

Κι όμως αν σκεφτεί κάποιος τις πιο ευτυχισμένες του στιγμές θα ανακαλύψει πως ελάχιστη σχέση έχουν με τα αντικείμενα που αποκτήθηκαν ή καταναλώθηκαν. Αυτές οι στιγμές έχουν περισσότερη σχέση με τον έρωτα που νοιώσαμε για κάποιο πρόσωπο, με το συναίσθημα που νοιώσαμε για κάτι που δημιουργήθηκε από μας, με την πληρότητα που μας έδωσε η αίσθηση ότι λειτουργούμε μέσα στους ρυθμούς της φύσης ή ακόμα και το γέλιο σε μια φιλική συντροφιά.

Αυτό το γεγονός που βγαίνει μέσα στην προσωπική ζωή του καθενός, δημιουργεί την υποψία πως η νοοτροπία της κατανάλωσης, της ιδιοκτησίας και της εξουσίας που θεμελιώνουν τις σημερινές κοινωνίες, **δεν είναι παρά υποκατάστατα της ερωτικής σχέσης με τη Φύση.**

Όταν λέμε φύση δεν εννοούμε μόνο «το πράσινο λιβάδι με το γάργαρο νερό» ή «τα ματοβαμμένα δειλινά στη γαληνεμένη θάλασσα». Φύση πρώτα απ' όλα είναι το ίδιο μας το σώμα και η σχέση του με τον περιβάλλοντα κόσμο. Είναι η λειτουργικότητα χωρίς συγκεκριμένη Αρχή, είναι η αλληλεπίδραση των ζωντανών πλασμάτων· φύση είναι η εξαίρεση στον νόμο της αύξησης της εντροπίας.

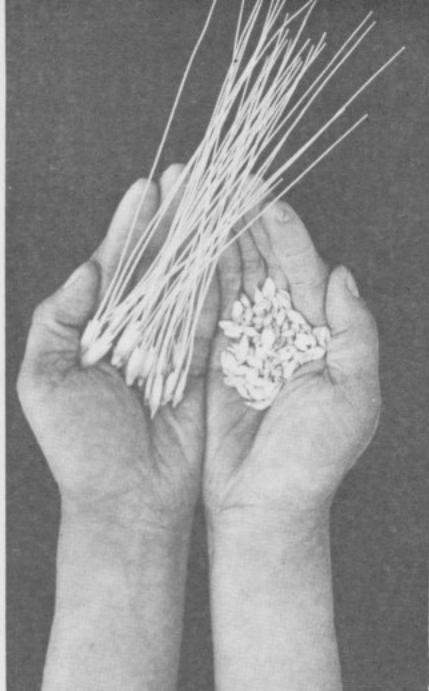
Ολ' αυτά λέγονται όχι για να δώσουμε μια μυστηριακή όψη της φύσης, αλλά για να υπενθυμίσουν ότι τα λόγια δεν μπορούν να την περιγράψουν. Είναι περισσότερο ζήτημα συναισθημάτων που προέρχονται από τα βιώματα και τις εμπειρίες.

Μπαινει όμως το ερώτημα: πότε και γιατί έγινε αυτή η απομάκρυνση από τους φυσικούς ρυθμούς;

η απομακρυνση απο τους φυσικους ρυθμους

Στην έρημο Καλαχάρι υπάρχει μία από τις τελευταίες φυλές στον κόσμο που δεν έχει ανακαλύψει ακόμα την γεωργία. Είναι η φυλή των Βουσμάνων που ο αριθμός τους τώρα είναι γύρω στα 1800 άτομα. Αυτοί οι άνθρωποι μαζεύουν την τροφή τους από τη φύση είτε κυνηγώντας είτε συλλέγοντας καρπούς και βολβούς. Η απασχόλησή τους με την εξεύρεση τροφής είναι η βασική τους ασχολία που όμως γι' αυτούς είναι η πιο σημαντική κοινωνική δραστηριότητα. Οι Βουσμάνοι δεν αποθηκεύουν τροφή ή αγαθά —εκτός από το νερό— μια και έχουν εμπιστοσύνη στο περιβάλλον που ζουν. Ξέρουν ότι η φύση τους προμηθεύει ότι χρειάζονται.

Οι άνθρωποι αυτοί δεν ξέρουν την έννοια της ιδιοκτησίας παρά μόνο σε προσωπικά αντικείμενα που κι αυτά τα δανείζουν με την πρώτη ευκαιρία. Ο άνθρωπος όμως είναι ελευθεριακός από τη φύση του. Μπορούμε

φωτογρ. από *The Ascent of Man*

να φανταστούμε τον κάθε άνθρωπο να περιβάλλεται από ένα κύκλο που το μέγεθός του καθορίζει το περιβάλλον που επηρεάζει γύρω του. Πολλές φορές αυτοί οι κύκλοι τέμνονται και τότε αρχίζουν οι συγκρούσεις. Οι Βουσμάνοι τσακώνονται με τελετουργικό τρόπο, όπως στην ερωτική μάχη μεταξύ δύο αρσενικών ελαφιών που ποτέ δεν φτάνουν στο σημείο να σκοτωθούν μεταξύ τους. Όταν η ένταση γενικευθεί στην κοινότητα τότε οι γυναίκες, που ίσως αντιλαμβάνονται αμέσως τους αρνητικούς κραδασμούς, μαζεύονται το βράδυ, ανάβουν φωτιά και αρχίζουν να παίζουν τα τύμπανα. Αρχίζει τότε ένας ολονύκτιος χορός ο οποίος καταλήγει σε γενική έκσταση. Την επομένη μέρα η ένταση έχει εξαφανισθεί.

Βλέποντας πως λειτουργούν σήμερα οι Βουσμάνοι αλλά και οι υπόλοιπες τροφосуλλεκτικές κοινότητες που λειτουργούν σήμερα μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα για το πως ήταν η ζωή πριν από τη γεωργική επανάσταση, δηλαδή πριν την ανακάλυψη της γεωργίας που έγινε πριν δέκα χιλιετίδες περίπου.

Μπαινεί όμως το ερώτημα: Αφού ο άνθρωπος ζούσε τόσο καλά σαν τροφосуλλεκτικός και κυνηγός γιατί έγινε γεωργός;

Η απάντηση δεν είναι ούτε απλή ούτε σίγουρη. Αρκετοί ανθρωπολόγοι πιστεύουν ότι τα πράγματα έγιναν περίπου ως εξής:

Οι τροφосуλλεκτές προγονοί μας ζούσαν σε κοινότητες που ήταν οργανικά δεμένες με τη φύση. Ο αριθμός των ατόμων κάθε κοινότητας έμενε σταθερός όχι τόσο από την παιδική θνησιμότητα ή τους θανάτους από τις «αντιξοές συνθήκες» -πράγμα που γενικώς πιστεύεται από τον σημερινό άνθρωπο — αλλά από τον έλεγχο των γεννήσεων. Οι τροφосуλλεκτικές κοινότητες με φυσικούς (διάφορα βότανα) ή κοινωνικούς τρόπους κατάφεραν να κρατούν τον αριθμό τους σταθερό,

πράγμα που ήταν ζωτικής σημασίας για την επάρκεια τροφής.

Οι εποχές των παγετώνων έφεραν τρομακτικές αλλαγές στο περιβάλλον που είτε οδήγησε τους ανθρώπους να μετακινηθούν είτε τους εξανάγκασε σε μια βίαιη διαφοροποίηση της σχέσης τους με το περιβάλλον. Αυτό είχε σαν συνέπεια την απώλεια της ισορροπίας και της οργανικής σχέσης με το χώρο που ζούσαν η οποία ήταν βασική προϋπόθεση για τον έλεγχο των γεννήσεων. Αρχισε επομένως η αύξηση του πληθυσμού.

Με την αύξηση του πληθυσμού από τη μια και την ως ένα βαθμό αποξένωσή του από το περιβάλλον ο άνθρωπος δεν μπορούσε να παραμείνει τροφосуλλεκτικός διότι είτε δεν ήξερε πια τι να φάει είτε αυτά που έβρισκε δεν αρκούσαν για όλους.

Βάσει της φυσικής επιλογής, ο άνθρωπος έπρεπε να εξαφανισθεί αφού αυτές οι αλλαγές που τον οδήγησαν σε μειονεκτική θέση στο περιβάλλον του συνέβησαν τόσο γρήγορα που δεν πρόλαβε να προσαρμοστεί βιολογικά. Ο άνθρωπος όμως κατάφερε να επιβιώσει διότι προσαρμόστηκε πολιτιστικά: από τροφосуλλεκτικός-κυνηγός έγινε γεωργός. Με την γεωργία μπορούσαν να τραφούν πολύ περισσότεροι άνθρωποι από ένα συγκεκριμένο χώρο.

Σ' αυτή την αλλαγή βοήθησε και ένα τυχαίο γεγονός που έγινε στη Φύση πριν περίπου δέκα χιλιετίδες: η εμφάνιση του σιταριού. Παλαιότερα υπήρχε ένα είδος σιταριού το οποίο παρασυρόταν από τον άνεμο όταν ωριμάζε. Εκείνη την εποχή παρουσιάστηκε το σιτάρι που ξέρουμε σήμερα, στην περιοχή της Μεσοποταμίας, το οποίο όταν ωριμάζε έπεφτε στο ίδιο σημείο που ήταν βλαστημένο το φυτό από το οποίο προήλθε ο σπόρος.

Αυτό το γεγονός ήταν καταστροφικό για το ίδιο το φυτό μια και λιγότευαν οι δυνατότητες αναπαραγωγής του. Ήταν όμως ιδανικό για τον άνθρωπο ο οποίος μπορούσε να το μαζεύει ξεχωρίζοντάς το από τα ελαφρότερα συστατικά του, τα άχυρα.

η εμφάνιση της ιδιοκτησίας

Το ξεκίνημα της γεωργίας σήμανε και το ξεκίνημα του πολιτισμού. Ο άνθρωπος εγκαταστάθηκε σε χωριά και πόλεις κτισμένες ενώ προηγουμένως οι κοινότητες των τροφосуλλεκτών ήταν μετακινούμενες. Από τη στιγμή που εγκαταστάθηκε άρχισε να δημιουργείται η έννοια της ιδιοκτησίας: Το σπίτι μου, το χωράφι μου, το σιτάρι μου. Πολλές φορές υπήρχε περίσσεμα τροφής οπότε οι πιο έξυπνοι ή οι πιο δυνατοί μπορούσαν να τρώνε χωρίς να δουλεύουν. Κάπως έτσι ξεκίνησε η εξουσία και η ιεραρχία.

Η παραγωγή της τροφής γινόταν με πολύ μεγαλύτερο κόπο απ' ό,τι προηγουμένως. Αυτό σημαίνει πως η επιβίωση έπαψε να είναι ευχά-

ριστη απασχόληση όπως το κυνήγι και το μαζέμα των μανιταριών, αλλά χρειάζεται μόχθος και η καλλιέργεια της γης γίνεται μια δύσκολη χειρονακτική εργασία που ο καθένας προσπαθεί ν' αποφύγει αν μπορεί. Όμως νομίζω πως η σχέση εκμετάλλευσης δεν είναι μόνο αποτέλεσμα της αλλαγής στο τρόπο εργασίας: Όταν ζούσαμε σε αρμονία με τις λειτουργίες της φύσης ήμασταν ένα κομμάτι από το συνεχές γίνεσθαι. Τότε ζούσαμε το παρόν χωρίς να έχει τόση σημασία το μέλλον. Η σχέση εκμετάλλευσης, προϋποθέτει υπολογισμό και ο υπολογισμός προϋποθέτει αποστασιοποίηση από τη ροή των πραγμάτων. Όταν ο άνθρωπος εγκαταστάθηκε σε μόνιμους χώρους καλλιεργώντας τη γη έχασε τη θέση του από το συνεχές γίνεσθαι των λειτουργιών της φύσης. Αρχισε να λογαριάζει τις συνέπειες των πράξεών του αφού πια δεν μπορούσε να 'χει εμπιστοσύνη στο γεγονός ότι η Φύση θα τον προμήθευε απλόχερα ότι είχε ανάγκη για τροφή. Αρχισε με λίγα λόγια να σκέπτεται το μέλλον και οι πράξεις του παρόντος να σκοπεύουν στο μέλλον. Αυτό το χάσιμο του παρόντος για χάρη του μέλλοντος σήμαινε και το χάσιμο της χαράς του παιγνιδιού και της ερωτικής στάσης απέναντι στη ζωή. Αυτό ακριβώς το γεγονός πιστεύω ότι οδήγησε στις σχέσεις εκμετάλλευσης, στην ιερα-

χία, την εξουσία και την ιδιοκτησία που λειτουργούν πια σαν υποκατάστατα της ερωτικής σχέσης των ανθρώπων μεταξύ τους και του ανθρώπου με το περιβάλλον του.

Όλα αυτά που ειπώθηκαν δημιουργούν ίσως την εντύπωση πως το τραγουδι παίχτηκε και χάθηκε ακριβώς στην μετάβαση από τις τροφосуλλεκτικές κοινότητες στις γεωργικές. Είναι γεγονός ότι χάσαμε την πηγαία αθώτητα και την αγνότητα όμως κερδίσαμε και μερικά άλλα: η αποστασιοποίηση από τη φύση μας βοήθησε να καταλάβουμε καλύτερα τις λειτουργίες της, μια διαδικασία που συνεχίζεται μέχρι σήμερα με την συνεχή ανακάλυψη των μυστικών της φύσης. Ένα σημαντικό όφελος νομίζω ότι είναι η δυνατότητα να φανταζόμαστε και να δημιουργούμε. Η δημιουργική φαντασία είναι ακριβώς η προϋπόθεση για βελτίωση των ανθρώπων και των καταστάσεων.

Η αποστασιοποίηση από το συνεχές γίνεσθαι έφερε επίσης την δυνατότητα της συνειδησης. Δηλαδή για πρώτη φορά ο άνθρωπος είχε την δυνατότητα να δει τον εαυτό του σαν ένα μικρό ολόκληρο κόσμο. Βεβαίως όλα αυτά είναι δυνατότητες που ανοίχθηκαν μπροστά στον άνθρωπο. Ελάχιστες στιγμές

στην ζωή των περισσότερων ανθρώπων ή ελάχιστοι άνθρωποι για μεγάλα χρονικά διαστήματα ένοιωσαν την χαρά της δημιουργικής φαντασίας, την πληρότητα της συνειδησης ή το δέος μπροστά στις λειτουργίες της Φύσης. Η πλειοψηφία των ανθρώπων στις γεωργικές κοινωνίες έζησε με καθοριστικές επιδράσεις από τα αρνητικά στοιχεία του πολιτισμού.

Το συμπέρασμα που βγαίνει αβίαστα από την πιο πάνω μικρή ιστορία της μετάβασης από τις τροφосуλλεκτικές κοινωνίες, στις γεωργικές είναι ότι ο άνθρωπος δεν είναι από τη φύση του ιδιοκτήτης και κατά συνέπεια εκμεταλλευτής και εξουσιαστής. Η ανθρώπινη κοινωνία αναγκάστηκε να προσαρμοστεί σε συνθήκες που τις επιβλήθηκαν για να επιβιώσει. Η απομάκρυνση λοιπόν από τους ρυθμούς της Φύσης δεν ήταν αποτέλεσμα κάποιου προπατορικού αμαρτήματος αλλά αποτέλεσμα παραγόντων εξωτερικών.

Η πορεία της ανθρωπότητας από την εποχή της ανακάλυψης της γεωργίας είναι μια συνεχής εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και αλλοίωσης του περιβάλλοντος. Όσο μεγαλύτερες «παραγωγικές» δυνάμεις είχε στα χέρια του τόσο η επέμβαση του ήταν δυναμικότερη. Αποκορύφωμα αυτής της πορείας ήταν

η βιομηχανική επανάσταση, η οποία πολλαπλασίασε τα μέσα και την τεχνολογία που κατείχε μέχρι εκείνη τη στιγμή ο άνθρωπος.

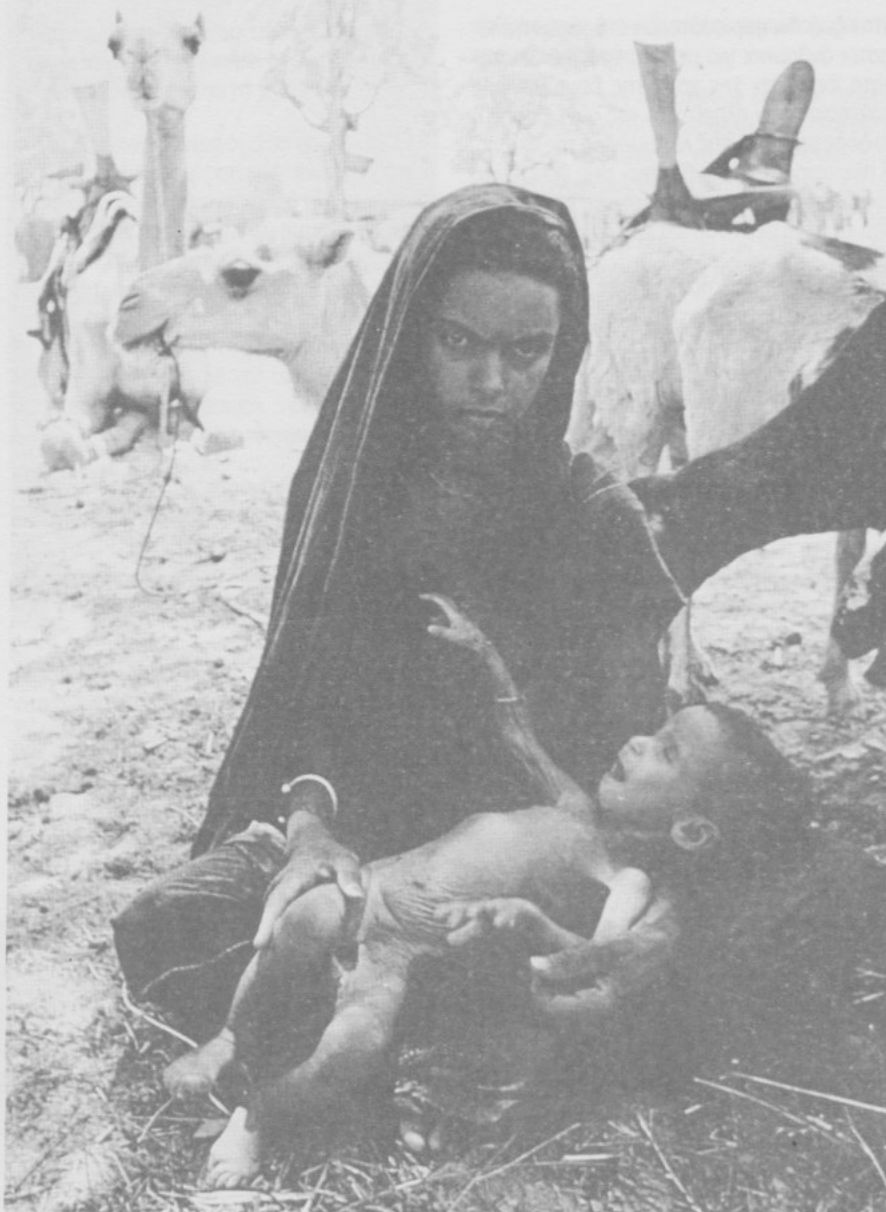
Είδαμε μέσα σε δύο αιώνες ένα βιασμό του Φυσικού περιβάλλοντος με σκοπό την εξυπηρέτηση των δήθεν αναγκών του ανθρώπου. Ήδη διανύουμε με λιγγωιάδης ρυθμούς την μεταβιομηχανική επανάσταση, την επανάσταση της πληροφορικής. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ενώ από την γεωργική επανάσταση μέχρι την βιομηχανική χρειάστηκαν 10 χιλιετηρίδες, από την βιομηχανική μέχρι την επανάσταση των κομπιούτερς χρειάστηκαν μόλις δύο αιώνες.

Και στις δύο επαναστάσεις που προηγήθηκαν παρατηρήθηκε μια ραγδαία αύξηση του πληθυσμού αμέσως μετά. Ίσως για τον ίδιο λόγο που στις τροφосуλλεκτικές κοινότητες αυξήθηκε ο πληθυσμός όταν βρέθηκαν σε ξένο περιβάλλον.

Ο πληθυσμός της γης είναι ήδη 5 δισεκατομμύρια ένα νούμερο που θέτει αμέσως στο επίπεδο της ουτοπίας, κάθε πρόταση για συνολική επιστροφή στις τροφосуλλεκτικές κοινότητες. Όμως μιλώντας σε μικρή κλίμακα μπορούν να γίνουν πολλά.

φωτογρ. από οικολογική εγκυκλοπαίδεια

φωτογρ. από οικολογική εγκυκλοπαίδεια

οι εναλλακτικές κοινοτητες

Οι κοινωνίες αναπτύσσονται με τους δικούς τους ρυθμούς και καμμία θεωρία δεν κατάφερε να αντιστρέψει ή έστω να σταματήσει την βίαιη επέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον. Μπορεί όμως σε μικρή κλίμακα ν' αρχίσει η αντίστροφη πορεία. Όλα τα εναλλακτικά κινήματα που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια κυρίως στην Δυτική Ευρώπη δείχνουν ότι οι νέοι άνθρωποι αμφισβητούν στην πράξη τις αξίες του καταναλωτισμού, της εξουσίας, της ιδιοκτησίας και της εκμετάλλευσης που στηρίζουν τα σύγχρονα κοινωνικοοικονομικά συστήματα.

Ένα κομμάτι του εναλλακτικού κινήματος είναι οι εναλλακτικές κοινότητες. Κοινότητες νέων ανθρώπων που στηρίζονται στην συνεργασία, στην αυτάρκεια σε τροφή και πολιτισμό, στην ισοτιμία και στην έλλειψη ιεραρχίας. Οι

κοινότητες αυτές φυσικά δεν είναι τροφωσυλλεκτικές, αλλά ασχολούνται με την πρωτογενή παραγωγή.

Ένας καθοριστικός παράγοντας που έκανε δυνατή την λειτουργία τέτοιων κοινοτήτων είναι η τεχνολογία και κυρίως οι ήπιες μορφές της: (ανεμόμυλοι, ηλιακοί συλλέκτες, βιομάζα), έτσι η γεωργική απασχόλησης έπαψε να ταυτίζεται με τον μόχθο. Εξάλλου η ύπαρξη συνειδήσης που αποκτήθηκε με την πορεία της ανθρωπότητας μέσα από τους αιώνες μπορεί να αποτρέψει τα μέλη της κοινότητας να δημιουργούν σχέσεις εκμετάλλευσης εξουσίας και ιεραρχίας μεταξύ τους.

Καλά ολ' αυτά που έγιναν: στην Ευρώπη αλλά εδώ πέρα τι γίνεται; Νομίζω πως ο τόπος μας έχει τις προϋποθέσεις για να αναπτυχθούν αυτές οι κοινότητες. Στο κάτω κάτω οι άνθρωποι που έζησαν στον ίδιο χώρο για αιώνες έζησαν κοινοτικά και σε πολύ μεγάλο βαθμό ελευθεριακά. Η λειτουργία μιας παραγωγής χωρίς ιεραρχία προϋποθέτει συναισθημα-

τική σχέση μεταξύ των ανθρώπων και ευτυχώς, οι άνθρωποι στον τόπο μας δεν έχουμε χάσει ακόμα το συναίσθημα, κάτι που στην Ευρώπη υποχωρεί συνεχώς παραχωρώντας τόπο στον ορθολογισμό.

Το γεγονός ότι στην Κύπρο δεν έχουν ξεκινήσει αυτές οι προσπάθειες ή αν ξεκίνησαν ατόνισαν οφείλονται σε 3 κυρίως παράγοντες. Ο πρώτος είναι η έλλειψη γνώσεων που έχουν σχέση με την πρωτογενή παραγωγή. Δηλαδή οι νέοι που ξεκινούν από την πόλη για να εγκατασταθούν και να ζήσουν σ' ένα χωριό, δεν ξέρουν πως να καλλιεργήσουν την γη, πως να ασχοληθούν με την κτηνοτροφία ή πως να χρησιμοποιήσουν την ενέργεια του ήλιου της βιομάζας ή του ανέμου.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι η αρχική οικονομική ενίσχυση που χρειάζονται για να φτιάξουν τα στοιχειώδη για να ζήσουν ή να παράγουν.

Ο τρίτος παράγοντας είναι η έλλειψη εμπειριών πάνω στον ελευθεριακό τρόπο παραγωγής και συνεργασίας. Δηλαδή το να αποφασίζουν αυτοί που παράγουν είναι μια εμπειρία πρωτόγνωρη για όλους μας. Χρειάζεται πολύς προσωπικός αγώνας για να περιοριστεί η τάση για επιβολή και εξουσία που κουβαλά ο καθένας μαζί του ζώντας και μεγαλώνοντας στην σημερινή κοινωνία.

Είμαστε τώρα σε θέση να προτείνουμε μια λύση που θα περιορίσει τα προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη αυτών των κοινοτήτων. Πιστεύουμε πως πρέπει να γίνει μια πρότυπη κοινότητα όπου θα υπάρχουν οι γνώσεις για εναλλακτική τεχνολογία. Εκεί θα μπορούν οι νέοι που τους ενδιαφέρει να ζήσουν εναλλακτικά, να φιλοξενηθούν συμμετέχοντας στις διαδικασίες της κοινότητας και να αποκτήσουν γνώση για τις εναλλακτικές τεχνολογίες που τους είναι απαραίτητες για να ζήσουν.

Ποιοί και ποιές όμως θα ξεκινήσουν αυτή την προσπάθεια; Το κείμενο αυτό μπορεί να θεωρηθεί σαν μια πρόσκληση. ■

φωτογρ. από οικολογική εγκυκλοπαίδεια

43 χιλιάδες κυνηγοί

Αγαπητή Σύνταξη,

Δεν μπορείς παρά να χειροκροτήσεις οποιαδήποτε προσπάθεια που σκοπό έχει την αναζωογόνηση της νεκρής ζώνης. Και σίγουρα δεν μπορείς παρά να νοιώσεις ικανοποίηση διαβάζοντας πως 2.000.000 φυσιίγια αγοράζονται αυτές τις μέρες, αισθανόμενος την ανάγκη για μια πιο ισχυρή άμυνα.

Όπως πάντα όμως, τα φαινόμενα απατούν. Τα πιο πάνω είναι ειδήσεις σχετικές με τη νέα κυνηγετική περίοδο που άρχισε στις 8 του Νιόβρη. Η περίφημη «αναζωογόνηση της νεκρής ζώνης», δεν είναι παρά το άνοιγμα μιας νέας περιοχής για κυνήγι κοντά στην Δένεια. Ο αθεόφοβος που δήλωσε αυτό δεν σκέφτηκε και, τι γκάφα έκανε. Γιατί αναζωογόνηση σημαίνει πως ξαναδίνεις ζωή σε κάτι. Και απ' ό,τι ξέρω το κυνήγι κάθε άλλο παρά ζωή προσφέρει. Στην πραγματικότητα εκείνο που θα συμβεί είναι να «νεκρωθεί» πράγματι η περιοχή στην Δένεια.

Όσο για τα φυσιίγια; Δεν υπάρχει λόγος να ξεσηκωθούν οι Τούρκοι κατακτητές για να μην τους φάμε. Τα φυσιίγια είναι για να «φάμε» οτιδήποτε φτερωτό ή τετράποδο κυκλοφορεί στην ελεύθερη Κύπρο. Η μόνη σκέψη που οι καημένοι οι κυνηγοί μας κάνουν για τα κατεχόμενα είναι όταν ζητούν την συμπάθεια και κατανόησή μας, όταν παραπονιούνται πως το θήραμα διαφεύγει στα κατεχόμενα και... «γλυτώνει».

Η στεία να νοοτροπία των κυνηγών μας όμως δεν έχει όρια και χρήσιμο είναι να αναφέρω και τα πιο κάτω παραδείγματα:

- Πολλοί έφεδροι κυνηγοί έχουν το **θράσος** να παραπονιούνται πως τάχα δεν τους δίνουν συχνά ρούχα στην Εθνική Φρουρά. Οι τρεις παρουσιάσεις τον χρόνο φθείρουν τόσο την στολή τους, ώστε να χρειάζονται αλλαξιές κάθε έξι μήνες! Και όταν πάρουν νέα ρούχα χουμίζονται πως γέλασαν του διαχειριστή και δηλώνουν πως περιμένουν την επόμενη Κυριακή για να τα δοκιμάσουν στο κυνήγι.
- Οι κυνηγοί μας ευχαριστήθηκαν για τις πρώτες βροχές, όχι για οποιοδήποτε άλλο λόγο, αλλά γιατί θα τους βοηθήσουν — δεν ξέρω πως — για να πιάσουν περισσότερα θήραμα.
- Έχω ακούσει κυνηγό να ειρωνεύεται τους αρχαίους που κυνηγούσαν για να φάνε, ενώ οι σημερινοί κυνηγοί το κάνουν για...σπορ! Οι κατά τα άλλα καλοταϊσμένοι κυνηγοί μας σκορπούν τον θάνατο για... σπορ!
- Είναι ακόμα οι κυνηγοί μας οι «κατ' εξοχήν φυσιολάτρες». Τόσο πολύ «φυσιολάτρες», που κάθεσαι σε μια από τις λίγες έρημες περιοχές που απέμειναν στο νησί μας και απολαμβάνεις την φύση, και δεν ξέρεις τι θα σε χτυπήσει πρώτα: Η σφαίρα των ασκήσεων του Εγγλέζου αποικιοκράτη, η δολοφονική σφαίρα του Τούρκου κατακτητή ή τα «φυσιολατρικά» σκάγια των δικών μας κυνηγών.

Βέβαια οι κυνηγοί μας έχουν και ένα απράνταχο επιχείρημα: Είναι λένε 43 χιλιάδες, δηλαδή πολλοί! Και αν προσθέσεις γυναίκες και παιδιά, καταλαμβάνεις με πόση «εκλογική» δύναμη έχεις να τα βάλεις. Γι' αυτό νοιώθουν τόση σιγουριά και δεν καταδέχονται να απαντήσουν στις σπάνιες — δυστυχώς — επικρίσεις που δέχονται.

Γι' αυτό και κανένα κόμμα δεν θέλησε ποτέ να ανακατέψει λίγο τα πράματα και να ασχοληθεί με την αρρωστημένη κυνηγετική νοοτροπία που υπάρχει στο τόπο μας.

Πρέπει όμως να γίνει κάτι. Πρέπει να βρεθεί τρόπος ώστε οι φωτογραφίες εκείνες που δείχνουν κυνηγούς να καμαρώνουν πίσω από ένα σωρό εξουδετερωμένων πουλιών, να απωθούν παρά να ελκύουν τον κόσμο.

Πρέπει να καταλάβουν οι ίδιοι οι κυνηγοί πως τέτοιες «επιτυχίες» δεν προκαλούν τον θαυμασμό αλλά την αηδία, ή το λιγότερο την δική τους γελοιοποίηση.

Φιλικά
Γιάννος Κ. Ιωάννου

νεμρωδ

Κατά πάσαν πιθανότητα, η εφημερίδα που ασχολήθηκε και ασχολείται περισσότερο και ταχτικά με ζητήματα μόλυνσης και υποβάθμισης του περιβάλλοντος είναι η «Χαραυγή». Σημείωσα μάλιστα ότι είναι η πιο συνεπής στο ζήτημα του Ακάμα, όπως επίσης σημείωσα και την καθιέρωση περιβαλλοντικής σελίδας. Δυστυχώς όμως φαίνεται ότι, είτε, ούτε κι' αυτή διαθέτει σφαιρική περιβαλλοντική αντίληψη είτε ότι αν διαθέτει την θυσιάζει μπροστά στη Στρατιά των 40.000 Ελληνοκυπρίων Κυνηγών, τους ψήφους τους και τα λεφτά τους. Γράφω την επιστολή αυτή θέλοντας ν' ανοίξω ένα διάλογο πάνω στο θέμα και προσβλέποντας σε μια απάντηση από μέρους της. Με τίτλο «Η απογοήτευση των κυνηγών» εσωκλείω ένα σχετικό σχόλιό της και σας παρακαλώ να το δημοσιεύσετε, μαζί με την επιστολή μου αυτή. Τα ερωτήματα μου προς την εφημερίδα είναι τα εξής:

- Μήπως οι κυνηγοί δεν ευθύνονται για την «αποψίλωση των βιοτόπων μας!»;
- Πόσα εκτροφεία περδικιών και πόσα περδίκια θα χρειαστούν για να ικανοποιηθούν «οι 40 και πλέον χιλιάδες Κύπριοι Νεμρωδ» (sic); Πόσα λεφτά θα χρειαστούν;
- Θηράματα δεν είναι μόνο τα περδίκια κι' οι λαγοί. Μήπως η «Χαραυγή» πιστεύει ότι είναι δυνατόν να αναπαράγεται η άγρια ζωή μέσα σε εκτροφεία; Πως δηλαδή αντιλαμβάνεται τον 21ο αιώνα;
- Όταν λέει ότι «οι 40 χιλιάδες κυνηγοί μας» πρέπει να διεκδικήσουν τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ τους με κάθε μέσο τι εννοεί;

Υ.Γ. Είμαι σίγουρη ότι όλες οι εφημερίδες υποκίπτουν στο «κυνηγετικό» λάμπι, κι' ότι τέτοια αποσπάσματα βρίσκει κανείς παντού. Πως όμως γίνεται να ανοίγετε μια σελίδα για το περιβάλλον και από την άλλη να δημοσιεύετε τέτοια κείμενα. Ποιός επιτέλους θ' ασχοληθεί ειλικρινά με την προστασία της άγριας ζωής;

Σας ευχαριστώ
Μιράντα Χατζηλοΐζου

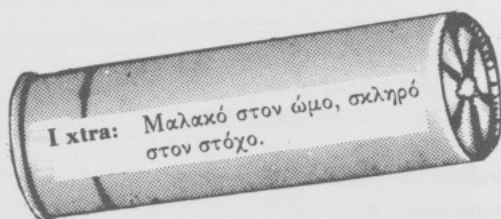
η απογοήτευση των κυνηγών

ΔΕΔΟΜΕΝΗ είναι η απογοήτευση των 40 και πλέον χιλιάδων κυνηγών μας κατά την πρώτη εξόρμηση τους, την περασμένη Κυριακή. Η συντριπτική πλειοψηφία τους επέστρεψε χωρίς φτερό, ενώ οι προσεχείς εξορμήσεις τους (συνολικά 15) αναμένεται να έχουν πολύ θλιβερότερα αποτελέσματα. Τραγικός ήταν επίσης ο απολογισμός σε θύματα (δύο νεκροί και αρκετοί τραυματίες).

ΑΝΚΑΙ αριθμητικά οι Κύπριοι κυνηγοί έχουν αυξηθεί αισθητά τα τελευταία χρόνια, εντούτοις την ΚΥΡΙΑ ευθύνη για τα θλιβερά αυτά κυνηγετικά αποτελέσματα την φέρει αποκλειστικά η κυβέρνηση, η οποία, αντίθετα με ότι συμβαίνει σε άλλες χώρες, δεν έχει γναιοαστεί μέχρι τώρα για κάποιο ουσιαστικό εμπλουτισμό του θηραματικού μας κεφαλαίου. Και τούτο, παρά το γεγονός, ότι οι 40 και πλέον χιλιάδες Κύπριοι Νεμρωδ εισφέρουν στα κυβερνητικά ταμεία (υπό μορφή αδειας κυνηγιού, κατοχής, και φόρου εισαγωγής όπλων, βενζίνης, φυσιίγια κλπ.) εκατομμύρια λίρες.

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΑ, λοιπόν, οι απογοητευμένοι κυνηγοί μας επιρρίπτουν σοβαρότατες ευθύνες στην κυβέρνηση για την αδιαφορία της και, κυρίως, για το αδιάψευστο γεγονός, ότι ενώ πατούμε το κατώφλι του 21ου αιώνα, δεν είναι άξια να παράξει και να απελευθερώσει έστω και ένα περδίκι προς εμπλουτισμό των αποψιλοθέντων βιοτόπων μας!

ΚΑΙΡΟΣ, όμως, οι 40 χιλιάδες κυνηγοί μας να απαιτήσουν αποφασιστικά τα δικαιώματά τους με κάθε μέσο.

greenpeace

Η Ανθή Κουμούση μας στέλλει μια μετάφραση ενός δελτίου των GREENPEACE, για όσους ενδιαφέρονται και συμπληρώνει με δικές της σκέψεις.

«Μια αρχαία προφητεία των ινδιάνων της Β. Αμερικής, της φυλής των Cree, λέει: «Θα έρθει καιρός που τα πουλιά θα πέσουν από τα δέντρα, τα νερά των ποταμών θα είναι δηλητηριασμένα και οι λύκοι θα πεθάνουν στα δάση».

Αυτός ο καιρός θα φτάσει λόγω της αχόρταγης εκμετάλλευσης της γης από μέρος του ανθρώπου και από την προσπάθεια του να επιβάλει την κυριαρχία του στην φύση.

« Όμως τότε-συνεχίζει η προφητεία-θα εμφανιστούν οι ΠΟΛΕΜΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΤΟΞΟΥ»¹ για να σώσουν την γη».

Και είναι πάνω από δέκα χρόνια που ένας πνευματικός αρχηγός των Cree χαιρέτισε τους ακτιβιστές του GREENPEACE σαν τους τόσο αναμενόμενους ΠΟΛΕΜΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΤΟΞΟΥ.

Από τότε, ακτιβιστές του GREENPEACE και οι φίλοι τους σ' όλο τον κόσμο προσπαθούν να τιμήσουν αυτό τους το όνομα.

Μα μια ομάδα μόνη της δεν μπορεί να σώσει την γη. Πολλοί άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο πρέπει να δουλέψουν για να πραγματοποιήσουν την προφητεία των ινδιάνων Cree.

Με ότι κάνουμε σήμερα για το περιβάλλον μας, καθορίζουμε το μέλλον μας και εκείνο των παιδιών μας.

Ζωή και επιβίωση είναι δυνατή μόνο μέσα σε μια αρμονική σχέση ανάμεσα στα ζωντανά όντα. Μα μια τέτοια αρμονία δεν υπάρχει πια. Ο άνθρωπος έχει ζημιώσει σοβαρά την οικολογική ισορροπία δηλητηριάζοντας ποταμούς, λίμνες και θάλασσες μολύνοντας τον αέρα και προκαλώντας την εξαφάνιση πολλών ζωικών ειδών. Κάθε μέρα, εξαφανίζεται ένα ζωικό είδος, κάθε μέρα και κάθε ώρα ένα φυτικό είδος. Η ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση της φύσης κάνει την γη όλο και πιο φτωχή, όλο και λιγότερο κατοικήσιμη.

Γι' αυτό είναι ώρα να αντιδράσουμε. Όχι μόνοι, μα όλοι μαζί με το GREENPEACE (και τις οργανώσεις κι ομάδες στην χώρα μας, στην κάθε χώρα).² Μαζί με το GREENPEACE (κι όλες τις άλλες ομάδες), μπορούμε να κάνουμε εκείνη την απαραίτητη στροφή, αναγκαία για ένα μέλλον σε ένα υγιή κόσμο.

Το GREENPEACE είναι μια διεθνής οργάνωση για την προστασία του περιβάλλοντος. Σαν οργάνωση είναι ανεξάρτητη και μη κομματική.

Από το 1971 ομάδες του GREENPEACE είναι ενεργές σ' όλο τον κόσμο και τώρα είναι παρούσες σε 15 χώρες. Με απευθείας, μη βίαιες ενέργειες, οι ακτιβιστές του GREENPEACE αγωνίζονται ενάντια στην παραπέρα μόλυνση και καταστροφή της ζωής πάνω στην γη».

Η διεύθυνση για όσους ενδιαφέρονται:

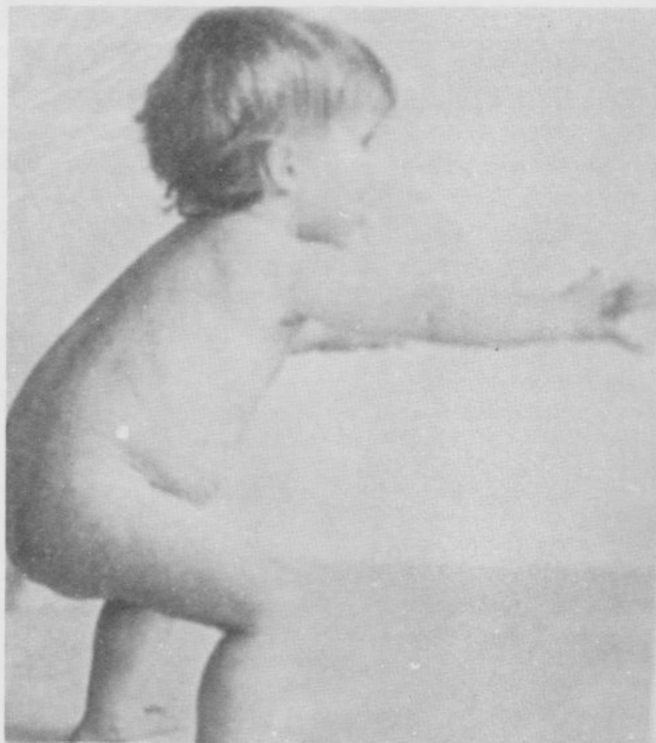
GREENPEACE INTERNATIONAL
TEMPLE HOUSE, 25/26 HIGH STREET
LEWES EAST SUSSEX BN7 2LU
UNITED KINGDOM

Σημ.:1. Το σύμβολο του GREENPEACE είναι το ουράνιο τόξο.

2. Οι παρενθέσεις δικές μου.

Κι όσον αφορά εμάς, στην Κύπρο; Δυστυχώς, όπως το ξέρετε κι εσείς, δεν μπορέσαμε να μείνουμε έξω από τον χώρο και το αποτέλεσμα είναι ότι μας έχει μείνει **μόνο ένα** κομμάτι φύσης κι αυτό σε αμεσότατο κίνδυνο. Λοιπόν, είναι τόσο άσχημη η κατάσταση; Για μένα και ναι και όχι. Φυσικά δεν είμαστε ακόμα (ίσως ναι, αν σκεφτώ την υπόθεση «Ασκαρέλ») στην κατάσταση άλλων χωρών, όπου δεκάδες χωριά μένουν χωρίς πόσιμο νερό γιατί είναι δηλητηριασμένο από τα φυτοφάρμακα ή ολόκληρες περιοχές ζουν με τα αποτελέσματα ενός πυρηνικού δυστυχήματος ή με τον φόβο ενός τέτοιου δυστυχήματος κι οπωσδήποτε με τις μολυντικές συνέπειες της λειτουργίας ενός πυρηνικού σταθμού ενέργειας. Όμως έχουμε τα παραδείγματα της θάλασσας μας, σε πολλά σημεία 100% μολυσμένης κι ας φαίνεται γαλάζια και καθαρή. Κι ακόμα εργοστάσια όπως εκείνο στην Λακατάμια (κατασκευή μπαταριών) που στέλλει στον τόφο εφήβους και παιδιά από καρκίνο. Κι ας μην μιλήσω για την Λευκωσία που ιδίως στο κέντρο είναι ώρες που δεν μπορείς να αναπνεύσεις από το καυσάεριο. Και τόσα, τόσα άλλα. Είμαστε δηλ. κατά την γνώμη μου, ένα βήμα πριν την καταστροφή. Τα γιατί και τα διότι δεν θα τ' αναφέρω καθόλου, είναι πια γνωστά και δεν χρειάζεται να τα επαναλάβω κι εγώ. Θέλω όμως να αναφερτώ σε κάτι άλλο, σε μια παρατήρηση. Η αντίδραση που έχουμε όλοι, ή σχεδόν όλοι, μπροστά στα γεγονότα είναι επιφανειακή κι όχι συνειδητοποιημένη. Για παράδειγμα, δεν ακολουθούμε συμβουλές άλλων, που στο βάθος-βάθος είναι η πείρα από την εμπειρία τους σε καταστάσεις ανάλογες ή και ίδιες με τις δικές μας στην δεδομένη στιγμή, ενώ δεχόμαστε ότι είναι σωστές κι ότι μπορούν να μας βοηθήσουν, με αποτέλεσμα να κάνουμε λάθη και να μπαίνουμε σε καταστάσεις δύσκολες, ακόμα κι επικίνδυνες. Χρειάζεται πραγματική συνειδητοποίηση και να είναι κανένας παρών μέσα στα γεγονότα για να μπορέσει να αντιδράσει έγκαιρα μπροστά σε μια περιπλοκή ή μια καταστροφή χωρίς να περιμένει πρώτα για τ' αποτελέσματα της. Σκεφτόμενοι τα δικά μας περιβαλλοντικά (και άλλα) δεδομένα και ξέροντας τα παραδείγματα των άλλων χωρών, είμαστε αρκετά συνειδητοποιημένοι και παρόντες ώστε να σταματήσουμε στο τελευταίο βήμα πριν το γκρεμό; Είμαστε έτοιμοι, εκτός από συνέδρια και διαδηλώσεις που κι αυτά χρειάζονται) να αντιδράσουμε μπροστά στον κίνδυνο της περιβαλλοντικής μας καταστροφής επιτόπου, εκεί όπου αυτή συντελείται, πριν ο Ακάμας χυθεί και μ' αυτόν η τελευταία ελπίδα του χρυσοπράσινου φύλλου, τώρα πια γκριζού απ' το τσιμέντο;■

Ανθή Κουμούση

φωτογρ. από The Ascent of Man

β' παγκύπριο θεατρικό συνέδριο και εβδομάδα νεοελληνικού θεάτρου (1 - 7 Νοεμβρίου 1987)

Ο Ε/ΚΘ διάνυσε αναμφίβολα μια πορεία προόδου. Αρκεί μια απλή σύγκριση του σήμερα, με τη **Τ** δεκαετία του 60 ή του 50 για να διαπιστώσει κανείς ότι και η ποιότητα και η ποσότητα του θεατρικού έργου έκαναν τεράστιο άλμα, οι επαγγελματίες ηθοποιοί πολλαπλασιάστηκαν και κατάκτησαν ένα θεατρικό επίπεδο αλλά και μια πλατύτερη μόρφωση, όπως και οι επαγγελματίες σκηνοθέτες και οι άλλοι θεατρικοί συντελεστές. Η υλική υποδομή καλυτέρευσε ενώ θεσμοποιήθηκε και κάποια κρατική μέριμνα. Παράλληλα δημιουργήθηκε ένα «κοινό» με πιο σοβαρές δυνατότητες από πριν. Όμως, όπως άλλωστε θα έπρεπε ν' αναμένει κανείς, το Κυπριακό θέατρο διανύει σήμερα μια περίοδο στασιμότητας. Η μέχρις εδώ εμπειρική κυρίως πορεία του οδήγησε σε νέες απαιτήσεις που εκφράζονται τόσο ανάμεσα στους λειτουργούς του όσο και ανάμεσα στο πιο σοβαρό μέρος του «κοινού» του. Ταυτόχρονα οι δομές και αντιλήψεις που επικράτησαν λειτουργούν πλέον σαν φρένο, ως ένα μεγάλο βαθμό, στις ανανεωτικές προσπάθειες που εμπειρικά έστω κάνουν την εμφάνιση τους ασύμμετρα και διαλειπτικά. Οι τελευταίες αυτές προσπάθειες γίνονται τελευταία κυρίως μέσα από την δραστηριότητα του ελεύθερου θεάτρου (η ονομασία που επικράτησε είναι ενδειχτική), όμως και μέσα από τον ΘΟΚ, όπου παρά τη γενική στασιμότητα του, έχουμε κατά καιρούς καλές δουλειές που δείχνουν ότι υπάρχουν δυνατότητες μεγάλες που θα πρέπει ν' απελευθερωθούν. Βρισκόμαστε πιστεύω σε μια περίοδο όπου επιβάλλεται να προβληματιστεί ο θεατρικός κόσμος προσπαθώντας από τη μια να κάνει ένα απολογισμό της θεατρικής δημιουργίας μέχρι σήμερα και να προδιαγράψει μια σωστότερη χρησιμοποίηση των θεατρικών δυνατοτήτων προσεχώς. Μέσα σ' αυτή τη προοπτική θα πρέπει να γίνει μια καταμέτρηση του υλικού που υπάρχει στη συγγραφή θεατρικού έργου, στην ηθοποιία, την σκηνοθεσία, σκηνογραφία, χορογραφία, μουσική κλπ. και να προταθούν οι υλικές υποδομές που θα στηρίξουν την καλύτερη του χρήση. Ο ρόλος του ελεύθερου θεάτρου θα πρέπει να συγκεκριμενοποιηθεί και να ξεφύγει από τις τυχαίες και εφήμερες συσπειρώσεις, η σχέση του με το κράτος και την χρηματοδότηση θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί (προς την πλευρά της ελευθερίας και της δημιουργικότητας ασφαλώς). Η λειτουργία του ΘΟΚ θα πρέπει μάλλον να μπει πάνω σε νέες βάσεις, που θα μπορέσουν να κινητοποιήσουν δημιουργικά τα μέλη του και να τον απελευθερώσουν από την εποπτεία της υπόλοιπης θεατρικής δραστηριότητας του χώρου. (Μέσα σ' αυτό το σκεπτικό, η έλλειψη φυσικά ενός υπουργείου πολιτισμού γίνεται εμφανής).

Η λειτουργία των υπόλοιπων θιάσων του καθαρά εμπορικού κυκλώματος είναι ένα μεγάλο πρόβλημα που δεν συζητείται ουσιαστικά. Κι' αυτό ενώ είναι ο κύριος διαμορφωτής του λαϊκού θεατρικού γούστου. Υποθέτω ότι θα ήταν πιο χρήσιμο για όλους αν στη θέση της περιφρονητικής απόρριψης έμεινε η συγκεκριμένη θεατρική κριτική.

Το παιδικό θέατρο επίσης ανθεί. Πολλοί θιάσοι ομολογούν ότι ασχολούνται μ' αυτό για λόγους καθαρά οικονομικούς. Σ' αυτό το θέατρο όμως δημιουργείται το αυριανό θεατρικό κοινό που για πρώτη φορά, είναι πιθανόν στα επόμενα χρόνια να γίνει μαζικό. Θα άξιζε υποθέτω σοβαρότερης αντιμετώπισης. Η άποψη ότι πρόκειται για εύκολο θέατρο θα πρέπει να ανασκευαστεί, από αρκετούς θιάσους πρώτα, αλλά κι' από τους γονείς.

Το Β' Παγκύπριο Θεατρικό Συνέδριο και η Εβδομάδα Νεοελληνικού Θεάτρου (1-7 Νοεμβρίου 1987) δεν ασχολήθηκε ουσιαστικά μ' αυτά τα προβλήματα. Μπορούμε να πούμε ότι δεν ανέβηκε στο ύψος των περιστάσεων. Τα αντικαθρέφισε απλά και χωρίς ουσιαστική κριτική ματιά. Από μια πλευρά ήταν ενδιαφέρον να παρακολουθησει κανείς μέσα σε μια βδομάδα όλα τα θεατρικά έργα που ανεβάστηκαν αυτή την εποχή (και λίγο παλιότερα) από τους διάφορους θιάσους. Ταυτόχρονα όμως είναι δικαιολογημένο το «Σατιρικό» που δεν θέλησε να παίξει δίπλα από το «Με δράκους τζα Γιουρούκκιν ενιηγάμεν τουτούκκιν) ή ο ΘΟΚ που «δεν είχε χρόνο». Από την πλευρά του, το Κυπριακό Κέντρο του ΔΙΘ πρόταξε το γεγονός ότι αντιπροσωπεύει όλες τις πλευρές και δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει ποιοτικά κριτήρια.

Παρ' όλες όμως τις αντιρρήσεις για την διοργάνωση, θεωρώ άδικο το γεγονός ότι το συνέδριο και γενικά η θεατρική αυτή εβδομάδα πέρασε στο ντούκου. Μια πλατύτερη συμμετοχή από τους ενδιαφερόμενους, τουλάχιστον στις συζητήσεις, θα μπορούσε να ήταν πολύ χρήσιμη. Θέλοντας να σημειώσουμε τη διοργάνωση και να ευχηθούμε καλύτερη τύχη (και περιεχόμενο) στην επόμενη (καθώς και ορθότερη συνάφεια τίτλου και περιεχομένου) διαλέξαμε τέσσερις εισηγήσεις, δύο από το συνέδριο και δύο από τις παράλληλες διοργανώσεις και τις παραθέτουμε στις επόμενες σελίδες.

Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν τα κείμενα προέρχονται από την έκθεση αφίσας που διοργάνωσε το Κέντρο.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΧΡΙΣΤΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΓΙΝΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Β' ΣΚΗΝΗ. ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ, ΣΚΗΝΙΚΑ-ΧΟΣΤΟΥΜΙΑ, ΣΠΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗΣ,
ΤΟΥ ΝΟΜΗ ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ, ΤΖΕΝΗ ΓΑ-Ι-ΤΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΥΚΑΡΙΔΗΣ, ΣΤΡΑΤΗΣ,
ΓΙΑΓΙΑ, ΦΛΟΡΕΝΤΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ, ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ, 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1982, ΚΑΘΕ ΤΡΙΤΗ ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΗ.

ΔΙΑ-

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο άνθρωπος είναι αυτό της διατήρησης της πολιτιστικής του ταυτότητας. Αυτό το πρόβλημα δεν είναι καινούργιο, είναι τόσο παλιό όσο και η ιστορία του ίδιου του ανθρώπου. Είναι φυσικό η κάθε εθνική ομάδα από τα πρώτα στάδια της ιστορικής ύπαρξης της ν' αντιμετωπίζει την διαμορφωτική ή διαβρωτική επίδραση εξωγενών πολιτιστικών τάσεων κι' ούτε ήταν δυνατό οι διάφορες εθνικές ομάδες ν' αποτελέσουν νησίδες και να προτάσσουν σαν αντίσταση σ' αυτές τις επιδράσεις την πλήρη τους απομόνωση. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σ' ένα τέλμα εξίσου αρνητικό όπως η διάβρωση της πολιτιστικής μας ταυτότητας. Εκείνο που έχει σημασία είναι η αφομοίωση αυτών των τάσεων μια διαδικασία που περιλαμβάνει την τροποποίηση, αποδοχή ή απόρριψη. Κ' εμείς σαν Κύπρος που βρίσκόμαστε στο σταυροδρόμι τριών ηπειρών διαφορετικών πολιτιστικών αποκλίσεων, δεχτήκαμε αυτές τις επιδράσεις όμως αυτές οι επιδράσεις αποτέλεσαν μέρος μιας ιστορικής ανέλιξης που κωρυφώθηκε με την δημιουργία του ελληνικού πνεύματος που στάθηκε η υπ' αριθμόν ένα διαμορφωτική επίδραση αυτού που ονομάζουμε ευρωπαϊκός πολιτισμός. Όμως σήμερα το πρόβλημα διαφοροποιείται με πιθανές αρνητικές επιπτώσεις για τους γηγενείς πολιτισμούς λόγω της έχτασης στην οποίαν επιχειρείται η αλλοίωση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας των λαών. Έχουμε σήμερα μια τεχνολογία που έχει μετατρέψει τον πλανήτη μας σε μια γωνιά του Σύμπαντος. Γωνιά με την έννοια πως ότι γίνεται σε μια περιοχή μπορεί άμεσα να επηρεάσει άλλες. Όμως τα μέσα υψηλής τεχνολογίας και οι μηχανισμοί παραγωγής προγραμμάτων, σ' οποιονδήποτε τομέα, δεν βρίσκονται στα χέρια των μικρών κρατών — κι' ούτε ήταν δυνατό να βρίσκονται — αλλά σχεδόν μονοπωλιακά ανήκουν σε υπερδυνάμεις. Και στην εποχή που ζούμε, πίσω από τις ωραιοποιημένες θεωρίες για ελεύθερες επιχειρήσεις βρίσκεται το κέρδος που οδηγεί στην εμπορικότητα των πάντων. Κι' αυτή η εμπορικοποίηση επιβάλλει την ολοένα σε μεγαλύτερη διείσδυση, την κατάκτηση ολοένα καινούριων αγορών. Και στα διάφορα κράτη όπου συνειδητά καταβάλλεται μια προσπάθεια για να ενθαρρυνθεί ο υπερκαταναλωτισμός η προσφορά μέσω των μαζικών μέσων αυξάνεται. Τα πάντα μπορεί να θυσιαστούν στον βωμό της προσφοράς — κ' η ποιότητα δε μπορεί σε καμιά περίπτωση ν' αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα. Κάποτε από περιέργεια μπορεί να γυρίσω την αντένα μου στον «Μπαϊράκ». Κ' εδώ τα προγράμματα μεγάλης ακροαματικότητας είναι τα ίδια με τα δικά μας. Ακόμα κ' ένα μεγάλο ποσοστό διαφημίσεων είναι οι ίδιες. Κι' αυτή η τάση — αν δεν αντιτάξουμε μιαν ουσιαστική άμυνα —

διαρκώς θα ενδυναμώνεται και δεν αποκλείεται να φτάσουμε στο σημείο του πλήρους εξοστρακισμού των δικών μας επιτευγμάτων, ή της δικής μας ιδιόμορφης πολιτιστικής καταβολής. Το τι γίνεται σήμερα είναι αρκετό για να μας δείξει που τραβούν τα πράγματα. Με την σκέψη μπορεί να συλλάβουμε το τι θα γίνει αύριο όταν με τις δορυφορικές μας αντένες θα μπορούμε να παίρνουμε στις θόβες μας προγράμματα από οπουδήποτε. Η κάθε γενιά θ' αποξενώνεται ολοένα και περισσότερο από τις πολιτιστικές καταβολές της. Η ομοιομορφία θ' αποτελέσει την υπ' αριθμόν ένα διαβρωτική επίδραση, γιατί αθόρυβα μα ασταμάτητα θα ροκανίζει τα θεμέλια της αυθεντικότητας μας. Κι' όσο πιο πολύ εκθέτουμε τους εαυτούς μας σ' αυτού του είδους την ομοιομορφία, τόσο πιο πολύ θα γινόμαστε ευάλωτοι, τόσο πιο πολύ θ' αποζητούμε οι ίδιοι αυτή την ομοιομορφία. Φιλόσοφοι στο παρελθόν επεσήμαναν την νάρκωτική δύναμη των ιδεών. Μπορεί όταν διατυπώθηκαν αυτές οι θεωρίες να θεωρούνταν σαν υπερβολικές γιατί δεν υπήρχαν οι τεχνολογικές προϋποθέσεις που θα έδιναν σ' αυτή την νάρκωση διενθείς διαστάσεις. Σήμερα οι τεχνολογικές προϋποθέσεις υπάρχουν.

Σ' αυτό όμως το σημείο αρχίζει να διαφαίνεται η σημασία της ατομικής και, κατ' επέχταση, της συλλογικής αντίστασης. Εδώ είναι που η ευθυνη μας σαν ατόμων και σαν πολιτείας είναι εξαιρετικά σημαντική στο να μην δεχτούμε αυτή τη νάρκωση. Δεν είναι δυνατό ν' αποκλείσουμε την προσφορά — παρά την δραστηριότητα των κρατικών μηχανισμών σε παγκόσμια κλίμακα τα νάρκωτικά διακινούνται. Καθίκον μας είναι η πολιτιστική μας θωράκιση, τόσο σαν ατόμων όσο και σαν κοινωνίας, έτσι που η προσφορά να μένει στο επίπεδο της προσφοράς.

Εμείς σαν Κύπρος, αντιμετωπίζουμε σήμερα και μια διαβρωτική διείσδυση στην πιο πρωτόγονη της μορφή. Ένας κατοχικός στρατός τριανταπέντε χιλιάδων και ένας πληθυσμός εποίκων από τα βάθη της Ανατολίας επιβάλλουν με την φωτιά και το σίδερο τον ξεριζωμό κάθε ελληνικού στοιχείου από τον κατεχόμενο βορρά. Ονόματα που αντιστάθηκαν στην επίθεση τριών χιλιάδων χρόνων αφήνονται μέσα σε μια νύχτα για να εδραιωθεί πιο ουσιαστικά ο Αττίλας. Κι' αυτή η προσπάθεια για φυσική εξαφάνιση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι κάτι που οδηγεί με μαθηματικήν ακρίβεια και στην βιολογική μας εξαφάνιση.

Από όλα αυτά πηγάζει και το δικό μας χρέος. Το θέατρο δε μπορεί να μας απασχολεί πλέον μόνον σαν παράσταση αλλά και σαν συγγραφή. Δεν είναι δυνατό να μιλούμε για κυπριακό θέατρο αν παράλληλα δεν μιλούμε για κυπριακή θεατρική συγγραφή. Οι νέοι συγγραφείς, σε παγκό-

σμια κλίμακα, αντιμετωπίζουν μιαν κάποιαν υποσυνειδητήν εχθρότητα από μέρος των σκηνοθετών και των ηθοποιών. Οι σκηνοθέτες θέλουν να τονάρουν σε σίγουρο άλογο και οι νέοι συγγραφείς δεν προσφέρουν αυτή την δυνατότητα. Η τουλάχιστον έτσι νομίζουν οι σκηνοθέτες. Δεν μπορεί όμως να υπάρξει ζωντανό θέατρο που ν' αντανακλά τη σύγχρονη πραγματικότητα αν δεν υπάρξει σύγχρονη θεατρική συγγραφή.

Ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου, τότε με τη συνεργασία της Εταιρείας Θεατρικών Συγγραφέων και τότε της Μορφωτικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας προκήρυξε τα τελευταία χρόνια ετήσιους θεατρικούς διαγωνισμούς τόσο για την κύρια όσο και για την παιδική του σκηνή. Αναμφίβολα αυτοί οι διαγωνισμοί συνέβαλαν στην ανάπτυξη ντόπιας θεατρικής παραγωγής. Ήταν φυσικό τα πρόσφατα γεγονότα, το πραξικόπημα του Ιούλη του 1974 και η τουρκική εισβολή των Ιούλη και Αύγουστου του ίδιου χρόνου να επηρεάσουν βαθύτατα τους Κύπριους συγγραφείς. Σήμερα που ο Κυπριακός Ελληνισμός αντιμετωπίζει το πρόβλημα της φυσικής του επιβίωσης η διατήρηση της πολιτιστικής του ταυτότητας αποτελεί πρωταρχική αναγκαιότητα. Η θεματογραφία των Κυπρίων συγγραφέων μπορεί να διαιρεθεί σε τρεις βασικούς κλάδους: την απεικόνιση των εμπειριών του αγώνα για απελευθέρωση, των γεγονότων του 74 και των μετέπειτα επιπτώσεων (ξεριζωμός, οικονομικές δυσκολίες αβεβαιότητα, ψυχολογικό κενό κλπ.), μια στροφή προς βαθύτερη μελέτη της κυπριακής ιστορίας και ανεύρεσης ιστορικών περιόδων που αντιμετωπίσαν παρόμοια προβλήματα που σχετίζονται άμεσα με την ελευθερία ή την πιθανότητα εξαφάνισης του φαινομένου της ζωής από αυτό τον πλανήτη.

Στην πρώτη κατηγορία μπορούν να ενταχθούν τα τρία μονόπρακτα που επέλεξε ο Θ.Ο.Κ. ύστερα από προκήρυξη σχετικού διαγωνισμού και που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στα χρόνια που ακολούθησαν τον αγώνα του 1955-59 και το 1974: Χρίστου Ζάνου: «Παλιοί Συναγωνιστές». Πάμπη Αναγιωτού: «Μια απροσδόκητη συνάντηση» και Πάνου Ιωαννίδη «Ντραί Μαρτίνι». Τα προβλήματα του ξεριζωμού και της προσφυγιάς, οι δυσκολίες προσαρμοστικότητας στις νέες συνθήκες που δημιούργησε η τουρκική εισβολή του 74 αποτελούν το κύριο θέμα των έργων: «Έγινε κι' αυτός ο πόλεμος» του Κυριάκου Ευθυμίου, «Ενδοσκόπηση» της Ρήνας Κατελλή, και «Σκληρός Άγγελος» της Μαρίας Αβρααμίδου. Μια προσπάθεια επιστροφής στις ρίζες μας, μια προσπάθεια να διασωθεί ζωντανή η παράδοση αυτού του τόπου αποτελεί το «Γατάνι» του Μιχάλη Μασιαρδή.

Από την πρόσφατη ιστορία του εργατικού κινήματος και συγκεκριμένα της μεγάλης απεργίας των μεταλλωρύχων της

αμερικανικής μεταλλευτικής εταιρείας Κ.Μ.Ε. είναι εμπνευσμένο το έργο του Μιχ. Πιτσιλιδίου «Στα Έγκατα της Γης». Μια έκδηλη προσπάθεια να πλησιαστεί η κυπριακή ιστορία για να φανεύει το στοιχείο της συνέχειας και να τονιστούν περιόδοι με ανάλογα προβλήματα και ανάλογα μηνύματα αποτελούν τα θεατρικά έργα των Χριστάκη Γεωργίου: «Καλόγεροι», Πάνου Ιωαννίδη: «Ονήσιλος» Άντρου Παυλίδη: «Ιωαννίκιος και «Ο Λεοντόκαρδος στην Κύπρο». «Στης Κύπρου το βασίλειο» του Γιώργου Νεοφύτου.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να ιδωθεί κ' η προσπάθεια του Κυπριακού Κέντρου του Δ.Ι.Θ. να οργανώσει αυτό το

Συνέδριο και την εβδομάδα Νεοελληνικού Θεάτρου. Δεν τρέφουμε αυταπάτες ως προς την άμεση αποτελεσματικότητα των ενεργειών μας. Καθήκον όμως του Κέντρου είναι να ευαισθητοποιεί τόσο τους καλλιτέχνες όσο και το πλατύτερο κοινό γιατί πιστεύουμε ότι πολλά μπορεί να γίνουν ακόμα στον τομέα του κυπριακού θεάτρου, τόσο σαν παράσταση όσο και σαν συγγραφή. Πιστεύουμε πως η δημιουργία είναι η πιο αποτελεσματική αντίσταση ενάντια στις ποικιλόμορφες διαβρωτικές επιδράσεις. Κι' όσο πιο έντονη είναι η ευαισθητοποίηση δημιουργών και κοινού τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες για μιαν δημιουργική άνθιση σ' όλους τους τομείς της τέχνης.

Τέλος θα μπορούσαμε να επισημάσουμε τρία έργα που καταπιάνονται με οικουμενικά προβλήματα, όπως τη διάλυση των αυτοκρατοριών ύστερα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: Αντωνιά Ευγενίου: «Η αυτοκρατορία», το φάσμα του πυρηνικού ολέθρου: Ιάνθης Θεοχαρίδου: «Το ξεγύμνωμα» και τα επαναστατικά κινήματα που ξεσπούν σε μια σειρά χώρες όχι μόνο σαν κραυγές διαμαρτυρίας αλλά και σαν προσπάθεια λύτρωσης: Κώστα Κύρρη: «Ανατομία μιας Επανάστασης».

Χριστάκης γεωργίου

ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΚΙΚΑ ΠΟΥΛΧΕΡΙΟΥ

Αγαπητοί φίλοι,

Βρέθηκα τελευταία σε μια παιδική θεατρική παράσταση που είχε εξασφαλίσει σ' ένα μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των παιδιών. Το θέατρο ήταν κατάμεστο και τα παιδιά μέσα από μια συνεχή εγρήγορη επιδοκίμαζαν ή αποδοκίμαζαν ότι γινότανε στη σκηνή.

Σε κάποια στιγμή η ηθοποιός που έπαιζε το ρόλο της κακιάς πλησίασε πολύ κοντά στα παιδιά και μ' έκδηλα τα σημάδια της απόγνωσης είπε:

- Ουφ δεν μπορώ να κοιμηθώ.
- Καλά να πάθεις, κόρη κατζίη.
- Μακάρι να πεθάνεις, της φώναξε ένα κοριτσάκι που καθόταν πλάϊ μου.
- Γιατί καλά να πάθει και γιατί μακάρι να πεθάνει, ρώτησα εγώ.
- Να πεθάνει γιατί είναι κατζίη και δεν την αγαπώ. Να πεθάνει, να πεθάνει.

Φεύγοντας απ' αυτή τη παράσταση είχα συνειδητοποιήσει άλλη μια φορά πόσο γνήσιοι δέκτες είναι τα παιδιά και πόσο πολύ τους ταιριάζει η εκτίμηση και ο σεβασμός μας. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως όλα όσα βλέπαμε εκείνη τη στιγμή στη σκηνή ήταν γι' αυτά, πέρα για πέρα αληθινά και κανένας δεν μπορούσε να τα πείσει για το αντίθετο.

Παράλληλα όμως, η παράσταση μ' έκανε ν' αναλογιστώ άλλη μια φορά τη μεγάλη ευθύνη όλων εκείνων που τολμούν να ασχοληθούν με το παιδικό θέατρο, μια τεράστια ευθύνη που απορρέει απ' την ίδια την αναπαραστατική τέχνη. Ας μη ξεχνούμε πως ότι έχουμε να πούμε από σκηνής πέφτει σε παρθένο έδαφος και γι' αυτό η προσφορά μπορεί να είναι πολύ σημαντική αλλά και ανεπανόρθωτα επίζημια. Γιατί αν δεχτούμε πως το θέατρο προβληματίζει τους μεγάλους και τους φέρνει αντιμέτωπους με τον εαυτό τους και τη ζωή τότε πρέπει να πούμε πως τα παιδιά τα «αφοπλίζει» και τα «κατακτά» κυριολεκτικά.

Το θέατρο είναι μια πολυσύνθετη μορφή τέχνης γι' αυτό κι η προσφορά του είναι πολλαπλή. Ψυχαγωγεί τα παιδιά, μορφώνει, καλλιεργεί αξίες και ιδανικά, πραγματώνει παιδικούς πόθους, αναπτύσσει την

κρίση και τη φαντασία, καλλιεργεί το αισθητικό κριτήριο, προετοιμάζει τους αυριανούς θεατές.

Η πραγμάτωση βέβαια όλων αυτών προϋποθέτει σωστό και αληθινό θέατρο που ξεκινάει κατά πρώτο λόγο απ' το θεατρικό κείμενο κι επεκτείνεται στη συνέχεια σ' όλες τις σχετικές δραστηριότητες που προϋποθέτει μια παράσταση.

Το θέατρο είναι το πιο γνήσιο κι αληθινό αντικαθρέφτισμα της ζωής και έχει σκοπό να προετοιμάσει τα παιδιά για τη ζωή. Γι' αυτό το λόγο πρέπει νάναι σωστό και αληθινό και μέσα από τη δράση και το θεατρικό παιχνίδι να δίνει μηνύματα αγάπης και συναδέλφωσης.

Παράλληλα πρέπει να ανταποκρίνεται και να ικανοποιεί τις ψυχολογικές ανάγκες των παιδιών όπως είναι το γέλιο, η αποκατάσταση της ηθικής και της δικαιοσύνης, η εκτόνωση και απελευθέρωση. Κι όλα αυτά δοσμένα μέσα από μια φυσική εξέλιξη των γεγονότων χωρίς κηρύγματα κι ένα στέρεο θεατρικό λόγο που πάνω απ' όλα πρέπει νάναι λογοτεχνικός.

Πολλοί έχουν την άποψη πως το θεατρικό έργο δεν είναι λογοτεχνία. Ας μην μπερδεύουμε το είδος της γραφής με τη γλώσσα. Ότι δίνεται στα παιδιά πρέπει να είναι κατά κύριο λόγο λογοτεχνικό.

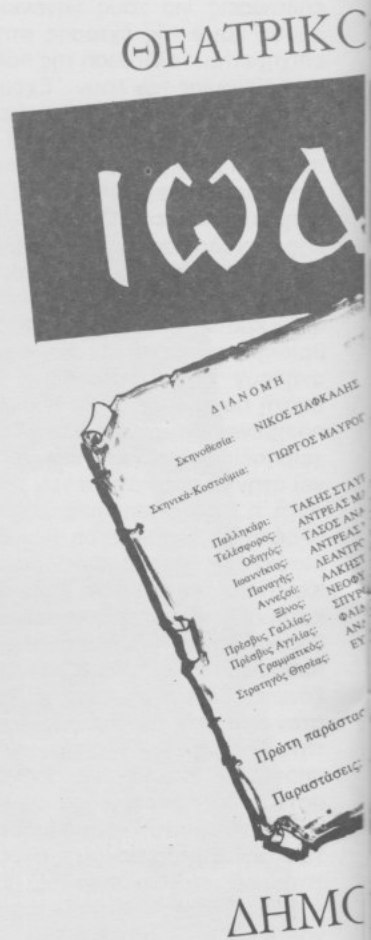
Και το θέατρο μπορεί θαυμάσια να προβάλει μέσα απ' την αμεσότητα που το χαρακτηρίζει, το σωστό θεατρικό λόγο που δεν μπορεί παρά να είναι λογοτεχνικός.

Σ' αυτό ακριβώς το σημείο, θα' θελα να αναφερθώ στην απεγνωσμένη προσπάθεια σκηνοθετών, κάτι πολύ κοινό στον τόπο μας, να υποσκιάζουν το διάλογο μετατρέποντας την παράσταση σε μιούζικαλ. Σωστό κι αληθινό πως το παιδικό έργο πρέπει νάναι χαρούμενο και ζωντανό μα παράλληλα είναι απαραίτητη μια ισορροπία σ' όλα τα στοιχεία μιας παράστασης έτσι που το ένα να μη ζημιώνει το άλλο.

Έχω την άποψη πως η τάση του υπερτονισμού του θεάματος κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος μ' αποτέλεσμα να συγκαλύπτονται έτσι φτωχά κείμενα που στην ουσία δεν έχουν να κάνουν καμιά

σημαντική προσφορά στα παιδιά.

Ένας άλλος πολύ σημαντικός σκοπός του θεά-

τρού είναι η ψυχαγωγία. Τα παιδιά απολαμβάνουν το θέατρο όταν τους προσφέρει γέλιο. Αν ρωτήσεις ένα παιδί πως θάθελε να είναι το έργο που θα δει θα απαντήσει πως το θέλει «γελοίο». Το γέλιο είναι ψυχολογική ανάγκη του παιδιού και το χρειάζεται τόσο πολύ στη σημερινή ταραγμένη εποχή μας. Δυστυχώς δεν είναι λίγες οι φορές που αυτή η ιδέα του γελίου και της ψυχαγωγίας γενικά, παρεξηγείται. Έτσι καταληγουμε να βλέπουμε ηθοποιούς στην προσπάθεια τους να κάνουν τα παιδιά να γελάσουν να παραπατούν, να πέφτουν χωρίς λόγο, να χαστουκίζονται, να κάνουν τούμπες και πολλά άλλα που μπορεί βέβαια να κάνουν τα παιδιά να γελάσουν χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως τους προσφέρουν σωστή κι αληθινή ψυχαγωγία. Απλώς συνηθίζουν στο φτηνό και εξεζητημένο χιούμορ που άλλωστε τους προσφέρεται τόσο πλούσια σήμερα μέσα από πολλά εμπορικά έργα και βιντεοκασέτες. Τέτοιο είδος γελίου είναι εντελώς έξω απ' το ρόλο του θεάτρου, που στοχεύει βασικά στην καλαισθητική αγωγή κι ας πάψουμε να λογαριάζουμε την επιτυχία του έργου από το αν γέλασαν τα παιδιά ή όχι. Το γέλιο δεν σημαίνει κατ' ανάγκη συμμετοχή των παιδιών στην παράσταση. Βέβαια η αληθινή συμμετοχή δεν εξασφαλίζεται ούτε κι όταν οι ηθοποιοί στήνουνε κάποιου είδους διάλογο με τα παιδιά. Τα ρωτάνε κι εκείνα απαντούνε ή τα καλούνε να παίξουνε τάχα κάποιο παιγνίδι. Αληθινή συμμετο-

χή είναι η εσωτερική δόνηση και συγκίνηση που μπορεί να δώσει στα παιδιά ένα έργο όταν κατορθώνει να αγγίσει άμεσα τη σύγχρονη πραγματικότητα, και τα καυτά προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά.

Δεν αμφιβάλω πως η ιδανικότερη περίπτωση συμμετοχής είναι αυτή που τα παιδιά συμμετέχουν στην παραγωγή του έργου αναλαμβάνοντας συγκεκριμένους ρόλους πλάι στους ηθοποιούς. Όμως μια και τέτοιες δυνατότητες και διαδικασίες δεν υπάρχουν στον τόπο μας ας πάψουμε να νομίζουμε ότι δίνοντας ψιχούλα στα παιδιά τα εμπλέκουμε στην παράσταση.

Στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια πολύ σημαντική κίνηση γύρω από το παιδικό θέατρο και οι Κύπριοι συγγραφείς ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τη συγγραφή παιδικών θεατρικών έργων. Οι λόγοι που δημιούργησαν αυτό το ενδιαφέρον είναι η ίδρυση της παιδικής σκηνής από το Θ.Ο.Κ. το 1976 και από άλλες θεατρικές ομάδες πιο ύστερα, καθώς και η προκήρυξη διαγωνισμών.

Στην αρχή όλα τα έργα των Κυπρίων συγγραφέων, ήταν θεατρικά παραμύθια που σκοπό είχαν να φέρουν τα παιδιά σ' επαφή με τα τελευταία γεγονότα

στο νησί και παράλληλα να τους μεταδώσουν μηνύματα αγωνιστικότητας και αισιοδοξίας.

Σ' αυτή τη σφαίρα κινούνται τα έργα «Τα δυο αδελφία» και «Το μαύρο ποτάμι» της Έλλης Παιονίδου. «Η ποντικοπούλη» και το «Γελαστό μουστάκι» της Φ. Χατζηχάνα και «Η κυρά μας η αλεπού» της Κ. Πουλχερίου.

Σε κάποιο κατοπινό στάδιο και καθώς τα γεγονότα του 1974 αρχίζουν να ξεμακρύνονται οι κύπριοι συγγραφείς οδηγημένοι μέσα απ' τις δικές τους τραγικές εμπειρίες και την επιθυμία τους για ειρήνη και συναιδέλφωση αρχίζουν να προβάλλουν μέσα από τα έργα τους πανανθρώπινες αξίες και ιδανικά. Η Ειρήνη, η αλληλοβοήθεια, η ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα προβάλλονται έντονα μέσα από τα Κυπριακά παιδικά έργα. Κάπου σ' αυτό το πλαίσιο τοποθετούνται τα έργα «Όμορφη μου Καρδερίνα» της Κ. Πουλχερίου, «Το Ειρηνοχώρι» της Η. Θεοδοσιάδου, «Ήταν μια φορά κι ένα καιρό» της Σ. Μουσίμη, «Το χρυσόμυλο της αλήθειας» του Κ. Ρωσσίδη, «Ο Γαταρπαγάν» του Σ. Επαμεινώνδα κι ο «Τρελλάρας» της Φ. Χατζηχάνα.

Με διαφορετικά θέματα χωρίς να παύουν να είναι παραμύθια καταπίνονται «Το μαγικό κλειδί» της Ευγ. Πετρώνα, «Λογίνος και Αριέττα» του Μ. Μουστερή και «Η Αλική στη χώρα των θαυμάτων» της Σ. Μουσίμη και Τ. Κακουλλή.

Το πραξικόπημα, η εισβολή κι όλα τα τραγικά συνεπακόλουθα τους εξακολουθούν ακόμα να απασχολούν τους Κύπριους συγγραφείς. Μόνο που σταδιακά αναζητούν καινούργιους τρόπους προσέγγισης του προβλήματος.

«Ο Λιόντας» της Κ. Πουλχερίου είναι ένα έργο που δίνει το παρόν μέσα απ' τα χρόνια της Φραγκοκρατίας στην Κύπρο, μια περίοδο με πολλά παρόμοια προβλήματα όπως και τα σημερινά.

«Το αρχαίο καράβι» πάλι της Β. Φωτίου γράφτηκε με αφορμή την είδηση πως ένα καινούργιο καράβι θάκανε το συμβολικό ταξίδι του παλιού καραβιού που ναυάγησε σ' ανοικτά της Κερύνειας.

Εκτός βέβαια απ' το αυτό εθνικό μας πρόβλημα τα σημερινά παιδιά αντιμετωπίζουν και πολλά άλλα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα.

«Ο κύριος Κικιρίκου» της Κ. Πουλχερίου «Ο εξωγήιτος και ο Ντην», του Αντ. Παπαδόπουλου και το «Οχι Κύριε Δήμαρχε» της Λίτσας Μυτέλα είναι έργα που καταπίνονται με τέτοια προβλήματα.

Μ' αυτή τη σύντομη αναφορά προσπάθησα να δώσω μια εικόνα όλων των Κυπριακών Παιδικών Θεατρικών έργων που γράφτηκαν την τελευταία δεκαετία. Θα συμφωνήσουμε ασφαλώς πως είναι μια αρκετά σημαντική παραγωγή και πως πολλά έχουν γίνει γύρω από το παιδικό θέατρο. Μερικά από τα έργα που ανέφερα πιο πάνω ανέβαστηκαν κατά καιρούς από τις παιδικές σκηνές, δεν θάταν ευχής έργων αν κι άλλοι συγγραφείς είχανε την ευκαιρία να δουνε τα έργα τους από σκηνής. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως μια τέτοια άμεση επικοινωνία του συγγραφέα με τους φορείς του θεάτρου οδηγεί στην ποιοτική άνοδο του έργου τους. Και θάταν ακόμα πιο σημαντικό αν γινότανε μια κάποια αποκέντρωση στο παιδικό θέατρο έτσι που όλα τα παιδιά ακόμα και των πιο απόμερων χωριών μας να μπορούν να παρακολουθούν θέατρο. Το ερώτημα είναι: Θα συνεχίσουμε άραγε να βλέπουμε το παιδικό θέατρο με σοβαρότητα κι ευθύνη ή θα καταστήσει στο τέλος μια θεατρική επιχειρή-

Σ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΑΝΤΡΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗ

ΝΝΙΚΙΟΣ

15 ΑΠΡΙΛΗ 1983

Τετάρτη, Σάββατο, Κυριακή

ΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΡΟΛΟ ΚΟΥΝ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΛΕΝΗ ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ιδιαίτερη βαρύτητα απέκτησε με τον θάνατο του μεγάλου Έλληνα σκηνοθέτη Κάρολου Κουν το γεγονός ότι την πενήντάχρονη θεατρική πορεία του σφράγισε το ανέβασμα του σύγχρονου νεοελληνικού έργου της Λούλας Αναγνωστάκη «Ο ήχος του όπλου». Το σημερινό αυτό δραματικό κείμενο όπου η έξοδος των νέων προς κάποιο απροσδιόριστο μέλλον χωρίς συναισθηματικές δεσμεύσεις και η φυγή των γονέων από το όλο δεσμεύσεις παρελθόν, διασταυρώνονται θανατηφόρα κάτω από την απειλή ενός όπλου, OBJET TROUVE που δεν εκπυροσκορτεί, ήταν η τελευταία σκηνοθετική φράση του Κάρολου Κουν στην επίμονη εργασία του για σκηνοτική ανάδειξη της ελληνικής δραματουργίας. Της παλιότερης αφότου παρουσίασε στη μεσοπολεμική «Λαϊκή Σκηνή» (1934) ένα αριστούργημα από το Κρητικό αναγεννησιακό θέατρο, την πεντάπρακτη τραγωδία «Ερωφίλη» του Γεωργίου Χορτάτζη, γραμμένη στο γλωσσικό ιδίωμα της Δυτικής Κρήτης (αρχές του 17ου αιώνα) κυρίως όμως της μοντέρνας και σύγχρονης καθώς επί δεκαετίες ανακάλυπτε νέους συγγραφείς και ανέβαζε άπαιχτα ελληνικά έργα, συστηματικά από το 1942 μέχρι τη χειμερινή περίοδο 1986-87, στο Θέατρο Τέχνης.

Ο αριθμός των νέων Ελλήνων συγγραφέων και η ποσότητα των έργων που επί σαράντα πέντε χρόνια βρέθηκαν κάτω από τους προβολείς του θεάτρου Τέχνης είναι μιά καταφανής πραγματικότητα που βεβαιώνει τόσο το ρόλο του θεάτρου αυτού όσο και την συνεισφορά του ιδρυτή, εμψυχωτή του Κάρολου Κουν στην εκδήλωση και εμπέδωση της σύγχρονης ελληνικής δραματουργίας. Θέλοντας όμως να πάω λίγο πιο πέρα από αριθμούς, χρονολογίες και στατιστικά στοιχεία, τονίζω ότι αν σήμερα μιλάμε για το θέατρο Τέχνης ως έναν κινητήριο για το σύγχρονο ελληνικό δράμα, μοχλό, είναι επειδή το θέατρο αυτό επιφύλαξε στα καινούργια έργα και στους άγνωστους συγγραφείς, μια σημαντική, εξέχουσα θέση.

Όσοι έγραφαν έργα που δεν προορίζονταν για το εμπορικό κύκλωμα, όσοι ήσαν σε αναζήτηση δραματουργικών μορφών, ήξεραν ότι υπάρχει μια εστία ενδιαφερόμενη σοβαρά για τον νεοελληνικό δραματικό λόγο. Υπάρχουν συγγραφείς οι οποίοι ομολογούν ότι οι παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης γενικά και η επαφή με τους συγγραφείς του αμερικανικού θεάτρου, ειδικότερα Τέννεση Ουίλλιαμς, Θόρντον Ουάιλντερ, Άρθουρ Μίλλερ, Ευγένιο Ο' Νηλ, Έντουαρντ Άλμπερτ — ή με εκείνους του Θεάτρου του Παραλόγου, μέσα από τα ανεβασματα του Κάρολου Κουν, τους έδωσαν ώθηση, ερεθίσματα στα δικά τους σχέδια. Από το Θέατρο Τέχνης βγήκαν και καταξιώθηκαν συγγραφείς όπως ο Ιάκωβος Καμπανέλλης, ο Δημήτρης Κεχαΐδης, η Λούλα Αναγνωστάκη. Στο Θέατρο Τέχνης εξάλλου ορισμένες παραστάσεις έργων είναι σταθμοί για την ιστορία του νεοελληνικού δράματος, δημιούργησαν ερμηνευτικό ύφος και παραστασιακό στυλ, επηρέασαν την τύχη των νεοελληνικών κειμένων και τον τρόπο αντιμετώπισης τους σε άλλα θέατρα, διαμόρφωσαν τέλος μια συνείδηση σχετικά με τη νέα ελληνική δραματουργία.

Για την συνείδηση αυτή όπως καταστάλαξε στους ανθρώπους του θεάτρου αλλά και στο κοινό, η ιδέα του Κάρολου Κουν ότι ένα θέατρο ρεπερτορίου οφείλει να στηρίξει το σύγχρονο ελληνικό έργο τοποθετώντας το δίπλα στα κείμενα των καθιερωμένων δυτικοευρωπαίων ή αμερικανών συγγραφέων, στάθηκε μια ιδέα καθοριστική. Σκηνοτική δημιουργία, θεατρική πράξη αξιόλογη χωρίς εθνική δραματολογία, δεν είναι δυνατόν να αναπτυχθούν πιστευε, ο Κάρολος Κουν. Γι' αυτό και επεφύλαξε στο νεοελληνικό μονόπρακτο μίαν αξιοζήλευτη θέση δίπλα στα μονόπρακτα του Πιραντέλλο, του Τέννεση Ουίλλιαμς, του Ζαν Ζενέ.

Το 1957-58 παίχτηκε «Η Αυλή των θουμάτων» του Ιάκωβου Καμπανέλλη που σαν έργο και παράσταση επηρέασε τόσο την δραματική και εκφραστική συγκρότηση των λαϊκών τύπων στο μετέπει-

ΜΑΡΙΑΣ ΑΒΡΑΑΜΙΔΟΥ

Η ΚΡΑΥΓΗ ΤΟΥ

Σκηνοθέτη: ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΕΑΚΗΣ

Σκηνογράφοι: ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΡΑΑΜΠΟΥΣ

Θ.Ο.Κ

Α ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ: 14.2.1987

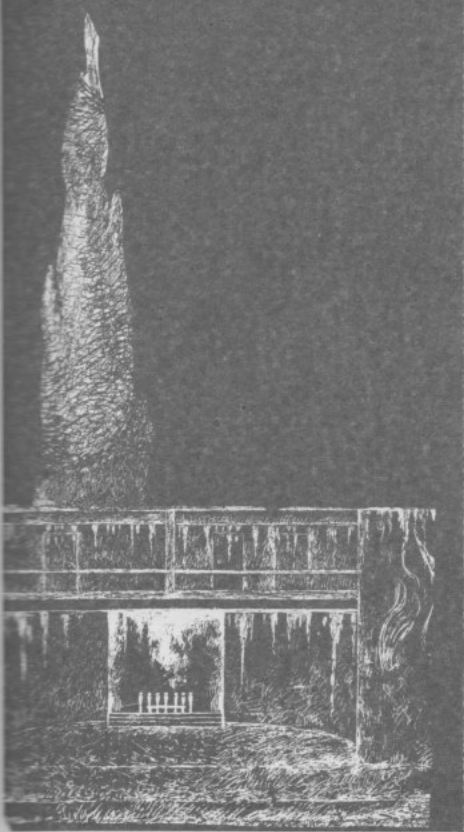
ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΘΕΑΤΡΟ

ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

τα ελληνικό θέατρο όσο και το χτίσιμο μιας νεορεαλιστικής ατμόσφαιρας, ενός μεταπολεμικού λαϊκού «μιλιέ» στη γειτονιά. Τέσσερα ελληνικά μονόπρακτα ανάμεσα τους «Ο μεγάλος περίπατος» του Δημήτρη Κεχαΐδη και το συμβολικό «Κούτσουρο» του ποιητή Νάνου Βαλαωρίτη — ανέβηκαν το 1958-59 σε μίαν ενιαία παράσταση με την «Υψηλή Εποπτεία» του Ζαν Ζενέ (HAUTE SURVEILLANCE). Ο Κάρολος Κουν περιέλαβε πάντα το μονόπρακτο, ελληνικό και ξένο με ξεχωριστή φροντίδα. Η χρονιά 1964-65 υπήρξε ένας ακόμη σταθμός αφού παρουσιάστηκαν «Το πανηγύρι» του Δημήτρη Κεχαΐδη έργο αντιπροσωπευτικό για το δράμα της οικογένειας στον αγροτικό περίγυρο, η «Αγγέλα» του Γιώργου Σεβαστίκογλου, δράμα του μικρόκοσμου και των μεταναστών στην μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο αναπτυσσόμενη πόλη και

«Η Νίκη» 1977-78, «Η κασέτα» 1981-82 και «Ο ήχος του όπλου», πρωτοπαρουσιάστηκαν στο Θέατρο Τέχνης σκηνοθετημένα από τον Κάρολο Κουν). Που μετέδωσαν καινούρια σκηνικά στοιχεία και σε παραστάσεις άλλων θιάσων (οι εικόνες-ταμπλώ και οι αυτοσχεδιαστικές διαδικασίες στο έργο-σενάριο «Οι προστάτες» του Μήτσου Ευθυμιάδη που σκηνοθέτησε το 1975-76 ο Γιώργος Λαζάνης και το «σπονδυλωτό έργο» με στιγμιότυπα γραμμένα από πολλούς συγγραφείς στο «Που πάει το λεωφορείο» 1978-79).

Δύο υφολογικούς τρόπους επεξεργάστηκε ο Κάρολος Κουν μέσα από τα ανεβάσματα των νεοελληνικών έργων. Ο ένας είναι μιά αφαιρετική καταγραφή του λαϊκού περιγύρου όπου κινούνται έντονες ανθρωπίνες φιγούρες με υπερτονισμένα ορισμένα σωματικά χαρακτηριστικά. Κι ο δεύτερος είναι ένα ποιητικό σκηνικό κλίμα όπου τα πρόσωπα αποδίδονται σε φόντο CLAIR-OBSCURE συνδιάζοντας τη ρεαλιστική υπόσταση με μιν ονειρική αίσθηση και μια διάθεση υποβολής.

Στην πρώτη περίπτωση η αισθητική του Θεάτρου Τέχνης αντιτάχτηκε στον περιγραφικό νατουραλισμό, στην επί σκηνής πιστή αναπαραγωγή της γύρω πραγματικότητας αλλά και στον φολκλο-

ρισμό που κυριαρχούν σαν εκφραστικές τάσεις στις ελληνικές σκηνές. Έτσι ο Κάρολος Κουν άνοιξε για την «ηθογραφία», τη ζωγραφική των ηθών, ένα καινούργιο κεφάλαιο, πέρα από την στερεότυπη αντιγραφή της καθημερινότητας. Και παράλληλα άνοιξε τη διαύλο επικοινωνίας του νεοελληνικού έργου με το αρχαίο δράμα. Αφού τα συστατικά του «λαϊκού εξπρεσιονισμού» — όπως ορίζει ο ίδιος τη βίαιη σωματική εκφραστικότητα και την ζωγραφική υπογράμμιση της μορφής στο χώρο μετακινούνταν από τις παραστάσεις νεοελληνικών έργων στις παραστάσεις της αριστοφανικής κωμωδίας.

Στα έργα κυρίως της Λούλας Αναγνωστάκη έπαιξε ο Κάρολος Κουν με την ποιητική μεταφορά του «αλλού» στο «εδώ». Το αστικό δωμάτιο έγινε ο τόπος όπου το οικείο συναντάει το ανοίκειο, όπου το μακρινό γίνεται κοντινό και αντίστροφα όπου οι παύσεις και οι σιωπές έχουν ισότιμο με τις λέξεις φορτίο κι όπου ο νεοελληνικός δραματικός λόγος επιχειρεί μια πολλαπλή υπέρβαση.

Εισήγηση της ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, προέδρου του Ελληνικού Κέντρου του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου στο Β' Παγκύπριο Θεατρικό Συνέδριο 1.11.1987.

ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΡΑΜΑΤΟΥΡΓΙΑ

ΑΛΙΚΗ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΧΩΛΣ

κυρίως τα τρία μονόπρακτα «Η διανυκτέρευση», «Η πόλη», και «Η παρέλαση» που σήμαναν την εμφάνιση της συγγραφέως Λούλας Αναγνωστάκη με την πυκνή γραφή και τους ποιητικούς χώρους της.

Από την σταθερή σχέση του Θεάτρου Τέχνης με το νεοελληνικό έργο προέκυψαν παραστάσεις που είχαν πλατεία απήχηση, έγιναν επιτυχίες στο ευρύ κοινό. Που καθιέρωσαν μια κωμική στυλιζαρισμένη έκφραση για τους γραφικούς τύπους («Η Βαβυλωνία» του Δημητρίου Βυζάντιου έργο από τον 19ο αιώνα όπου διακωμωδείται το επικοινωνιακό χάος λόγω των τοπικών διαλέκτων, ανέβηκε το 1964). Που παρακολούθησαν βήμα προς βήμα τον συγγραφέα στην δραματουργική του εξέλιξη (Όλα τα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη, τα τρία πρώτα μονόπρακτα, «Αντόνιο ή το μήνυμα» 1971-2,

Οι ειδικές συνθήκες που επηρέασαν το Νεοελληνικό θέατρο έχουν άμεση σχέση με κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες που διαμόρφωσαν αποφασιστικά τη σύγχρονη δραματολογία. Γεγονότα όπως ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος κι η διάψευση των ελπίδων αυτών που πολέμησαν για κάποια ιδανικά, η Εθνική Αντίσταση, ο εμφύλιος, ανάγκασαν τους συγγραφείς να υιοθετήσουν μια καινούργια στάση ως προς την ανθρώπινη ύπαρξη που αποκλείει εκ προοιμίου μια προκαθορισμένη «ταχτοποιημένη» κοινωνία. Μέσα σ' αυτό το γενικότερο πλαίσιο οι συγγραφείς έψαξαν κι εξέτασαν μια ποικιλία θεμάτων, μερικά από τα οποία ανέφερα πιο πάνω, με την προσοχή και τη μεθοδικότητα ενός χειρουργού αλλά και με φαντασία και χιούμορ κι έγραψαν έργα με

βάθος, ευαισθησία και σε πολλές περιπτώσεις με δυνατή ποιητική πνοή.

Από το 1950 και μετά, λοιπόν, έγραψαν έργα για να εξορμήσουν τα φαντάσματα του παρελθόντος και να ορίσουν την ταυτότητά τους όπως αυτή διαγραφόταν μέσα από τις χαίνουσες πληγές της νιότης τους και των πρώτων χρόνων της ενήλικης ζωής τους. Στο **Φάντασμα του κυρίου Ραμόν Νοβάρο**, για παράδειγμα, ο Παύλος Μάτεσις χρησιμοποιεί ένα δεκτικό τόνο, που καμιά φορά πλησιάζει το σαρκασμό, για να καταδικάσει το είδος της ύπαρξης ή του τρόπου ζωής — πριν το 1950 — όπου ακόμη και η ερωτική ζωή του ατόμου καθορίζεται από άλλους, από νόμους και θέσφατα, και όχι από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο. Και παρ' όλο που ο

ίδιος ο Μάτεσις λέει πως αυτό το έργο είναι η ελεγεία του ή η γεμάτη συμπάθεια περιγραφή του πρόσφατου παρελθόντος, μια ματιά προς τα πίσω πριν προχωρήσουμε μπροστά, δεν επιτρέπει αυτό που κανονικά θα ονομάζουμε αισιόδοξη άποψη για το παρόν ή το μέλλον! Όμως απαισιοδοξία και αισιόδοξία είναι άδειες λέξεις για δραματουργούς που αντιμετωπίζουν το υπέρτατο γεγονός της ανθρωπίνης ύπαρξης, το θάνατο, και που γι' αυτό αρνούνται την «τακτοποίηση» των έργων τους σε βολικές κατηγορίες.

Νωρίτερα από το Μάτεσι, το 1957, ο Ιάκωβος Καμπανέλλης έγραψε την **Αυλή των Θαυμάτων**, έναν απολογισμό γεμάτο πραγματική συμπάθεια για τη ζωή μιας ομάδας ανθρώπων που ζουν γύρω στην ίδια αυλή. Το έργο ήταν σταθμός για τη Νεοελληνική δραματουργία γιατί αποτέλεσε το απαραίτητο ρέκβιεμ μιας εποχής που είχε ανεπίτρεπτα περάσει προσφέροντας συγχρόνως μια ενδοσκοπήση της Ελληνικής πραγματικότητας.

Με ένα σχεδόν ψυχαναλυτικό τρόπο άλλοι συγγραφείς (ο Χριστοφιλάκης, ο Μάτεσις, η Λαμπριδου-Πόθου, και η Λυμπεράκη) βγάζουν στην επιφάνεια τα «μυστικά» της μεταπολεμικής ελληνικής κοινωνίας και αναγκάζουν το κοινό να κοιτάξει αυτό που ο καθρέφτης αντικατοπτρίζει. Ο **Άλλος Αλέξανδρος**, της Μαργαρίτας Λυμπεράκη, είναι μια μελέτη της διάλυσης της παλιάς «τάξης», του καταστροφικού μίσους ανάμεσα στους οπαδούς αντιθέτων πολιτικών συστημάτων, της αηδιστικής φύσης μιας κοινωνίας χαφιέδων, του αποπροσανατολιστι-

κού ερωτισμού, και της αναζήτησης της νέας ταυτότητας. Είναι μια δυνατή εικόνα μιας διχασμένης κοινωνίας που δεν ξέρει ακόμη προς ποια κατεύθυνση πρέπει να γίνει το επόμενο βήμα.

Ο Μανώλης Κορρές, π.χ. μαστιγώνει την κοινωνική αδιαφορία για λιγότερο ευνοημένους συνανθρώπους. Ο Μάριος Ποντικός καταδυεται στα βάθη της ατομικής ή συλλογικής ενοχής. Η Κωνσταντίνα Βέργου εξετάζει αισιόδοξα τι μπορεί να γίνει αφού πάμε αυτήν την εποχή στα άκρα. Ο Γιώργος Μανιώτης ασχολείται με την καταπίεση μέσα στην οικογένεια και τις κοινωνικές δομές. Ο Κελαϊδης κι ο Χριστοφιλάκης ασχολούνται με τις σχέσεις άνδρα-γυναίκα, με τα όνειρα και την πίκρα των ανθρώπων της επαρχίας ή του περιθωρίου.

Στο άπαιχτο ακόμη έργο του Μάτεσι **Η μάχη του Μαραθώνα** μας δίνεται μια υπέροχη υπερρεαλιστική εικόνα ενός καλλιτέχνη που ελέγχει απόλυτα το μέσο έκφρασής του. Το θέμα δεν είναι τίποτε άλλο παρά η καταστροφή και το ανοσιούργημα πάνω σε ιερά και όσια: του δοξασμένου παρελθόντος, της ομορφιάς που περιβάλλει τον άνθρωπο, φτάνει να έχει μάτια να τη δει, και τελικά της ίδιας της ζωής.

Ξεκινάει λοιπόν η οικογένεια από τον ορεινό, γενέθλιο «χώρο» της, κουτσουρεμένη ήδη αφού δεν υπάρχει πατέρας. Στη φτωχογειτονιά του Πειραιά ξεφεύγουν την άμεση απειλή του εχθρικού περιβάλλοντος και του αποκλεισμού από το πάλλευκο χιόνι που έπεφτε μαλακά —

δυσνητικά ενός κυριολεκτικού και μεταφορικού σάβανου. Όμως εδώ στον Πειραιά υπάρχουν «Καρπουζόφλουδες στα χώματα και μύγες βουίζουν» πάνω τους. Η σήψη στο περιβάλλον κι ο καυτός ήλιος που αποσυνθέτει αντί να «γεννά» δεν ευνοούν βέβαια την οικειοποίηση του «χώρου». Ο εραστής της Βάσως που θα την έκανε «μια χοντρή γυναίκα με πολλά μωρά» δολοφονείται από τον αδελφό της κι έτσι ο γάμος, το γεγονός δηλαδή που θα συνεταιρίαζε (θα πάντρευε) τους ξένους (τη φαμίλια από το ορεινό χωριό της Φλώρινας) με τον «καινούριο χώρο», γίνεται ανέφικτος. Ο κατοπινός γάμος της Βάσως μ' έναν «Γέρο άρρωστο... που δε θα κρατήσει ούτε χρόνο» είναι φυσικά μια παρωδία γάμου και η Μικρή όχι ένα δικό της παιδί αλλά ένα προγόνο.

Ο κύκλος της περιπλάνησης κλείνει με τον τρίτο «χώρο» τη Γερμανία που είναι εντελώς διαφορετικός αλλά συγχρόνως εμπεριέχει τα χαρακτηριστικά των δύο πρώτων. Είναι κι αυτός ένας σκουπιδοτόπος, ένα «σκουπιδαριό γι' ανθρώπους σαν κι εμάς» λέει η Βάσω στη γρια μάνα της και το χιόνι είναι κι εδώ εξίσου απειλητικό, απομονώνοντας τους ανθρώπους ακόμη και στις παρομονές (= αρραβωνιάσματα) του γάμου τους. Κι αυτός ο γάμος (του Νίκου και της Γκρέτας) δε θα γίνει, εξαιτίας ενός παράλογου θανάτου, και το μωρό του Νίκου που οραματίζεται η Βάσω δε θα γεννηθεί ποτέ. Το πάντρεμα της οικογένειας με τα γηγενή στοιχεία του χώρου (τη Γερμανίδα νύφη) είναι ακόμη μια φορά ανέφικτο και το λευκό νυφικό της πεθαμένης μάνας της Μικρής ξαναμπάνει στο μπαούλο σαν άλλο σάβανο που περιμένει την ώρα του. ■

Το Διεθνές Ινστιτούτο Θεάτρου είναι διεθνής Οργανισμός που ιδρύθηκε το 1948 στην Πράγα κάτω από την ομπρέλα της Ουνέσκο. Σήμερα αριθμεί 65 μέλη, εθνικά κέντρα πολλών χωρών κρατών μελών της Ουνέσκο. Μέλη των εθνικών κέντρων είναι εκπρόσωποι ή και άτομα απ' όλους τους κλάδους του επαγγελματικού θεάτρου.

Η δραστηριότητα των εθνικών κέντρων επεκτείνεται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Οι σκοποί του Δ.Ι. Θεάτρου, ταυτόσημοι με τους σκοπούς της Ουνέσκο είναι η διεθνής ανταλλαγή γνώσης και πρακτικής στον τομέα του θεάτρου για να διατηρηθεί η Ειρήνη και η φιλία μεταξύ των λαών, να διευρυνθεί η αμοιβαία κατανόηση και να αυξηθεί η δημιουργική συνεργασία μεταξύ όλων των ανθρώπων του θεάτρου, περιλαμβανομένων της μουσικής και του χορού.

Συγκεκριμένα το Δ.Ι.Θ. προωθεί την ανταλλαγή πληροφοριών, δραστηριοτήτων, καλλιτεχνών στον τομέα της έρευνας και της πρακτικής σε όλους τους τομείς του θεάτρου. Το Δ.Ι.Θ. παρέχει δυνατότητες στους ανθρώπους του θεάτρου να γνωρίσουν την εργασία και τα επιτεύγματα των συναδέλφων τους σε όλα τα μέρη του κόσμου. Και να τους συναντούν όσο πιο συχνά γίνεται, με δραστηριότητες και μακροπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα προγράμματα (συνέμοια, σεμινάρια, και εκδηλώσεις όπως το Φεστιβάλ του Θεάτρου των Εθνών, τον ετήσιο γιορτασμό της Παγκόσμιας Μέρας του Θεάτρου κλπ.).

Προωθεί την έρευνα σε διάφορους τομείς, όπως το πειραματικό θέατρο, το θέατρο στην εκπαίδευση, το λαϊκό θέατρο κλπ., με ιδιαίτερη έμφαση στο θέατρο στην εκπαίδευση, το λαϊκό θέατρο κλπ., με ιδιαίτερη έμφαση στο θέατρο των χωρών του τρίτου κόσμου.

Το Κυπριακό Κέντρο του Δ.Ι. Θεάτρου ιδρύθηκε το 1977 και σήμερα έχει 130 μέλη απ' όλη την Κυπριακή Θεατρική οικογένεια. Διεθνώς χαιρεί εκτίμησης ως ενεργού και δραστήριου μέλους του Δ.Ι.Θ. και οι απόψεις του λαμβάνονται σοβαρά υπόψη για τη διαμόρφωση της γενικότερης πολιτικής του. Τα ψηφίσματα και οι αποφάσεις που κατάφερε να εγκριθούν στα διάφορα συνέδρια και διασκέψεις (Σόφια, Βερολίνο, Παρίσι, Μαδρίτη) πρόβαλαν το εθνικό μας θέμα στις συνειδήσεις όλων των άλλων χωρών κρατών μελών και η αναγνώριση του ως του μοναδικού εκπροσώπου της χώρας μας υποστήριξε και στον πολιτικό τομέα την υπόσταση του κράτους μας.

Το Κ.Κ. του Δ.Ι.Θ. είναι σήμερα μια διεθνής πρεσβεία της χώρας μας. Οι διάφορες αντιπροσωπείες που έλαβαν μέρος στα συνέδρια που οργάνωσε το κέντρο μας είχαν την ευκαιρία να δουν με τα ίδια τα μάτια και να διαπισώσουν το δίκαιο του αντικατοχικού αγώνα μας και να μεταφέρουν στις χώρες τους την πραγματική διάσταση του Κυπριακού προβλήματος.

Σε εθνικό επίπεδο το κέντρο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και υπήρξε μοχλός πίεσης για θεατρική ανάπτυξη (επιχορήγηση του ελεύθερου θεάτρου, διμερείς ανταλλαγές, συμμετοχή των ανθρώπων του θεάτρου στις επιτροπές και τα κέντρα αποφάσεων που χαράσσαν την θεατρική πολιτική).

σκεψεις γυρω απο το γλωσσικο προβλημα

δρ. γιαννης η. ιωαννου

Με το σημείωμα τούτο, επιθυμούμε να υποβάλουμε μερικές απόψεις γύρω από το πολυσυζητημένο γλωσσικό θέμα.

Στο πρώτο μέρος θα επιχειρήσουμε μια περιγραφή του προβλήματος, ενώ στο δεύτερο, θα σχολιάσουμε τρεις θέσεις που προβλήθηκαν τελευταία για το θέμα τούτο.

1. το πρόβλημα

Το γλωσσικό πρόβλημα στην Κύπρο συνοψίζεται σήμερα, στα ακόλουθα σημεία:

α) Η συνύπαρξη μιας ζωντανής διαλέκτου και της Δημοτικής προκαλεί ένα διχασμό στη γλωσσική συμπεριφορά του κυπρίου. Επειδή η πραγματική μητρική του γλώσσα είναι η διάλεκτος, αλλά σαν τέτοια, δεν είναι πια σε θέση να καλύψει τις κοινωνικές, τις πνευματικές και τις συναισθηματικές του ανάγκες και ανησυχίες. Η διάλεκτος, όπως κάθε διάλεκτος, είναι αρκετή μόνο στο χώρο που διαμόρφωσε, δηλαδή σε μια κλειστή παραδοσιακή κοινωνία με απλές και λιτές πολιτιστικές, κοινωνικές και επαγγελματικές ανάγκες. Η Δημοτική επεμβαίνει στη ζωή του κυπριόπουλου, πρώτα μέσα από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, και στην περίπτωση αυτή, το παιδί είναι μόνο παθητικός δέκτης της γλώσσας, κι ύστερα μέσα από το σχολείο, στην οποία περίπτωση καθίσταται μεν ενεργητικός φορέας, αλλά μόνο σ' ότι αφορά αποκλειστικά, πρώτο, την επαφή του με το δάσκαλο και δεύτερο, τη μελέτη των μαθημάτων του. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες του αναπτύσσονται μέσα στη διάλεκτο.

β) Η έλλειψη ανώτατης εκπαίδευσης εξαναγκάζει όσους κυπρίους δεν εξασφαλίσουν θέση σε ελλαδικά πανεπιστήμια να καταφύγουν σε διάφορες ξένες χώρες με αποτέλεσμα, η γλωσσική τους ολοκλήρωση να μην συντελεστεί μέσα στη γλώσσα τους αλλά στην ξένη γλώσσα - κυρίως στ' αγγλικά. Με τον τρόπο αυτό, η ξένη γλώσσα, (η αγγλική) μετατρέπεται σε όχι δευτερεύον, αλλά σε κύριο εργαλείο επικοινωνίας, σε πολλούς επαγγελματικούς τομείς, μέσα στην ίδια την Κύπρο, αφού, ακόμα και τα λιγοστά κολλέγια που υπάρχουν και προσφέρουν σύντομους επαγγελματικούς κύκλους σπουδών, λειτουργούν σχεδόν μόνο στ' αγγλικά.

γ) Η καθιέρωση της αγγλικής σαν κοινής γλώ-

σσας ανάμεσα στις δυο εθνικές κοινότητες του κυπριακού κράτους, μπορεί βραχυπρόθεσμα, να αποτελούσε λύση ευκολίας, αλλά ουσιαστικά, δεν προετοίμαζε τον Κύπριο στο πέρασμα από την κλειστή παραδοσιακή κοινωνία, όπου η διάλεκτος αποτελούσε εργα-

λείο επαρκές, στη σύγχρονη ανοιχτή τεχνοοικονομική κοινωνία, όπου επιβαλλόταν πλέον η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης επίσημης γλώσσας, δηλαδή της Δημοτικής, για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει γλωσσικά τις νέες ανάγκες και σχέσεις.

Με τον τρόπο αυτό παγιώνεται η γλωσσική ανεπάρκεια ενώ το χάσμα ανάμεσα στη διάλεκτο και στη επίσημη μητρική γλώσσα διευρύνεται, με αποτέλεσμα, από τη μια, την σταδιακή αποξένωση από την Δημοτική, κι από την άλλη, την πλήρωση των νέων γλωσσικών αναγκών από την αγγλική.

Έτσι δημιουργήθηκαν οι ευνοϊκότερες συνθήκες προϋποθέσεις για την υποβάθμιση και τη διάβρωση της γλώσσας, δεδομένου ότι, στην πραγματικότητα, η λειτουργία, η λειτουργικότητα και η ευρηματικότητα της γλώσσας, εξουδετερώνονται, και μάλιστα στο ύψιστο δυνατό επίπεδο.

δ) Η αλματώδης ανάπτυξη του τουρισμού (!) σ' ένα χώρο, γλωσσικά διαστακτικό, ευάλωτο, ανεπαρκή και απροστάτευτο, ερχόταν να θεμελιώσει τη διαβρωτική τάση, προσβάλλοντας ένα πολύ σημαντικό ποσοστό του ενεργού πληθυσμού που πασχαλειάται στον σημαντικότερο, πλέον, τομέα της κυπριακής οικονομίας, εξαναγκάζοντας το να υιοθετήσει ένα διεθνές αγγλικό γλωσσάριο, εξαιρετικά περιορισμένο αλλά χρήσιμο, πρακτικό και επαρκές για τις ανάγκες της καθημερινής επαγγελματικής δραστηριότητας. (?)

Το Μάιο του 1984, με ανακοίνωση μας στο Όγδοο Διεθνές Συνέδριο Γαλλόφωνων Νεοελληνιστών, που έγινε στο Montpellier της Γαλλίας, και ήταν αφιερωμένο στην Κύπρο (?) σε μια προσπάθεια για κοινό προβληματισμό γύρω από το καυτό γλωσσικό πρόβλημα της Κύπρου, κατάθετα στους συνέδρους, τις πιο πάνω απόψεις. Ύστερα από έντονη πράγματι συζήτηση, διαφάνηκαν δυο θέσεις:

α) Υπάρχει πράγματι, ανησυχητικό γλωσσικό πρόβλημα (εκφραστική ανεπάρκεια, λεξιλογικά προβλήματα, χρήση αγγλικής κλπ). Η άποψη αυτή υποστηρίχθηκε από μια πλειοψηφεία συνέδρων, μεταξύ των οποίων, ο καθηγητής Jacques Bouchard του πανεπιστημίου του Μοντρεάλ και μερικοί κύπριοι (ο καθηγητής Bouchard πρόεβη μάλιστα, σε συζήτηση ανάμεσα στη γλωσσική κατάσταση στην Κύπρο και στο Γαλλόφωνο Κεπέκ).

β) Μπορούμε να μιλήσουμε για διάβρωση όταν έχουμε προσβολή των δομών μιας γλώσσας. Στην Κύπρο αυτό είναι συζητήσιμο επειδή δε φαίνεται να έχουν προσβληθεί οι δομές. Η άποψη υποστηρίχθηκε από τον καθηγητή Tarabout του I.N.A.L.C.O. Παρισιού.

Μελετώντας το θέμα, καταλήξαμε στην άποψη ότι, προτού προσβληθούν οι δομές, προηγείται μια σειρά φαινομένων που πρώτα αποδυναμώνουν τους μηχανισμούς αντίστασης κι έπειτα εξουδετερώνουν την αφομοιωτική δύναμη μιας γλώσσας. Η κλιμακωτή εμφάνιση των φαινομένων τούτων είναι, σε συντομία, η ακόλουθη:

α) αποδυνάμωση της γλωσσικής συνείδησης και προβληματική εκδήλωση της γλωσσικής ταυτότητας ενός λαού

β) γλωσσική ανεπάρκεια, εκφραστικές δυσκολίες, αβεβαιότητα

γ) προσβολή του λεξιλογίου

και δ) προσβολή της γραμματικής και του συντακτικού.

Με βάση τα πιο πάνω δεδομένα, τι συμβαίνει στην Κύπρο της δεκαετίας του ογδόντα; Οι περιπτώσεις α, β, και γ ισχύουν πέρα για πέρα. Οι λέξεις, οι όροι και οι εκφράσεις που εισχωρούν στον κυπριακό γλωσσικό χώρο έπαψαν πια να αφομοιώνονται και υιοθετούνται ως έχουν. Οι λέξεις και εκφράσεις όπως, «μπουκκγκ», «ακκομοντέσιον», «είναι πηήνατς», «η σέκρεταρη μου», «ο περσονελ μάνιτζερ», «ο σείλς νταϊρέκτορ/μάνιτζερ», «η ινσούρανς κόμπανη», «το

χοτέλ απάρτμεντ» και άλλα πάρα πολλά, υιοθετούνται σε καθολική σχεδόν κλίμακα, χωρίς πρώτα, να εξελληνίζονται, είτε με την προσθήκη ελληνικής τελικής συλλαβής, είτε με την προσαρμογή της ξένης φωνολογίας στην ελληνική, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Η δεύτερη σημαντικότερη, κατά τη γνώμη μας, παρατήρηση είναι η διαπίστωση ότι οι αγγλικές αυτές λέξεις και εκφράσεις από τη στιγμή που υιοθετούνται χωρίς, πρώτα να εξελληνίζονται, παύουν ταυτόχρονα, να υπακούουν στο κλητικό σύστημα της ελληνικής εξουδετερώνοντας ένα βασικό μηχανισμό του, τις πτώσεις. Ουσιαστικά, πρόκειται μεταφορά δομικών στοιχείων της Αγγλικής μέσα στην ελληνική, φαινόμενο που, είναι πιθανό να προαναγγέλλει το πρώτο στάδιο της διάβρωσης της δομής της γλώσσας. Έτσι έχουμε το εξής:

ο ππέρσονελ μάνιτζερ
του ππέρσονελ μάνιτζερ
τον ππέρσονελ μάνιτζερ
οι ππέρσονελ μάνιτζερ (ς)
των ππέρσονελ μάνιτζερ
* του ππέρσονελ μάνιτζερ.

Ωστόσο, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ακόμα δεν παρουσιάστηκαν παραδείγματα ελληνικών λέξεων που να έχουν πάψει να υπακούουν στο κλητικό σύστημα της γλώσσας. Η δυναμική όμως του φαινομένου οδηγεί προς αυτό το αποτέλεσμα.

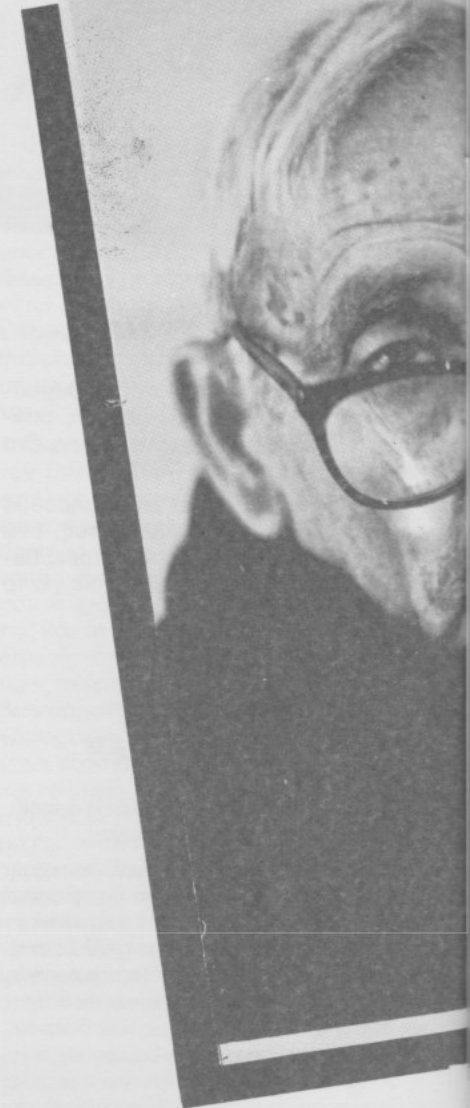
Κι' από τη στιγμή που μια τέτοια περίπτωση θα παρουσιαστεί, τότε θα είναι πια αργά δεδομένο ότι η δομή της γλώσσας θα έχει ήδη, κλινισθεί ανεπανόρθωτα. Τα ίδια σχόλια ισχύουν και για το σημείο που προκύπτει από το παράδειγμα «σέκρεταρη», το οποίο όμως, επιπρόσθετα εισάγει μιαν άλλη σοβαρότατη διάσταση του προβλήματος.

Με την υιοθέτηση του όρου ως έχει, παραβιάζεται εντελώς ανενόχλητα, το τονικό σύστημα της ελληνικής. Στα ελληνικά, δεν υπάρχει λέξη που να τονίζεται στην τέταρτη συλλαβή. Ο τονισμός των λέξεων φθάνει μέχρι την προπαραλήγουσα μόνο. Επομένως, βρισκόμαστε στην απαρχή της αλλοίωσης του ρυθμικού, του ακουστικού και του μουσικού χαρακτήρα της γλώσσας και πρόκειται για ουσιαστικό πρόβλημα αισθητικής.

2. σχολιασμός των κυριότερων θέσεων

Θέση α) : Στην εποχή μας μιλούσαμε εξαιρετικά ελληνικά. Οι σημερινοί νέοι δε γνωρίζουν τη γλώσσα τους.

Η θέση προβάλλεται ανενόχλητα από σοβαρούς ανθρώπους της σκέψης, που ανήκουν σε παλαιότερες γενεές και στοχεύει την ποιοτική υποβάθμιση των νεότερων γενεών. Το επιχείρημα λέει περίπου ότι οι παλαιότερες γενιές γνώριζαν καλύτερα τη γλώσσα από τους σημερινούς νέους, και δεν προβάλλεται μόνο στην περίπτωση της γλώσσας αλλά αποτελεί γενική θέση των γηραιότερων απέναντι στους νεότερους. Λέγεται χαρακτηριστικά: «Στην εποχή μας οι νέοι σέβρονταν, σήμερα όχι», «στην εποχή μας οι νέοι είχαν ιδανικά, σήμερα δεν έχουν», «στην εποχή μας δεν υπήρχε εγκληματικότητα», «στην εποχή μας μαθαίναμε γράμματα» και μπορεί ο καθένας να προσθέσει όσα γνωστά επώθησαν και λέγονται καθημερινά. Πρόσφατα προβλήθηκε κι από την τηλεόραση, με στόμφο και σοβαροφάνεια, όταν κάποιος υποστήριξε ότι οι νέοι της εποχής του γνώριζαν άριστα την ελληνική ενώ οι σημερινοί όχι. Οφείλουμε να παρατηρήσουμε, σχετικά, τα ακόλουθα:

α) Η θέση αυτή αποτελεί ένδειξη ρατσιστικής διάθεσης της παλαιότερης γενιάς εναντίον των νεότερων, προβάλλεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο αφ' ότου υπάρχει ιστορία και έχει ανατραπεί από την εποχή του Σωκράτη.

β) Είναι θέση εντελώς αντιπιστημονική, που απορρέει όχι από την παρατήρηση, την τεκμηρίωση, τον έλεγχο και την επαλήθευση, αλλά από υποκειμενικά συναισθήματα.

Ποιά είναι η αλήθεια;

Αν πάρουμε γραπτά, εκθέσεις, μαθητικά περιοδικά που γράφτηκαν πριν 40—50 χρόνια και τα συγκρίνουμε με αντίστοιχα που γράφονται σήμερα από παιδιά της ίδιας ηλικίας θα διαπιστώσουμε ότι:

α) πριν 40—50 χρόνια τα διάφορα κείμενα ήταν διατυπωμένα σε πομπώδες πληθωρικό ύφος, ήταν γεμάτα κοσμητικά, δηλαδή «διακοσμητικά επίθετα», σε γλώσσα μικτή ή καθαρεύουσα και ενδιαφέρονταν

μερα όσο ποτέ άλλοτε, αφού οι γνώσεις πολλαπλασιάζονται και προχωρούν με ραγδαίο ρυθμό.

β) Σε προηγούμενες εποχές το ποσοστό των νέων που φοιτούσαν στο Γυμνάσιο περιοριζόταν στους εμπορους των αστικών κυρίως κέντρων. Ένα μεγαλύτερο ποσοστό περιοριζόταν στο Δημοτικό και οι υπόλοιποι έμεναν αναλόγως. Ελάχιστοι συνέχιζαν τις σπουδές τους στο πανεπιστήμιο. Αυτό είναι βέβαια πολύ γνωστό. Ωστόσο, όταν προβάλλεται ισοπεδωτικά το λαυθασμένο επιχείρημα, «στην εποχή μας γνωρίζαμε καλύτερα τη γλώσσα», οι εκπέμποντες δε μπαίνουν καν στον κόπο να αναφέρουν ότι στην εποχή τους, όχι μόνο αυτοί που γνώριζαν τη γλώσσα, αλλά και οι αλφαριθμητικοί γενικότερα, ήταν ελάχιστοι. Και οι ελάχιστοι τούτοι, περιχαρακωμένοι πίσω από μια γλώσσα άγνωστη κι απρόσιτη στους πολλούς, περνούσαν για σοφοί δεδομένου ότι δεν υπήρχαν ούτε σημεία αναφοράς, ούτε δυνατότητες σύγκρισης, αντιπαράθεσης ή ελέγχου. Σε σύγκριση με τη μεγάλη πλειοψηφία του λαού, σίγουρα γνώριζαν καλά τη γλώσσα. σε σύγκριση όμως με τη σημερινή μεγάλη πλειοψηφία του λαού αμφιβάλουμε αν οι γλωσσικές εκείνες γνώσεις θα ήταν επαρκείς για να αντεπεξέλθουν οι τότε σοφοί, σε μια συζήτηση σ' ένα σημερινό μαθητικό συνέδριο π.χ.

Όπωςδήποτε η μόρφωση έχει σήμερα εκλαϊκευθεί και στη Μέση Παιδεία φοιτούν όλοι οι νέοι. Εκλαϊκευση όμως δε σημαίνει και ποιοτική υποβάθμιση. Σημαίνει αύξηση του αριθμού εκείνων που γνωρίζουν, σημαίνει επίσης κινητικότητα ιδεών, έντονες ιδεολογικές συγκρούσεις και συνεχής υπέρβαση των εκάστοτε κεκτημένων γνώσεων, φαινόμενα που δεν παρατηρούνται ούτε στην βραδυκίνητη, σχεδόν στατιστική, περίοδο της μακράς δουλειάς ούτε κατά την, προ τριακονταετίας ή πενηνταετίας, επικαλούμενη περίοδο.

Θέση β): Η λύση βρίσκεται στην επαναφορά των Αρχαίων.

Υποστηρίζεται από τρεις βασικά, ιδεολογικο-κοινωνικές κατηγορίες:

α) Από διανοούμενους και επιστήμονες που υιοθετούν μια ακαδημαϊκή προσέγγιση του προβλήματος.

β) Από μια συντηρητική μερίδα διανουμένων και πάλιν που εξακολουθεί να αντιλαμβάνεται τη σχέση μας με τους Αρχαίους ως αντιγραφή του μεγαλείου τους.

γ) Από ανθρώπους που υπήρξαν θύματα μιας στείρας αρχαιολατρίας και αρχαιοκαπληίας, που πέρασαν τη σχολική τους ζωή προσπαθώντας απεγνωσμένα να αποστηθίσουν σωρεία γραμματικών και συντακτικών κανόνων, να αφομοιώσουν τα διάφορα φαινόμενα και να κατανοήσουν ένα Αρχαίο κείμενο, πάντοτε με τη βοήθεια μιας μετάφρασης κρυμμένης κάτω από το θρανίο.

Αναφορικά με την πρώτη κατηγορία, πρέπει να αντιληφθούμε επιτέλους, ότι το πρόβλημα δεν είναι ακαδημαϊκό αλλά ιδεολογικό. Η ακαδημαϊκή αντιμετώπιση ενός ιδεολογικού προβλήματος είναι «λύση του συρταριού» που άλλωστε, για χρόνια κυριάρχησε στην εκπαίδευσή μας με τα γνωστά, ο' όλους αποτελέσματα. Σαν τέτοια, μπορεί να απευθύνεται μόνο σ' όσους μαθητές επιθυμούν να ακολουθήσουν ανθρώπινα σπουδές. Αφορά, δηλαδή, ένα ελάχιστο ποσοστό του πληθυσμού το οποίο άλλωστε, δεν είναι το άμεσα ενδιαφερόμενο, και δεν είναι βέβαια, δύσκολο να υιοθετηθεί σ' ένα ευέλικτο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η αντιληψη της δεύτερης κατηγορίας έχει οργανικά ξεπεραστεί με την κατάρρευση του ιδανικού της Μεγάλης Ιδέας και με την εμφάνιση της Γενιάς του Τριάντα, (4) η οποία απαλλάσσεται από τα μέχρι τότε κυρίαρχα δυτικά πρότυπα και δόγματα που εννοού-

σαν να αντιλαμβάνονται τη Νέα Ελλάδα μέσα από Αρχαία Ερείπα μονάχα και εισάγουν την αντίληψη του ενιαίου χαρακτήρα του ελληνισμού μέσα σε μια διαδικασία συνεχούς εξέλιξης. Η διαλεκτική τούτη, μαζί με άλλα πολλά, προτείνει την διαχρονική προσέγγιση του ελληνισμού με αφετηρία, όχι την Αρχαία Ελλάδα αλλά τη Σύγχρονη, και συνεπώς μέσα από σύγχρονα και ζωντανά εκφραστικά μέσα. Η ανακάλυψη και η επανεκτίμηση της Αρχαίας Ελλάδας μετατρέπονταν έτσι, από εγκεφαλικά σε βιωματικά αφού εμφανίζεται πια σαν η φυσιολογική έκβαση μιας διαδικασίας με κατεύθυνση την αυτογνωσία και την αυτοσυνειδησία. Οι μεγαλύτεροι σύγχρονοι Έλληνες λογοτέχνες, αυτή την πορεία ακολούθησαν και αναφέρουμε χαρακτηριστικά το παράδειγμα του Ρίτσου του Ελύτη (5) ακόμη δε και του Καβάφη.

Πέρα από μια σοβαροφάνεια, ένα σχετικό αριστοκρατισμό, και μια συναισθηματική και ηθική ικανοποίηση που υποτίθεται ότι χαρακτηρίζει τη δεύτερη αυτή κατηγορία, έχουμε την άποψη ότι η γενική προσέγγιση τους έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη σύγχρονη επιστήμη της Γλωσσολογίας και ειδικότερα με την αρχή της συγχρονικής μελέτης της γλώσσας, της συγχρονικής διάγνωσης και περιγραφής των προβλημάτων, και την αναζήτηση λύσεων, όχι μέσα από το παρελθόν αλλά μέσα από το γλωσσικό βιωματικό παρόν.

Η τρίτη κατηγορία είναι στην πραγματικότητα, αμελητέα περίπτωση, η οποία δεν έμαθε καλύτερα την ελληνική απ' τους σημερινούς μαθητές, προπαντός όχι εξ' αιτίας της θητείας της στα Αρχαία, αλλά δεν εννοεί να συγχωρέσει στους σημερινούς και αυριανούς μαθητές, την επιτυχία τους να απαλλαγούν από το μεγαλύτερο άγχος της Μέσης Παιδείας, αφού οι ίδιοι στάθηκαν ανίκανοι να το πετύχουν. Πρόκειται για καθαρά εκδικητική στάση που δεν έχει καμιά σχέση με το όποιο ενδιαφέρον για τη γλώσσα, αλλά είναι προϊόν απωθημένων ψυχολογικών καταστάσεων που εφάπτονται της καταπίεσης και του φόβου.

Η λύση λοιπόν, βρίσκεται στην επαναφορά των Αρχαίων ή όχι. Αξιολογώντας κάπως τις προτεραιότητες, αντιλαμβανόμαστε ότι τα Αρχαία Ελληνικά μπορούν οπωσδήποτε να ενισχύσουν τη σωστή γνώση της γλώσσας αλλά όχι σε επίπεδο άμεσο και προσιτό σε όλους. Τα Αρχαία Ελληνικά θα προσφέρουν ένα λεξιλόγιο εξεζητημένο, μηχανισμούς εκμάθησης της ετυμολογίας, της μορφολογίας και της φωνολογίας της γλώσσας. Είναι όμως αυτό το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο μέσος κύριος; Έχουμε αρνητική γνώμη, επειδή πιστεύουμε πως εκείνο που χρειάζεται είναι η γνώση του άμεσου συγχρονικού γλωσσικού φάσματος, που να εκφράζει επαρκώς τον φορέα του και που δεν σχετίζεται άμεσα με το επίπεδο στο οποίο η γνώση των Αρχαίων θα καταστεί οργανική και ουσιαστική. Εκείνο που χρειάζεται είναι η απόκτηση άνεσης μέσα στη γλώσσα, και σε πρώτο στάδιο, η άνεση αυτή θα αποκτηθεί μέσα από την τριβή με τη Δημοτική.

Τα Αρχαία μπορούν, στη συνέχεια, να υπεισέλθουν σαν στήριγμα στον εμπλουτισμό και στη διαχρονική κατάκτηση της γλώσσας. Επαναλαμβάνουμε ότι η θέση υπέρ της εισαγωγής των Αρχαίων για σωστή εκμάθηση της Δημοτικής είναι μόνο Ακαδημαϊκή ενώ το γλωσσικό πρόβλημα στην Κύπρο, είναι πάντα απ' όλα ιδεολογικό. Μπορεί κανείς να υποστηρίξει την επαναφορά των Αρχαίων για άλλους λόγους, (λόγους αρχής για την καλλιέργεια της συνείδησης της καταγωγής του ελληνισμού, εμπλουτισμού γνώσεων κλπ), όχι όμως για να μάθει ο μαθητής καλύτερα τα ελληνικά.

Η γλώσσα (που χρειάζεται να διδάσκεται, να μελετά και να μαθαίνει όχι εγκεφαλικά μα βιωματικά ο μαθη-

πρώτα για τη μορφή κι ύστερα για το περιεχόμενο.

Τα γραπτά των σημερινών μαθητών διατυπώνονται σε γλώσσα στρωτή και φυσιολογική, χρησιμοποιούν λεξιλόγιο πολύ πιο πλούσιο και ουσιαστικό και συχνά μια ορολογία που άλλοτε ήταν προσιτή μόνο στο πανεπιστήμιο. Από πλευράς θεματικής και γνώσεων, οπωσδήποτε οι σημερινοί μαθητές υπερτερούν αισθητά από εκείνους προηγούμενων γενεών. Η σύγκριση βέβαια θα πρέπει να γίνεται ανάμεσα σε μαθητές της ίδιας κατηγορίας, π.χ. οι άριστοι προηγούμενων γενεών με τους σημερινούς κλπ. Το πείραμα είναι απλό και μπορούμε όλοι να το κάνουμε, ακόμα και συγκρίνοντας δικά μας γραπτά, μιας συγκεκριμένης ηλικίας με γραπτά ενός σημερινού μαθητή της ίδιας ηλικίας και κατηγορίας. το αποτέλεσμα θα είναι σχεδόν πάντοτε αρνητικό για μας και θετικό για το νεότερο. Αυτό δεν είναι διόλου παράδοξο, αντίθετα είναι εντελώς φυσιολογικό, υπακούει στο νόμο και στη διαλεκτική της εξέλιξης, και ισχύει σή-

της, είναι πρωτίστως η Δημοτική. Επανερχόμενοι στη σύντομη αναφορά μας στη Γενιά του Τριάντα και στην πραγματικά επαναστατική προσέγγιση της σχέσης ανάμεσα στην Αρχαία και στην Νέα Ελλάδα, πιστεύουμε ότι η διδασκαλία της Δημοτικής παρέχει απεριόριστες δυνατότητες ανάπτυξης, σχολιασμού και διερεύνησης της ιστορίας, της ετυμολογίας και της καταγωγής της γλώσσας. Η μέθοδος τουτ παρυσιάζει το εξαιρετικό πλεονέκτημα, να ξεκινά από το γλωσσικό βίωμα του παρόντος, να εξελίσσεται σύμφωνα με την αρχή της συγχρονίας καλύπτοντας το γλωσσικό φάσμα που είναι απαραίτητο για τις δραστηριότητες του σύγχρονου ανθρώπου και τέλος να παρέχει δυνατότες διαχρονικής διεισδυσης στους μηχανισμούς της γλώσσας.

«Σκοποί, λέει ο καθηγητής Σετάρτος, πρέπει να είναι η δημιουργία βάσης για γλωσσικές αναλύσεις μεταξύ ατόμων, η ανάπτυξη γλωσσικής ικανότητας και δυνατοτήτων επικοινωνίας (π.χ. εναλλακτική χρήση γλωσσικών κωδικών), η συνειδητοποίηση της γλωσσικής δομής και λειτουργικότητας, η ικανότητα στην κριτική της γλώσσας (σχέσεις γλώσσας, σκέψης, πράξης), η προσπάθεια για αποτελεσματικότερη γλωσσική ενέργεια (ορολογία, προφορική και γραπτή γλώσσα με τις αντίστοιχες φρασεολογίες τους, διάρθρωση κειμένων κτλ.). (6).

Θέση γ): Τα ξένα σώματα θα αφομοιωθούν όπως και στο παρελθόν.

Πολλοί προβάλλουν το επιχείρημα ότι τα ξένα σώματα θα αφομοιωθούν σταδιακά από τον κυπριακό γλωσσικό χώρο όπως συνέβη με τους δανεισμούς από άλλες γλώσσες σε προγενέστερες εποχές (Φραγκοκρατία, Ενετοκρατία, Τουρκοκρατία, Αγγλοκρατία). Πράγματι, κατά την μακρά αυτή περίοδο διαδοχικών κατοχών, η γλώσσα δανειστήκε πάρα πολλά, τα εξέλληνισε και τα χρησιμοποίησε. Και αλλοίμονο εάν θελήσουμε να εκτοπίσουμε αυτούς τους δανεισμούς οι οποίοι είναι και φυσικοί και καθ' όλα φυσιολογικοί. Άλλωστε επιδράσεις δέχονται όλες οι γλώσσες του κόσμου, δανειζονται και ενσωματώνουν... Ωστόσο, η σημερινή φάση διαφέρει ριζικά από τις επικαλούμενες ιστορικές περιόδους, για τους εξής λόγους:

α) Η σύγκριση είναι ατυχής επειδή όλες αυτές οι περίοδοι είναι περίοδοι ξένης κατοχής. Συνεπώς, ο κόσμος, ούτε ταυτιζόταν, ούτε επιδίωκε να ταυτισθεί με τους κατακτητές. Η αντίσταση του, αν δεν ήταν βίαιη, ήταν τουλάχιστο ενσυνείδητη και εκδηλωνόταν ποικιλοτρόπως. Μια από τις μορφές αντίστασης ήταν και η απόρριψη στοιχείων που θύμιζαν τους κατακτητές ανάμεσα στα οποία και η γλώσσα τους επειδή ξένο κατακτητής = ξένη γλώσσα = ξένη θρησκεία = ξένο σύστημα αξιών. Όπως ήταν φυσικό, πολλές λέξεις εισχώρησαν στην γλώσσα του λαού και εμπλούτισαν το λεξιλόγιο του. Με μια βασική διαφορά όμως. Υιοθετώντας τις ξένες λέξεις, η γλώσσα, τις εξέλλινιζε κιόλας, τις ενσωματώνει στη δική της δομή και στη δική της αισθητική. Παραδείγματα έχουμε πάρα πολλά (?). Το γαλλικό "Flanc" έγινε φλαντζίν ή βλαντζίν, και ενσωματώθηκε στο κλητικό σύστημα της ελληνικής:

Το φλαντζίν, του φλαντζιού, τα φλαντζιά, των φλαντζιών. Τα αγγλικά "Chair", "Football" κλπ. έγιναν η τσαέρα, «ο φούρπος», εντάχθηκαν στα τρία γενη των ελληνικών ονομάτων και υιοθετήθηκαν επίσης, στο κλητικό σύστημα της ελληνικής.

Σήμερα, το κράτος της Κύπρου δεν εναι ξενόφερτο αλλά ντόπιο. Ο λαός δεν το απορρίπτει αλλά το αποδέχεται και το θεωρεί δικό του, εκλέγει τους Προέδρους και τους Βουλευτές του, στελεχώνει τον κρατικό μηχανισμό μόνο με ομοεθνείς και ομόγλωσσους του. Κι όμως, αυτό το κράτος εξακολουθεί, χωρίς να

είναι αποικιακό, να δεινώνει μια αποικιοκρατική γλωσσική κατάσταση, να διατηρεί τα έγγραφα του στην Αγγλική να εφαρμόζει τη δικαιοσύνη στην Αγγλική, να κάνει εκθέσεις και σημειώματα στην Αγγλική και να εξαναγκάζει τους κρατικούς υπαλλήλους να συνεννοούνται και μεταξύ τους και με τον υπόλοιπο λαό, σ' ένα αγγλοελληνικό γλωσσάριο που δεν είναι ούτε αγγλικό, ούτε ελληνικό, ούτε κυπριακό.

Σ' αυτή την κατάσταση, ο κόσμος δεν αντιδρά αφού ταυτίζει τη συμπεριφορά του κράτους του με την έννοια της νομιμότητας. Συνεπώς νόμιμη και φυσιολογική, θεωρεί και την καθ' όλα απαράδεκτη, δική του γλωσσική του συμπεριφορά.

β) Στις προαναφερθείσες περιόδους, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, ελάχιστα γνωρίζαν ανάγνωση και γραφή, δεν ταξίδευαν, δε δέχονταν 800—900 χιλιάδες τουρίστες το χρόνο, δεν υπήρχε τηλεόραση, Τράπεζες, ξενοδοχεία, ξενόγλωσσα κυπριακά κολλέγια και ο κόσμος ζούσε μια φυσιολογική ζωή σε μια κλειστή παραδοσιακή κοινωνία. Η επαφή του λοιπόν με ξένα στοιχεία ήταν πραγματικά σπάνια. Σήμερα, η επαφή με τα ξένα στοιχεία είναι εξαιρετικά έντονη σ' όλους σχεδόν τους τομείς.

γ) Στις προαναφερθείσες περιόδους, η εισχώρηση ξένων λέξεων εσυντελείτο με πολύ αργό ρυθμό, αφήνοντας χρόνο για αφομοίωση. Σήμερα η εισχώρηση αυτή είναι μαζική, πιστική ανεξέλεκτη και ραγδαία. Επομένως δεν αφήνει κανένα περιθώριο για αφομοίωση.

Προκύπτει τέλος, ότι η σημερινή περίοδος, πραγματικά δεν παρουσιάζει κανένα κοινό σημείο με τις προηγούμενες. Σε καμία προηγούμενη φάση της ιστορίας της, η γλώσσα μας δεν είχε να αντιμετωπίσει τόσο πολλούς αρνητικούς παράγοντες μαζί. Ποτέ προηγούμενης η γλωσσική κατάσταση δεν ήταν τόσο ευάλωτη, ποτέ προηγούμενης η πίεση δεν υπήρξε τόσο έντονη όσο η σημερινή.

Δρ. Γιάννης Η. Ιωάννου
Οκτώβριος - Νοέμβριος 1987

7) Ο Δρ. Α. Παπασιούλου, καθηγητής της ψυχολογίας στο πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, είχε την καλωσύνη να μας στείλει την ανέκδοτη ακόμα μελέτη με το τίτλο ENGLISH LOANWORDS IN THE GREEK CYPRIO DIALECT. Linguistic and sociocultural interpretations.

Στη μελέτη αυτή καταγράφονται πάνω από 400 λέξεις - δανεισμοί αφού πρώτα είχαν εξελληνισθεί. Η έρευνα δεν καλύπτει τις μη εξελληνισμένες λέξεις και εκφράσεις. Εξ' όσων γνωρίζουμε η μελέτη του Δρα Παπασιούλου θα δημοσιευθεί σύντομα σε έγκυρο διεθνές Περιοδικό Γλωσσολογίας.

* Παρενθετικά αναφέρουμε ότι ο εξελληνισμός θάπρεπε κανονικά να λειτουργεί αυθόρμητα και αυτόματα, όπως συμβαίνει π.χ. με την περίπτωση των κυπριών της Αγγλίας το (bus) πάσο, το (market) η μαρκέττα, το (post-office) ππόστοφιν κλπ. Στην περίπτωση των κυπριών της Αγγλίας, η γλωσσική συμπεριφορά, από τη σκοπιά της γλωσσικής συνειδησης, είναι οπωσδήποτε πολύ πιο υγιεινή παρά, στην ίδια την Κύπρο. Διαφαίνεται το συμπέρασμα ότι η «σχετική» γλωσσομάθεια του κυπριακού χώρου, που σε μεγάλο βαθμό είναι μάλλον «γλωσσική ημιμάθεια», διευκολύνει τη διάβρωση. Ενώ το χαμηλότερο πνευματικό επίπεδο που χαρακτηρίζει τους κύπριους της Αγγλίας (οι περισσότεροι κατάγονται από τα κατώτερα στρώματα του κυπριακού λαού και η μόρφωση τους περιορίζεται, γενικά στο Δημοτικό) - η σχετική «άγνοια» λειτουργήσει και λειτουργεί θετικά, επειδή ο ορατός κίνδυνος, αφομοίωσης τους από την αγγλική κοινωνία τους αναγκάζει να αναζητήσουν μηχανισμούς άμυνας μέσα από τον ίδιο, τον εαυτό τους, δηλαδή με την έντονη εκδήλωση της γλωσσικής και της εθνικής συνειδησης, εξ' ου και ο σχετικός συντηρητισμός (αναχρονισμός) που χαρακτηρίζει τέτοιους χώρους.

1) Το 1987, ο αριθμός των περιηγητών που θα επισκέπτονταν την Κύπρο αναμενόταν να υπερβεί τις 900 χιλιάδες, σ' ένα χώρο με πληθυσμό 600 χιλιάδες.

2) Για την περιγραφή της όλης γλωσσικής κατάστασης και συμπεριφοράς των Κυπριών παραπέμπουμε στα άρθρα μας, «Το Γλωσσικό πρόβλημα στην Κύπρο σήμερα» Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ, 13—14/9/1983 και «Το γλωσσικό θέμα» Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ 6/10/1986)

3) βλ. Actes Du VIIIème Congrès International des Néohellénistes des Universités Francophones - Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Paul Valéry του Μοντιελί.

4) βλ. Γιώργου Θεοτοκί «Ελευθερο Πνεύμα», Ο. Ελύτη «Ανοιχτά Χαρτιά» Μ. Βίττι «Η Γενιά του Τριάντα»

5. Εξ' όσων γνωρίζουμε, το σημείο τούτο δεν έχει επισημανθεί ίσως επειδή δεν εμφανίστηκε σε δεδηλωμένη θέση της «Γενιάς του Τριάντα». Ωστόσο, η πορεία που οι περισσότεροι λογοτέχνες ακολουθούν, τόσο μέσα στο έργο τους όσο και στις θεωρητικές τους αναζητήσεις, έχει σαν αφετηρία τη Νέα Ελλάδα και κατευθύνεται προς την ανακάλυψη του παρελθόντος, σε αντίθεση με την Δυτική-Ακαδημαϊκή προσέγγιση που ακολουθούσε αντίστροφη πορεία και που είχε επιβληθεί και στην Ελλάδα, από την εποχή του διαφωτισμού μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα. Το θέμα τούτο είναι άξιο ιδιαίτερης μελέτης.

6) Μ. Σετάρτος, «Το γλωσσικό ζήτημα και η καθιέρωση της Δημοτικής» στα πλαίσια της γενικής γλωσσολογίας «Γ. Βέλτου, Για την Δημοτική Γλώσσα, Εκδόσεις Γρηγόρη, σ. 86—87.

η μικρη σημαιοφορος

Η παρέλαση βρισκόταν στην υψίστη της δόνηση. Έφηβοι με το δέρμα της Άνοιξης σαν πουκάμισο, ευσταλείς σαν την καρδιά μας, με τα χέρια υψωμένα σαν ελεύθερα, ήλαυναν κατά μήκος της μακριάς λεωφόρου. Κορίτσια με κοντά λευκά καλτσάκια, με πρόσωπα ανοικτά στον ήλιο που παρακολουθούσε, κινούνταν κι' αυτά στο ρυθμό της μουσικής που έρεε μες' τον αέρα και μέσα στις φλέβες τους.

Εκείνο όμως που μούκανε ιδιαίτερη εντύπωση, και γι' αυτό κάθομαι τώρα εδώ — αμέσως μετά την λήξη της παρέλασης — ώρα μία και τριάντα και γράφω, είναι η ιστορία της μικρής σημαιοφόρου.

Κρατούσε υψίστια την σημαία της που κυμάτιζε και προχωρούσε. Ο αγέρας της έπαιρνε ψηλά τα μακριά μαλλιά· ενώ τα στήθεια της έπαλλαν μαινόμενα κάτω από το ανοικτό πουκαμισάκι.

Είχε τον (ευγενικά λεπτό) ιστό του λάβαρου, ακουμπισμένο λίγο πιο κάτω από τον ομφαλό· μαλακά επί του σγουρού εφηβιού της, το δεξί της χέρι τον κρατούσε με το ανάποδο της παλάμης στο ύψος του αριστερού μαστού της, και με κινήσεις των ποδιών ελάχιστες, έσπευδε επικεφαλής!

Ο ήλιος οι φωνές του πλήθους, ο ερωτικός αγέρας, η πάλλουσα στον ήχο του σώματός της μουσική, σχημάτιζαν στο πρόσωπό της — πρόσωπο φωτεινό — μια αδιόρατη ευτυχία.

Κανείς δεν πρόσεξε όμως πως το αναπνέων στήθος της, μεγαλωμένο φαίνεται από τις εσωτερικές διεργασίες, έσπρωχνε να σπάσει την ελάχιστη αντίσταση που πρόβαλλε το λινό πουκαμισάκι.

Εκείνη την ώρα πέταξε από πάνω της γουργουρίζοντας, μια αρσενική τρυγώνα· ενώ φαινόταν ήδη ωσάν σελήνη το μισό της στήθος, με την δυνατή του ρόγα, ροδαλή και υψίστια, να αναπνέει όπως τις νύχτες του χειμώνα απειλητική η θάλασσα.

Τέλειωνε η παρέλαση κι' η σημαιοφόρος βιαστική όσο ποτέ άλλοτε, κατέβασε το λάβαρο, το πήρε οριζοντιομένο πια στο δεξί της χέρι και ανοίγοντας δρόμο ανάμεσα στο πλήθος χάθηκε στο πιο κοντινό δρομάκι.

Άρχισε να τρέχει κρατώντας πάντοτε στο δεξί το φοβερό λάβαρο, ενώ με το αριστερό έψαχνε ήδη εναγώνια στην τζέπη της λυτής φουστίτσας. Άνοιξε την πόρτα και τα μάτια της έλαμπαν σαν της ελαφίνας που μετά από μέρες δίψας, ακούει στο βάθος νερό να τρέχει.

Άνοιξε το πουκάμισο — χύμηξαν ατίθασσα οι φλογεροί μαστοί της — πέταξε ένα-ένα τα παπούτσια, τα καλτσάκια, την φούστα, το εσώρουχό της και ξάπλωσε στο πάτωμα. Το σώμα έπαλλε και ασφυκτιούσε. Πήρε τον ιστό, έγειρε πίσω το κορμί και κρατώντας τον γερά τον βύθισε απαλά μέσα στο ανοικτό της σώμα· ίππευσε το λυγρό του ύψος, που έσπερνε ήδη στον άνεμο τους πρώτους γλυκούς και δυνατούς ανασασμούς του.

Κτυπήθηκε φορές αμέτρητες στο πάτωμα, φώναζε λόγια μαντικά, άφησε οίμωγην ελεύθερη να φύγει απ' το παράθυρο, ούρλιαξε σαν λέαινα πονεμένη σε συχτωμένο δάσος· ενώ η σημαία ψηλά, ανέμιζε για πρώτη φορά στο ρυθμό των ερωτών.

Πάνω στο λευκό της δέρμα ένοιωθε ήδη την ανάσα του αρσενικού να της ψηλαφά τ' ακροδάκτυλα των τρυφερών ποδιών, τους μηρούς, τα γόνατα, πάνω απ' την κοιλιά, και ξανά στο μέρος που πιο πολύ της έκαιγε τα σπλάχνα, την κύτη του διψασμένου ποταμού της, και πιο ψηλά ακόμα τα ανθισμένα στήθεια της, τον λαιμό, τα πορφύρα της χείλη. Ένοιωθε ήδη την ανάσα ενός αφηνιασμένου αλόγου, να την ταξιδεύει, μια στην γλύκα του θανάτου και μια στο φέγγος της ζωής.

Ύστερα έγειρε αργά προς τα δεξιά, σφιγγοντας ακόμα πιο δυνατά τα σκέλια της, και μετά από τρεις σύντομες αναπνοές ένοιωσε ένα ποτάμι γλυκά να τρέχει και να της βρέχει πλουτερά όλο το εντός της σώμα. Εκεί στην ίδια θέση, απεκοιμήθη η μικρή σημαιοφόρος ενώ δίπλα της η σημαία πήρε ένα χρώμα ροζ και μαζί γαλάζιο. Όπως ακριβώς φαίνεται κάποτε το δειλί ο μακρινός ορίζοντας πίσω από ένα πλοίο που χάνεται στα βάθη της θαλάσσης.

SHOW BUSINESS

του Αρκά

ΘΕΚΛΑ
ΤΟΚΟΡΙΤΣΙ
ΜΕ ΤΑ
ΓΕΝΕΙΑ

ΣΗΜΕΙ
ΓΑΒΡΙΛΗ,
ΘΕΛΩ ΚΑ ΔΟΣΕΙΣ
ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΠΡΟΣΟΧΗ
ΣΤΑ ΜΑΛΛΙΑ!

...ΜΕ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΟ-
ΘΕΙ ΠΙΣΤΑ, ΤΟΣΟ ΤΟ ΛΑΜΠΕΡΟ
ΤΟΥΣ ΧΡΩΜΑ, ΟΣΟ ΚΙ'ΑΥΤΟ ΤΟ
ΑΕΡΙΝΟ ΣΧΗΜΑ ΤΟΥΣ!

ΝΑ ΦΤΙΑΞΩ ΚΑΙ
ΤΗ ΠΙΤΥΡΙΔΑ;

ΓΙΑΤΙ ΔΕ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΣ
ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟ Η ΧΑΠΙΑ,
ΟΠΩΣ ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ
ΑΥΤΟΧΕΙΡΕΣ;

Αρκάς

SHOW BUSINESS

του Αρκά

ΚΥΡΙΑΚΟ ΘΑ ΣΟΥ ΠΩ
ΚΑΤΙ, ΑΛΛΑ ΜΗ ΜΕ
ΠΑΡΑΞΗΓΗΣΕΙΣ!

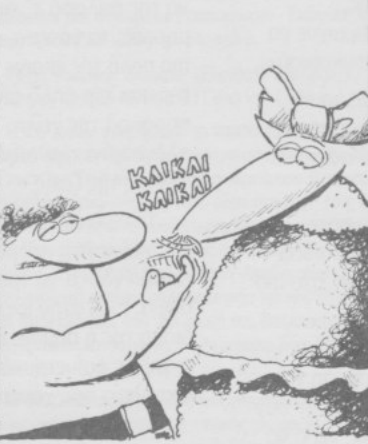
ΠΙΣΤΕΥΩ ΟΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΚΛΙΘΙΟΣ
ΚΑΝΕΙΣ, ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΘΕΤΑΙ
ΣΤΟ ΘΙΑΣΟ ΤΗΣ ΘΕΚΛΑΣ!

ΔΟΥΛΕΥΕΤΕ ΕΣΕΙΣ ΣΑ ΣΚΛΑΒΟΙ
ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΒΑΛΕΤΑΙ ΑΥΤΗ!
ΣΑΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΜΕ ΤΟ
ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ ΤΡΟΠΟ ΓΙΑ ΝΑ
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΕΙ ΤΗ
ΜΕΓΑΛΟΜΑΝΙΑ ΤΗΣ!

ΑΠΟΡΟ ΡΕ ΚΥΡΙΑΚΟ ΠΩΣ
ΑΝΕΧΕΣΑΙ ΝΑ ΣΕ ΚΑΤΑ-
ΠΙΕΖΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΣΕ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΟΝΤΑΙ ΕΤΣΙ!

ΚΑΚΑΙ
ΚΑΚΑΙ

ΤΩΡΑ ΜΙΛΑΜΕ
ΓΙΑ ΣΕΝΑ!

Αρκάς

SHOW BUSINESS

του Αρκά

ΧΛΕΜΠΟΥΡΑ, ΘΑ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΣΥΖΗΤΗΣΟΥΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ...

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΠΑΛΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΥΣΙΔΑ;

...ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΑΙΩΝΑ, ΓΙΑΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ Μ'ΑΥΤΟ ΤΟ ΧΑΛΚΑ ΣΤΗ ΜΥΤΗ ΣΑΝ ΚΑΝΙΒΑΛΟΣ!

ΔΕ ΘΕΣ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙΣ ΒΑΓΓΕΛΗ! ΣΟΥ ΕΞΗΓΗΣΑ ΟΤΙ Η ΑΛΥΣΙΔΑ ΚΑΙ Ο ΧΑΛΚΑΣ ΣΕ ΒΟΗΘΑΝΕ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟΠΕΙΘΑΡΧΙΑ! ΚΑΙ Η ΑΥΤΟΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΕΙΜΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ ΟΠΛΟ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΔΙΑΡΚΗ ΔΡΩΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ!!

ΦΙΛΟΛΟΓΙΣ ΧΛΕΜΠΟΥΡΑ! ΗΙΑ ΣΩΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΣ! ΔΕ ΗΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΗΙΑΣΕΙΣ ΠΙΟ ΑΠΛΑ;

ΩΡΑΙΑ ΛΟΙΠΟΝ! ΑΦΟΥ ΤΑ ΘΕΣ ΑΠΛΑ ΔΙΑΛΕΞΕ: ΑΛΥΣΙΔΑ Η ΚΛΟΥΒΙ;

ΗΠΟΡΕ Ν'ΑΚΟΥΣΩ ΠΑΛΙ ΤΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ;

SHOW BUSINESS

του Αρκά

ΞΕΡΕΙΣ ΒΑΓΓΕΛΗ, ΔΕ ΜΟΥ ΕΧΕΙΣ ΠΕΙ ΠΟΤΕ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΣΟΥ ΓΙΑ ΜΕΝΑ!...

ΣΚΡΑΤΣ

...ΒΕΒΑΙΑ, ΤΟΣΟ ΚΑΙΡΟ ΜΑΖΙ, ΟΣΟ ΜΑΝΑΙ, ΗΠΟΡΩ ΠΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΩ ΤΙΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΣΟΥ!...

ΣΒΗΙΤ

...ΟΜΩΣ ΘΑΘΕΛΑ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΑΥΘΩΡΗΤΟΣ ΜΑΖΙ ΜΟΥ, ΝΑ ΕΚΦΡΑΖΕΙΣ ΑΜΕΣΑ ΟΤΙ ΑΙΣΘΑΝΕΣΑΙ ΓΙΑ ΜΕΝΑ!

Aphās

Aphās

Όχι πως δεν είχε πάρει είδηση τις φασαρίες που είχαν ξεσπάσει για καλά πια σε όλο το νησί. Ήξερε βέβαια ότι αυτό που θα έκανε ήταν πολύ επικίνδυνο. Εκείνο το πρωί ο Βεισής μπήκε στο λεωφορείο με την απόφαση να πάει στη Λευκωσία για να δει από κοντά τα παιδιά του.

– «Ρε Βεισή, κάτσε στο χωριό σε παρακαλώ. Δεν ακούς τι γίνεται», του είπε ο οδηγός που ήταν και φίλος.

«Μαζί σου Αντρέα μου δε φοβάμαι τίποτα», απάντησε ο Βεισής και στρογγυλοκάθησε.

Το λεωφορείο πέρασε μέσα από το χωριό και βγήκε στον κύριο δρόμο ακολουθώντας τη μοίρα του. Ο Βεισής βλέπει έξω τον κάμπο. Αισθάνεται χαρούμενος παρ'ότι αυτά. Θα έχουμε καλή χρονιά, σκέφτεται. Χειμώνας, είχαν πέσει οι πρώτες βροχές και τα σιτάρια και τα κριθάρια είχαν προλάβει να στρώσουν χάρη το πράσινο χαλί τους. Είχε βρέξει από βραδύς κι έβλεπε ξεκάθαρα τα δυό βουνά, αντίκρυ το ένα από τ' άλλο, έτοιμα να κατασπαραχτούν για την αγκαλιά της πεδιάδας που απλώνονταν καρτερικά και με ναχέλεια, γεμάτη πόθο και πάθος, ανάμεσά τους.

Βλέπει τώρα το χωράφι του φίλου του Γιάννη και γεμίζει αναμνήσεις. Θυμάται τις χαρές και λύπες που έζησαν μαζί μέσα σε χρόνια φιλίας. Μια βραδυά ήτανε πέντε-έξι άτομα και τάχαν ήδη πιει για τα καλά! Μετά θέλησαν να κατέβουν στην πόλη για να συνεχίσουν διαφορετικά. Στο χωριό υπήρχε τότε μόνο ένα λεωφορείο. Ο Βεισής γέλασε δυνατά καθώς θυμήθηκε τη σκηνή όταν πήγε να ξυπνήσει τον λεωφορειούχο. Του είπε ψέματα ότι είχε αρρωστήσει ο Γιάννης κι έπρεπε να τον μεταφέρουν αμέσως στο γιατρό. Ο άνθρωπος είχε πεταχτεί από το κρεβάτι αναμαλλιασμένος και σε όλο το δρόμο ανησυχούσε περισσότερο από αυτούς. Η αποθέωση όμως του γέλιου έφτασε λίγο αργότερα, όταν, μπαίνοντας στη Λευκωσία, του έσκασαν το μυστικό. Ο καϊμένος είχε αναποκοκκινίσει από το κακό του, αλλά δε μπορούσε πια να κάνει τίποτα.

Ο Αντρέας που οδηγούσε πλάι του τον συνέφερε:

– «Φίλε Βεισή, μην πας σε παρακαλώ. Κατέβα εδώ και πήγαινε πίσω στο χωριό μας».

Ο Βεισής ήταν ανένδοτος: — «Αντρέα μου, νοστάλησα τα παιδιά μου. Γέρος είμαι και δεν πειραξα κανένα. Δε θα με θλάσουν», είπε και ξαναγύρισε το κεφάλι του έξω να θαυμάσει τον κάμπο. Ο Βεισής είχε πάρει την απόφασή του και δεν την άλλαζε με τίποτε.

Το λεωφορείο ακολουθούσε το φιδίσιο δρόμο που διάσχιζε τον πράσινο κάμπο. Ο ήλιος είχε ανέβει και πήρε την τροχιά του χαρίζοντας απλόχερα φως και ζεστασιά. Ο Βεισής αναστέναξε. Νέες αναμνήσεις αναδύθηκαν από τα βάθη του νου του. Ωραία ήτανε, μουρμούρισε χαμογελώντας. Θυμήθηκε εκείνες τις βραδιές, όταν κόντευαν οι «σήκωσες», που τα κοπέλλια γύριζαν το χωριό όλο το βράδυ και τραγουδούσαν για χατήρι των κοριτσιών, μα και από μεράκι και πόθο. Ήταν βλέπεις εποχή αρραβώνων. Ούτε είχε ξεχάσει τα βράδια του καλοκαιριού όταν κουβαλούσαν το άχυρο από τα αλώνια στα σπία τους κι' ήταν όλο το χωριό σε κίνηση μέχρι αργά το βράδυ, απολαμβάνοντας τη μαγεία του απείρου που κρεμμόταν πάνω απ' τα κεφάλια τους. Θυμάται όταν ήταν μικρό παιδί που κάτι τέτοια βράδια ξάπλωνε στη γη προσπαθώντας να μετρήσει τ' άστρα έβλεπε τους γαλαξίες και τους ονόμαζε

ποτάμια. Όσπου σιγά σιγά ξεχνιόταν κι' ένιωθε να περιδιαβάζει ανάμεσα τους, φορτωμένος με άπειρη ενέργεια. Ήπαιζε τότε κρυφτούλι με τα άστρα, μέχρι που κάποια φωνή τον έσπρωχνε πίσω στον κόσμο της χαράς και της λύπης.

Μα πάει, πέρασαν αυτά πια. Τώρα ο Βεισής ήταν ένας μεσήλικας πουχε μοχθήσει μέχρι να μεγαλώσει τα παιδιά. Τα έβλεπε να μεγαλώνουν και χαίροταν όπως χαιρεσαι όταν βλέπεις το σπόρο που έσπειρες στο χωράφι, να μεγαλώνει και να σου δίνει καρπό. Κι' αφού είχαν φτάσει στην ηλικία, τα είχε παντρέψει.

Όστόσο είχαν φύγει όλα για την πόλη κι ο Βεισής που τα νοσταλγούσε πολύ, πήγαινε σήμερα να τα δει. Αναστέναξε στη θύμηση των παιδιών του. Φοβόταν γι' αυτά κι' όλας. Άναψε τσιγάρο και έφερε στο μυαλό τις φουρτούνες των τελευταίων χρόνων. «Ίσως νάνα η κακή μας μοίρα», σκέφτηκε. Λίγα χρόνια μετά τον αγώνα των Ελλήνων που κατάρχησε στην ανεξαρτησία, ήρθε η ώρα για ξακαθάρισμα των λογαριασμών μεταξύ των ντόπιων. «Οι Άγγλοι θα πρέπει να είναι πολύ ευχαριστημένοι», σκέφτηκε. «Ο σπόρος του μίσους που έσπειραν τότε, έχει αρχίσει να καρποφορεί». Ο Βεισής αισθάνεται βαθιά λύπη για όσα ακούγονται αυτές τις μέρες.

Είχαν αρχίσει μάχες σε διάφορες περιοχές του νησιού. Κάθε πλευρά κατηγορούσε την άλλη για διάφορα πράγματα. Οι Έλληνες είχαν ανακαλύψει μια συνομιλία των Τούρκων εθνικιστών που είχε σκοπό να δημιουργήσει φασαρίες μεταξύ των συνοίκων. Κατόπιν θα έλεγαν ότι δεν μπορούσαν πια να ζήσουν σε μια περιοχή όλοι μαζί. Τώρα ακριβώς γίνονταν μάχες για τον έλεγχο της περιοχής βόρεια της Λευκωσίας. Οι Τούρκοι πάλι κατηγορούσαν τους Έλληνες ότι τους καταπίεζαν με κάθε δυνατό τρόπο και έλεγαν ότι τώρα πια θέλουν μια περιοχή δική τους για να ζήσουν ήσυχοι.

Ο Βεισής τ' άκουγε όλα αυτά καθώς κι άλλα για φοβερές σφαγές και βανδαλισμούς. Το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να πονάει βαθιά μέσα του και να παρακαλεί τον Αλλάχ να δώσει ένα τέλος στο κακό. Θυμήθηκε τον ομόφυλό του που είχε έρθει πριν λίγες μέρες σπίτι του. Αφού προσπάθησε μάταια να τον πείσει ότι κινδυνεύει και να φύγει αμέσως για τον τούρκικο τομέα της Λευκωσίας, άρχισε τις απειλές.

«Πρόσεξε γέρο, σε μια βδομάδα μη σε ξαναβρώ εδώ. Μα τον Αλλάχ, σκάψε από τώρα τον λάκκο σου», είπε φεύγοντας. Μα ο Βεισής δε μπορεί να εγκαταλείψει το χωριό και τη γη του. Τόσα χρόνια τη δούλεψε με υπομονή και αυτή τον ανταμοίβε πλουσιοπάροχα για τους κόπους του. Πως να αφήσει τώρα μια ζωή πίσω του.

Το λεωφορείο έπαιρνε τώρα την μεγάλη κατηφόρα και σε πέντε λεπτά θα έμπαινε στην πόλη. Ο Βεισής έβγαλε τσιγάρο και το άναψε. Έδωσε και στον Αντρέα που οδηγούσε αμιλητος πλάι του. Έφταναν πια, και η λαχτάρα του μεγάλωνε. Σκεφτόταν τα παιδιά του με αγνία αν και η καρδιά του ήταν ήσυχη. «Θα πρέπει να είναι καλά», σκέφτηκε.

Γύρισε πίσω και κύταξε τους επιβάτες. Ήταν όλοι άνθρωποι που μοχλούσαν σκάβοντας τη γη. Μια ματιά αρκούσε για να το καταλάβεις. Οι γυναίκες καθόντουσαν μπροστά με τα πλεκτά στα

χέρια. Μια πήγαινε στο νοσοκομείο για το παιδί της που είχε κι όλες μια βδομάδα μέσα. Άλλες πήγαιναν για διάφορες άλλες δουλειές. Έπλεκαν όλες και σιγοπιθύριζαν τα βάσανα που είχαν με τα παιδιά τους. Οι άντρες πάλι κάπνιζαν ασταμάτητα συζητώντας για τον καιρό και τα γεγονότα που ήταν στη βράση τους. Ο Βεισής χαμογέλασε, χαιρετώντας όσους ήξερε και γύρισε μπροστά.

Έφταναν τώρα στο γεφύρι του Πεδιαίου και θα έμπαιναν στην πόλη. Και να στην άκρη του δρόμου, στην αρχή του γεφυριού, στέκονται τρεις με όπλα στα χέρια. Γνέφουν στον οδηγό να σταματήσει κι αυτός υπακούει. Μπαίνει μέσα ένας αγριωπός και με ανάλογο ύφος ρωτάει τον οδηγό:

– «Έχεις κανένα Τούρκο μέσα;»

«Όχι παιδί μου, δεν έχω κανένα», απάντησε με γλυκό τρόπο ο οδηγός. Ο τύπος θύμωσε τώρα περισσότερο. Τράβηξε το πιστόλι και το κόλλησε στον κρόταφο του ψεύτη οδηγού που νομίζε ότι η εξουσία είναι παίξε-γέλασε.

«Πες μου ποιός είναι πριν σε σκοτώσω», μούγκρισε.

Ο οδηγός όμως παίζει τέλεια το ρόλο του. «Μα αφού σου είπα ότι δεν έχω κανένα, τι με ξαναρωτάς;» είπε. Το πιστόλι ήταν στον κρόταφο. Τα δευτερόλεπτα δεν παινούσαν εύκολα, νόμιζες ότι κάποιο χέρι είχε σταματήσει αυθαίρετα τους δείχτες.

«Ο Τούρκος κάθεται δίπλα από αυτόν» ακούστηκε μια φωνή από το πίσω μέρος. Ο ένοπλος έστρεψε το πιστόλι κατά τον Βεισή. «Κατέβα κάτω», διάταξε. Ο Βεισής έριξε μια ματιά στον Αντρέα και κίνησε να κατέβει. «Δε θα μου κάνουν τίποτε. Γέρος είμαι», σκέφτηκε. Τώρα πατούσε το ένα ποδάρι χάμη.

Οι σφαίρες τον πέτυχαν στο στήθος σπάζοντας τη σιωπή του πρωινού, στέλλοντας μήνυμα στον Παράδεισο για τον Βεισή που έρχεται και να είναι έτοιμο το πλάφι.

Μια κυρία και το παιδί της κλαίει τον άνδρα και πατέρα του (στη φωτογραφία δεν αναγράφεται η εθνικότητα των εικονιζομένων).

φωτ. Mc CULLIN από το περιοδικό: PHOTO PRESENTE LES GRANOS MAITRES DE LA PHOTO. (τεύχος 3).

Μαδρίτη

Καλά
Να μένουν ως έχουν
Οι καθημερινές σκιές
Και οι σκηνές
Ας λικνιστούμε στο δειλινό
Με μια κίτρινη φλέβα δέντρου
Τυλιγμένη στο λαιμό μας
Η ανάσα να κόβεται
Η καρδιά να λαχανιάζει
Κίτρινο κίτρινο
Κίτρο ας μένη το νερό
Ως την έλευση του κορεσμού
Έρπλη τον πυρετό
Αξονικής τομής πελάγου
Στις μέρες, οι μνήμες
Όσες προλάβανε
Να τυλιχτούν ακέραιο
Το ένδυμα του φόβου
Όρκοι λοιπόν πια μένουν
Τα μεθυσμένα αρμώδη μόρια
Στα στεγανά, νευρικών
Απολήξεων εκπλήξεων,
Καταγωγών, βέλασμα της νυχτοθυμωριάς
Κάποιου πράγματος
Που είχε και ηχούσε
Ονόματα αινίγματα παράξενα
Αγάπη θριαμβική
Ερωτικός θρυφαλισμός
Η επιστροφή στον θάνατο μας

A. Εγγλεζάκης

1984

Ο αέρας αναζήτησε τις εκτάσεις της σιωπής
Όταν εσύ είχες απομακρυνθή
Με την ταχύτητα των φθινοπωρινών φύλλων
Πέρα από την ικεσία
Που αφήνει στο στερέωμα
Η γραμμή ενός θνησκοντος άστρου

Είχες πια αλλού να εμφανιστείς
Αλλού ν' αγαπηθείς.

A. Εγγλεζάκης

Χαϊ - Καϊ

Χεχριμπαρένιο δεν ήσουν νερό;
Στόμα
Χρώμα
Σώμα

A. Εγγλεζάκης

1ο γράμμα από τη Μόμο

Τι με κοιτάτε πίσω απ' τις γριλλίες;
Τι μου χαρίζετε χαρό γελα ενίσχυσης ενώ μ' αποκηρύσσετε;
Τι με λυπάστε;
Τι μ' αγοράσατε τη λήκυθο της στάχτης μου;

Έχω στο στήθος χαμομήλια
από την άνοιξη που θάρθει
και μες τις τσέπες μου λεβάντα περσινή
και σπρίγω με τον άνεμο
και φεύγω
και ξανάρχομαι
ποιος νάναι το μαντήλι
κι η παντιέρα μου;
ο άνεμος
ή εκείνος
ο ψεσινός μου εραστής
ζεστή που 'ταν η ανάσα του.

Μα το τσιγάρο μου τελειώνει
Γι' αυτό η λήκυθος.
Για σας ο καπνός
στέλλει χαιρετίσματα
σε επάλληλους κύκλους.
Γκριζοί,
ο καπνός μου
είμαι εγώ.
Λεύτερη.
Για σας,
οι γριλλίες.

Υ.Γ. Ποτέ τα χελιδόνια
δε σμίξανε
υπό σκιά εκκλησιών.
Το βρίσκουν
απεράντως
καταθλιπτικό.

1987 Ζέλια

2ο γράμμα από τη Μόμο

Σου γράφω με τα χνάρια της βροχής,
με το νερό,
με την τελευταία πτήση αποδημητικών πουλιών.
Ναι, σου γράφω από πολύ μακριά.
Από τ' ονειροδρόμιο της βροχής.

Σήμερα έπεσαν σταγόνες
Απάνω στα φύλλα της εαρινής μας φυλλόρροιας
Απάνω στα γυμνά μας σώματα, στα έκθετα μας όνειρα
Απάνω στα υάλινα μας περιβλήματα
Τα αεροστεγή. Τα προστατευτικά. Τ' ανάλγητα.

Σήμερα έπεσε βροχή

- Μόμο, κλείσε την πόρτα

- Άρχισε να φουά

- Βιάσου, θα βραχούμε

- Τρέχω, ξεχασα τον Ελύτη στο παγκάκι.

- Κι έλεγα να μαζέψω την μπουγάδα.

Μα δεν τη νιώσατε κείνη τη μυρωδιά π' ανάδινε το χώμα;

Δε νιώσατε τα σαλιγκάρια να περπατούν στην επιδερμική σας περιωπή;

Σήμερα έπεσε βροχή; Δεν πρόσεξα.

Είδε κανείς σας την βροχή;

«Θεάθηκε να κυκλοφορεί κατά τις τρεις τ' απόγευμα. Φορούσε

τζιν κι άσπρο μπουφάν με στρας - Προσέξτε! κρατούσε αιχμηρά γυαλάκια. Είναι επικίνδυνη».

Μη δίνετε σημασία σε φήμες.

Η γρια γάτα τίναξε νωχελικά τη γούνα της.

Έτσι, με μια κίνηση γνήσια αριστοκρατική, θα έλεγα βασιλική,
εκτοξεύοντας ένα συντριβάνι διάφανων στιγμών.

Νερό. Σταγόνες. Ειδώλα. Ψεύτικα. Συμπαγή. Εγκλωβισμένα
σε κλειστές τζαμόπορτες.

Κασσιόπεια, είμαι «φτιαγμένη» με βροχή

Κασσιόπεια, τα σαλιγκάρια αποτραβιούνται

Κασσιόπεια, βράχια μόνη.

Μα η χελώνα μου είχε κρυφτεί στο καύκαλο της

ΕΣΥ, που είχες κρυφτεί;

1987 Ζέλεια

Λευκόσημο

Καταράστηκα το Βυζάντιο.

Όπως τις παρθένες νύχτες μου.

Κι όμως πάντα πετούσα πάνω από ναούς,
ήμουν θυμάμαι στις εκκλησιές,

κούρνιαζα σε σκοτεινές γωνιές,

αναδεδόμενον ανάμεσα σε ξόρκια, προσευχές,
διεισδούσα κάτω από τα μαύρα άμφια των κυπαρισσιών.

Τα μεσάνυχτα οι μορφές γλιστρούσαν από τις αγιογραφίες,
κι αρχίζανε χορό πάνω στο εικονοστάσι.

Τις έβλεπα από το θόλο της σιωπής μου.

Με τα πρώτα φαρμακερά βέλη της μέρους
γυρνούσανε στο ξύλο

και 'γω στη γη των ανθρώπων,
κλείνοντας το παράθυρο του θόλου.

Ψες ονειρεύτηκα πως έκλεψα ένα πίνακα του Ελ-Γκρέκο.

Το πρωί ξύπνησα πλάι σου.

Φαίνεται, ξεχασα το παράθυρο ανοικτό.
Και συ το φωτιστέφανο σου.

1987 Ζέλεια

ΕΥΧΗΘΕΙΤΕ ΜΕ ΚΟΥΜΑΝΔΑΡΙΑ CENTENAIRE

ΤΗΣ ΕΤΚΟ

ΚΡΑΣΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΑΠΟ ΤΟ 1844